

**VASTUULLISUUSRAPORTOINTI SUOMALAI-
SISSA YKSITYIS- JA VALTIO-OMISTEISISSA
PÖRSSIYRITYKSISSÄ**

**Jyväskylän yliopisto
Kauppakorkeakoulu**

Pro gradu -tutkielma

2024

**Tekijä: Laura Korhonen
Oppiaine: Laskentatoimi
Ohjaaja: Anna-Maija Lantto**

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

TIIVISTELMÄ

<i>Tekijä</i> Laura Korhonen	
<i>Työn nimi</i> Vastuullisuusraportointi suomalaisissa yksityis- ja valtio-omisteisissa pörssiyrityksissä	
<i>Oppiaine</i> Laskentatoimi	<i>Työn laji</i> Pro gradu -tutkielma
<i>Aika (pvm.)</i> 27.4.2024	<i>Sivumäärä</i> 62
Tiivistelmä - Abstract	
<p>Tässä pro gradu- tutkielmassa tarkastellaan sekä vertaillaan suomalaisten yksityis- ja valtio-omisteisten pörssiyritysten vastuullisuusraportointia. Tutkimusaihetta tarkastellaan kahden tutkimuskysymyksen avulla; Mitä yhtiöt raportoivat vastuullisuusraporteillaan sekä eroavatko teemat ja sisällöt omistajuudesta riippuen. Tutkielman teoriaosuudessa on käyty läpi yritys vastuuta vastuullisuusraportoinnin näkökulmasta sekä millaista vastuullisuusraportointi on ollut suomalaisissa yrityksissä ja millaiset taustateoriat vaikuttavat vastuullisuusraportointiin. Monen eri teorian joukosta on esitelty tarkemmin legitimiteetti- sekä sidosryhmäteoriat. Näiden lisäksi teoriaosuudessa käydään läpi valtio-omisteisuuden vaikutusta vastuullisuusraportointiin sekä Global Reporting Initiative (GRI)- standardeja. Tutkielmaan on valittu kymmenen suomalaista yksityisomisteista sekä kymmenen suomalaista valtio-omisteista pörssiyritystä. Tutkimusaineistona toimii kyseisten valittujen yritysten viimeisimpien vuonna 2023 julkaistut vastuullisuusraportit tilikaudelta 2022. Tutkimusaineistoa analysoidaan sisällönanalyysimenetelmän ja GRI- vastuullisuusraportointistandardien avulla.</p> <p>Tutkimustuloksien perusteella sekä valtio- että yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet kaikista kolmesta vastuullisuuden pääteemoista, joita ovat taloudellinen-, ympäristö- sekä sosiaalinen vastuu. Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet kattavammin vastuullisuuden indeksejä kuin valtio-omisteiset yritykset. Valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet vähiten taloudellisen vastuun alaista tietoa sekä eniten ja lähes yhtä paljon ympäristö- ja sosiaalisen vastuun alaista vastuullisuustietoa. Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet vähiten taloudellisen vastuun ja ympäristövastuun alaista tietoa. Yksityisomisteisten yritysten vastuullisuusraporteilla korostui selkeästi sosiaalisen vastuun alaisen tiedon raportointi ylitse muiden teemojen.</p>	
Asiasanat: Vastuullisuusraportointi, olennaisuus, valtio-omisteisuus, Global Reporting Initiative, legitimiteettiteoria, sidosryhmäteoria.	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston kirjasto	

TAULUKKOLUETTELO

TAULUKKO 1 GRI-standardit sekä indeksit (GRI, 2023).....	28
TAULUKKO 2 Tutkimukseen valitut yritykset.....	30
TAULUKKO 3 Taloudellinen vastuu ja sen indeksit.....	37
TAULUKKO 4 Ympäristövastuu ja sen indeksit.....	41
TAULUKKO 5 Sosiaalinen vastuu ja sen indeksit.....	44

KUVIOLUETTELO

KUVIO 1 Vastuullisuustietojen raportointi teemoittain.....	34
KUVIO 2 GRI-indeksien jakautuminen teemoittain.....	35
KUVIO 3 Raportoimattomien ja raportoitujen indeksien jakautuminen teemoittain.....	36
KUVIO 4 Raportoimattomien indeksien jakautuminen teemoittain.....	37
KUVIO 5 Taloudellisen vastuun standardien raportointi yhtiöittäin.....	38
KUVIO 6 Ympäristövastuun standardien raportointi yhtiöittäin.....	42
KUVIO 7 Sosiaalisen vastuun standardien raportointi yhtiöittäin.....	45
KUVIO 8 Raportoidut GRI-standardit teemoittain ja tutkimusryhmittäin.....	55
KUVIO 9 Raportoimatta jätetyt GRI-standardit teemoittain ja tutkimusryhmittäin.....	55

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
TAULUKKOLUETTELO	3
KUVIOLUETTELO	3
SISÄLLYS.....	4
1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkielman taustaa.....	5
1.2 Tutkielman tavoite	7
1.3 Tutkielman rakenne	8
2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI.....	9
2.1 Olennaisuus osana vastuullisuusraportointia	13
2.2 Vastuullisuusraportoinnin taustateoriat.....	15
2.2.1 Legitimiteetti- teoria	15
2.2.2 Sidosryhmä- teoria.....	16
2.3 Vastuullisuusraportointi Suomessa.....	18
2.4 Valtio-omisteisuuden vaikutukset vastuullisuusraportointiin	21
2.5 Global Reporting Initiative (GRI)	23
3 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ.....	29
3.1 Tutkimusaineiston hankinta ja valitut yritykset.....	29
3.2 Tutkimusmenetelmä	31
4 TUTKIMUSTULOKSET	33
4.1 Pääteemojen raportoinnin jakautuminen yhtiöiden välillä	33
4.2 Taloudellinen vastuu	37
4.3 Ympäristövastuu	41
4.4 Sosiaalinen vastuu.....	44
5 POHDINTA	48
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	54
LÄHTEET	57

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman taustaa

Kestävyys sekä vastuullisuus ovat nykypäivän trendisanoja. Eri organisaatiot ja yhtiöt pyrkivät korostamaan vastuullisuuttaan, ympäristöystävällisyyttään sekä vihreyttä markkinoinnissaan ja viestinnässään. Myös sidosryhmät ovat nykypäivänä vaativampia ja odottavat yrityksiltä kestäviä päätöksiä, unohtamatta niiden läpinäkyvyyttä sekä vastuullisuutta (Kaplan & McMillan, 2021, s. 2). Tämä luo siksi myös raportointipaineita yrityksille (Bahnean, Bunget & Dumitrescu, 2023, s. 735).

Jotta yritysten vastuulliset ja kestävät toimet tulisivat näkyviksi ja, jotta tilinpäätöksen käyttäjät pystyisivät yrityksiä näiden toimien perusteella arvioimaan ja vertailemaan, tulee näistä toimista raportoida vähintään vuosittain. Yhdistyneet kansakunnat ovat kannustaneet yrityksiä jo vuodesta 2000 lähtien luomaan ja toteuttamaan vastuullisia toimia sekä raportoimaan näistä (Bahnean ym., 2023, s. 736). Yritysten vastuullisuustietojen kysyntä onkin kasvanut viime vuosina huomattavasti, eritoten sijoittajayhteisössä, jossa ollaan erittäin tietoisia taloudellisten riskien vaikutuksista. Ympäristökysymykset ovatkin yksi taloudellisten riskien aiheuttajista. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, s. 4.) Lisäksi uuden kestävyysraportointidirektiivin (CSRD) myötä Euroopan unionin lakisääteinen raportointi kestävyyydestä tulee tuomaan kestävyysraportointiin neljä merkittävää muutosta. Ensimmäiseksi kestävyysraportoinnin soveltamisen piiriin tulee kuulumaan yhä useampi yritys. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 39.) Direktiivi koskettaa suoraan noin 50 000 yritystä, mutta välillisesti se koskettaa vieläkin suurempaa joukkoa yrityksiä (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 14). Toiseksi direktiivin piiriin kuuluvien yritysten tulee raportoida kestävyyydestä yhteisten ESRS-standardien vaatimusten mukaisesti eli eurooppalaisten

kestävyysstandardien mukaisesti. Kolmantena muutoksena on kestävyystietojen varmennus, josta tulee pakollista kaikille standardin piiriin kuuluville yhtiöille. Neljäntenä vaatimuksena on, että kestävyysraporttien tulee olla koneellisesti luettavia. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 39.) Uudet muutokset tulevat siis olemaan merkittäviä ja vaativat yrityksiltä mukautumista ja resursseja (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 14).

Suomen valtion suoraan tai välillisesti omistamien listattujen yhtiöiden yhteenlaskettu markkina-arvo oli joulukuussa 2023 noin 26 miljardia euroa. Suomi kuuluukin niihin harvoihin Euroopan Unionin jäsenmaihin, jossa valtiolla on edelleen yhtiöissä huomattava osakeomistajuus. Suomessa valtio on jättäytynyt tai päätyntä omistajaksi yhtiöihin monista eri syistä. (Tuominen-Thuesen, Pekala, Sievänen, Karlsson, Ali-Yrkkö, Pajarinen, & Ahonen, 2019, s. 12.) Suomessa valtio-omistuksen perusteena on usein strateginen intressi, finanssi-intressi tai erityistehtävän hoitaminen. Strategisiin intresseihin kuuluu esimerkiksi maanpuolustus, huoltovarmuus sekä infrastruktuurin ylläpito. Finanssi-intressi yhtiöissä valtiolla ei ole tavoitetta pysyä omistajana pysyvästi vaan enemmänkin sijoittajamielessä. Erityistehtäviä hoitavat yhtiöt taas toteuttavat erikseen määritellyjä yhteiskunnallisia tehtäviä. (Valtioneuvoston kanslia, 2020, s. 5.) Valtio-omistukset erityistehtäviä hoitavissa yhtiöissä perustellaankin usein yleisen edun näkökulmilla, jotka voivat liittyä alkoholi-, viestintä- tai aluepoliittisiin kysymyksiin (Tuominen-Thuesen ym., 2019, s. 8). Valtio-omisteisuudesta huolimatta yhtiöiden tulee toimia reilusti markkinoilla, eivätkä he saa aiheuttaa vääristymiä kilpailuun toimimallaan toimialalla. Yhtiöiltä odotetaan myös vastuullisuutta, sen integroimista osaksi liiketoimintaa sekä siitä raportoimista. (Valtioneuvoston kanslia, 2020, s. 9.)

Listayhtiöiden on ajateltu usein olevan vastuullisuudessa edelläkävijöitä, sillä he kohtaavat suurempaa painetta eri sidosryhmiltä vastuullisuuteen liittyen. Valtio-omisteisille listayhtiöille paineen voisi ajatella olevan vielä suurempi, sillä esimerkiksi sijoittajien lisäksi sidosryhmäpainetta voi tulla myös kansalaisten suunnalta. (Tuominen-Thuesen ym., 2019, s. 54.) Valtio-omisteisilla yhtiöillä onkin tutkimusten valossa todettu olevan enemmän ja laajempia sidosryhmiä kuin yksityisillä listayhtiöillä. Mohd Ghazali (2007) toteaa, että valtion ollessa yrityksen omistajana, tarkoittaa se samalla epäsuorasti sitä, että yritys on suuren yleisön omistuksessa. Tällöin valtion omistama yritys on herkempi poliittiselle arvostelulle sen ollessa kansan tarkastelun alaisuudessa. Tästä johtuen kyseiset yritykset ottavat enemmän osaa vastuulliseen toimintaan ja täten myös julkistavat tästä enemmän tietoja. (Mohd Ghazali, 2007, s. 255.)

Suomen Valtioneuvoston kanslian sivustolla kerrotaan, että valtio-omisteisilta yhtiöiltä odotetaan edelläkävijyyttä, kun puhutaan yritysvastuusta. Valtio-omisteisilta yhtiöiltä odotetaan, että vastuullisuus on osa liiketoimintaa, yhtiöt seuraavat kansainvälisiä yritysvastuun sopimuksia sekä keräävät dataa vastuullisuudesta, jota analysoidaan säännöllisesti. (Valtioneuvoston kanslia, n.d.). Valtio-omisteisten yhtiöiden on asetettava kunnianhimoiset ja mitattavat tavoitteet verrokkiyhtiöihin nähden, kun puhutaan yhtiöiden toiminnan ilmasto- ja ympäristövaikutuksista. Valtio-omisteisten yhtiöiden tulee raportoida näistä toimista

ja vaikutuksista joko vuosikertomuksessaan tai yritysvastuureportissaan. (Valtioneuvoston kanslia, 2020, s. 10.) Yritykset, joissa valtion omistusosuus on suuri, odotetaan olevan sitoutuneempia yhteiskuntavastuullisuuteen, sillä valtion tehtävänä katsotaan edustaa yhteiskunnan etuja sekä edistää ympäristönsuojelua. Valtion tehtävänä katsotaan myös olevan sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, sekä se, että valtio toimii vastuullisuudessa läpinäkyvästi, jotta he voivat legitimoida toimintaansa. (Garde Sánchez, Rodríguez Bolívar & López Hernández, 2017, s. 638.)

Näistä edellä mainituista syistä ja tutkimuksista voidaan tulkita, että valtio-omisteiset yritykset pyrkivät suoriutumaan verrokkiyhtiöitä, kuten yksityisomisteisia yhtiöitä, paremmin vastuullisuuden kentällä. Kunnianhimoisten tavoitteiden ansiosta ja kansainvälisiä sopimuksia noudattaen voisikin ajatella, että valtio-omisteiset yhtiöt toimivat jopa esimerkkeinä muille verrokkiyhtiöille. Näistä syistä onkin mielenkiintoista päästä analysoimaan suomalaisten yksityisomisteisten listayhtiöiden sekä valtio-omisteisten listayhtiöiden vastuullisuusraportointia. Kokonaan tai osittain valtion omistuksessa olevat yhtiöt pyrkivät olemaan edelläkävijöitä vastuullisuudessa, jolloin odotetusti tämän tulisi myös näkyä heidän vastuullisuusraporteistaan. Tutkielmassa analysoidaan siksi yritysten vastuullisuusraportointia ja pyritään saamaan käsitys siitä, mitä yritykset raportoivat ja millä tavalla vastuullisuusraportointi eroaa valtio-omisteisissä ja yksityisissä yhtiöissä vai eroako.

1.2 Tutkielman tavoite

Tutkielmassani tarkastellaan, miten yrityksen omistajuus vaikuttaa yrityksen vastuullisuusraportointiin. Tutkielmassa tarkastellaan sekä vertaillaan vastuullisuusraportointia Suomen valtio-omisteisten tai osittain valtio-omisteisten pörssiyritysten ja yksityisten suomalaisten pörssiyritysten välillä. Omistajuuden vaikutuksesta yrityksen vastuullisuusraportointiin, on tehty paljon tutkimusta, joista tosin suurin osa on suuntautunut yrityksiin, jotka toimivat kehittyvillä markkinoilla. Lisäksi suurin osa yritysten vastuullisuusraportointiin keskittyvistä tutkimuksista (Hayat, Khan & Malik, 2021; Khan, Fujimoto, Uddin & Afridi, 2023; Mihai & Aleca, 2023) on kohdistunut yksityisomisteisiin yrityksiin eikä valtio-omisteisten yritysten vastuullisuusraportointia ole tutkittu samassa mittakaavassa. (Garde Sánchez ym., 2017, s. 653).

Tutkielmassani pyrin tuomaan esiin vastuullisuusraportoinnin yhtäläisyyksiä ja eroja valtio-omisteisten ja yksityisten suomalaisten pörssiyritysten välillä. Tutkielman tavoitteita lähdän lähestymään seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Mitä yhtiöt raportoivat vastuullisuusraporteillaan?
2. Eroavatko teemat ja sisällöt omistajuudesta riippuen, ja jos niin miten?

Tutkielma toteutetaan laadullisena tutkimuksena, jossa tarkastellaan tutkimukseen valittujen yhtiöiden vuonna 2023 julkaistuja vastuullisuusraportteja tilikaudelta 2022. Tutkimusmenetelmänä toimii sisällönanalyysi ja analysoinnin työvälineenä hyödynnän GRI-standardeja (Global Reporting Initiative). GRI-standardeja esitellään lisää myöhemmissä kappaleissa.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielma jakaantuu viiteen eri pääkappaleeseen. Tutkielman ensimmäisessä kappaleessa on tarkasteltu syitä ja perusteluita tutkielman aihevalintaan ja miksi se on ajankohtainen. Ensimmäisessä kappaleessa on käyty myös tutkielman tavoitteita sekä tutkimuskysymykset läpi.

Kappaleessa kaksi keskitytään tutkielman teoriaosuuteen. Kappaleessa käydään läpi vastuullisuusraportointia yleisesti sekä esitellään olennaisuuden aiheita raportoinnin näkökulmasta. Lisäksi käydään läpi, millaista vastuullisuusraportointi on tutkimusten perusteella suomalaisissa yrityksissä sekä perehdytään kahteen vastuullisuusraportoinnin taustateoriaan. Lisäksi kappaleessa käsitellään valtio-omisteisuutta ja sen mahdollisia vaikutuksia vastuullisuusraportointiin. Lopuksi kappaleessa käydään läpi GRI-järjestöä sekä heidän julkaisemiinsa vastuullisuusraportoinnin standardeja, joita suurin osa kansainvälisistä yrityksistä käyttävät vastuullisuusraporteissaan ja joiden avulla myös tutkimukseen valittujen yritysten vastuullisuusraportteja analysoidaan.

Kolmannessa kappaleessa keskitytään tutkimusaineistoon; miten se on hankittu ja kuinka sitä on tarkoitus analysoida. Seuraavassa eli neljännessä pääkappaleessa analysoidaan tutkimusaineistoa ja esitellään tutkimustuloksia. Viimeisessä kahdessa kappaleessa pohditaan tutkimustuloksia aikaisempien tutkimusten valossa sekä esitellään tutkielman johtopäätökset. Tässä tutkielmassa ei ole käytetty tekoälypohjaisia kielimalleja.

2 VASTUULLISUUSRAPORTOINTI

Liiketoiminnan maailmassa termiä vastuullisuus tai kestävyys (sustainable) käytetään kuvailemaan tapoja toteuttaa liiketoimintaa niin, että se ei aiheuta peruuttamatonta haittaa ympäristölle ja ihmisille. Peruuttamattomalla haitalla on välittömiä vaikutuksia talouteen ja sosiaaliset seuraamukset nykyisiin sekä tuleviin sukupolviin. (White, 2015, s. 1.) Yritysvastuu on sitä, että yritykset kantavat vastuun yritystoimintansa synnyttämistä taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksista. Se pitää sisällään sekä välittömät että välilliset vaikutukset. (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen, 2019, s. 12.)

Vuonna 2000 julkaistu YK:n Global Compact- aloite loi ensimmäiset raamit sille, mitä kestävä kehitys yrityksille tarkoittaa. YK:n Global Compact aloitteen 10 erilaista periaatetta liittyvät ihmisoikeuksiin ja työelämään, ympäristöön sekä korruptionvastaiseen toimintaan. Aloitteen tarkoitus on saada yritykset toimimaan kestävällä ja vastuullisella tavalla sekä raporttoimaan vuosittain, miten he ovat edistyneet näissä toiminnassaan. (Kurittu, 2018, s. 25.) Kaikki yritykset, olipa kyseessä sitten voittoa tavoitteleva, valtio-omisteinen tai voittoa tavoittelematon yritys, voivat mitata ja raportoida vastuullisuudestaan (White, 2015, s. 13).

1960-luvulta alkaen sijoittajat ovat vaatineet yrityksiltä muitakin kuin vain taloudellisten tietojen julkaisua (White, 2015, s. 15). 1990-luvulla globalisaation myötä suuryritykset herättivät enenevässä määrin huomiota, jonka seurauksena myös ihmiset alkoivat kiinnittämään huomiota yritysten vaikutuksiin yhteisöissä. Uutisissa levisi tietoa yritysten huonoista työoloista, joka loi yhä negatiivisemmän kuvan yrityksistä sidosryhmilleen. Näihin aikoihin yritykset alkoivat luomaan parempia yhteyksiä sidosryhmiinsä ja tuottamaan yrityksen vastuullisuusraportteja. Monet yrityksistä huomasivat näiden positiiviset vaikutukset ja vastuullisuusraporttien tuottaminen kasvoi. (White, 2015, s. 13.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2013/34/EU (2014) todetaan, että muidenkin kuin vain taloudellisten tietojen julkistaminen on tärkeää. Jotta voidaan hallita muutosta kohti kestäväää maailmantaloutta, tulee yhdistää sosiaalinen oikeudenmukaisuus, ympäristön suojelu sekä pitkän aikavälin kannattavuus. Muun kuin taloudellisen tiedon raportointi auttaa yrityksiä

mittaamaan, seuraamaan sekä hallitsemaan suorituskykyään ja niiden vaikutuksia yhteiskuntaan. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, s. 1.) Samassa direktiivissä 2013/34/EU on asetettu myös vaatimus yleisen edun kannalta merkittävälle yhteisöille, jotka työllistävät tilinpäätöspäivänä keskimäärin 500 työntekijää, raportoida ei-taloudellisista tapahtumista kuten yrityksen kehityksestä, suorituskyvystä, asemasta ja vaikutuksesta ja miten nämä ovat vaikuttaneet ympäristö-, sosiaali- ja työntekijäasioihin, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, korruption torjuntaan sekä lahjonta-asioihin. Paremmasta kestävyysraportoinnista hyötyvät viimekädessä tavalliset kansalaiset sekä sijoittajat (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, s. 4).

Yrityksille vastuullisuusraportointi on keino raportoida tärkeää tietoa, jota voidaan hyödyntää päätöksenteossa. Se tukee tällöin yrityksen johtamista sekä vastuullisuuden integroimista osaksi liiketoimintaa. Raportointi on myös tapa tehdä yrityksen toimintaa avoimemmaksi ja läpinäkyväksi sidosryhmilleen, joka auttaa vähentämään maineriskiä. (Niskala ym., 2019, s. 15.) Vastuullisuusraporttien ajatellaan usein olevan kohdennettu yrityksen ulkopuolisille sidosryhmille, mutta ne usein kiinnostavat myös yrityksen sisäisiä sidosryhmiä (Laine, Tregidga & Unerman, 2022, s. 85). Sidosryhmät ovat lähtökohtaisesti aina kiinnostuneita organisaatioiden taloudellisesta tuloksesta ja tilinpäätöksestä. He kuitenkin myös välittävät jatkuvasti ja enenevässä määrin myös organisaatioiden kestävästä suorituskyvystä ja vastuullisuusraporteista. Myös monissa tutkimuksissa on havaittu vastuullisuusraportoinnin tärkeys (Arjaliès & Mundy, 2013; Kaplan & Ramanna, 2021). Arjaliès ja Mundy (2013) havaitsivat tutkimuksessaan yritysten yhteiskuntavastuun mittaamisen ja raportoinnin olevan tärkeää kaikissa heidän tutkimusorganisaatioissaan. Yksi tärkeimmistä syistä yhteiskuntavastuun mittaamiseen on tehdä niin sanotut CSR-toiminnot (corporate social responsibility) näkyväksi organisaatioiden tärkeimmille sidosryhmille (Arjaliès & Mundy, 2013, s. 294). Myös Kaplan ja Ramanna (2021) toteavat kestävä kehityksen raportoinnin tärkeyden kaikissa yrityksissä, ei vain suurissa- tai pörssiyrityksissä. Koska yritykset eivät ole ainoita kasvihuonekaasujen tuottajia, he ehdottavat, että kestävä kehityksen raportointi tulisi ottaa käyttöön myös valtion omistamissa yrityksissä ja valtion virastoissa.

Koska vastuullisuusraportointi on verrattain uutta, kehittyvät siihen liittyvät sääntelyt myös jatkuvasti. Tammikuussa 2023 astui voimaan uusi CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) direktiivi, jonka soveltaminen tulee pakolliseksi vuoden 2024 alusta alkaen. (Odobasa & Marosevic, 2023, s. 593.) Uusi direktiivi pohjautuu lainsäädäntöön, joka perustuu Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan, jonka tavoitteena on siirtyä Euroopassa ilmastoneutraaliin sekä kestävään talouteen 2050 mennessä (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 13). Direktiivi laajentaa vastuullisuusraportoinnin pakollisuutta useampaan yritykseen kuin aikaisempi direktiivi. Direktiivi koskee kaikkia eurooppalaisia listattuja suuria yli 500 työntekijän yrityksiä sekä pieniä ja keskikokoisia listayhtiöitä. Direktiivi ei kuitenkaan koske mikroyrityksiä. Yritysten, jotka kuuluvat direktiivin piiriin, tulee raportoida julkisesti sekä yksityiskohtaisesti ei-taloudellisista

tiedoista koskettaen useaa vastuullisuuden näkökulmaa. Uusi direktiivi vahvistaa jo voimassa olevia vastuullisuusraporttien laatimista koskevia sääntöjä. (Odobasa & Marosevic, 2023, s. 593.) Uusien kestävyysraportointivaatimusten avulla on tarkoitus nostaa kestävyysraporttien taso tilinpäätöstietojen tasolle (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 13). Uudesta direktiivistä hyötyvät varmasti yritysten sidosryhmät, mutta myös yritykset itse. Uuden direktiivin myötä vastuullisuusraportit tulevat olemaan standardoituja, vertailukelpoisia ja varmennettavissa. Täten niiden ansiosta yritykset pystyvät myös implementoimaan kestävämpiä liiketoimintamalleja ja hallitsemaan taloudellisia riskejä paremmin, luomaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia, vähentämään kustannuksia ja kasvattamaan liikevaihtoaan, minimoimaan oikeudellisia toimia sekä kasvattamaan läpinäkyvyyttään ja mainettaan. (Odobasa & Marosevic, 2023, s. 608-609.) Direktiivin käyttöönoton myötä myös sijoittajat hyötyvät yritysten vastuullisuusraporteista enemmän ja pystyvät allokoimaan pääomaansa tuottaviin ja luotettaviin sijoituskohteisiin. (Odobasa & Marosevic, 2023, s. 608-609.) Kuitenkin on huomioitava, että yritykset, joiden aikaisemmin ei ole tarvinnut tuottaa vastuullisuusraportteja ja nyt alkavat niitä laatimaan, joutuvat investoimaan raportointiin. Vastuullisuusraportointivelvollisuus saattaa tämän vuoksi aiheuttaa lisääntyneitä henkilöstö- ja muita kuluja, erityisesti pienten ja keskisuurien yritysten kohdalla. Tämä saattaa johtaa kasvaneisiin toimintakuluihin ja tuotteiden hintoihin, joka vaikuttaa suoraan myös yrityksen kilpailukykyyn. (Odobasa & Marosevic, 2023, s. 607.)

Suurin yrityksen ulkopuolinen hyöty, jonka vastuullisuusraportointi saa aikaan, on positiiviset hyödyt yrityksen maineelle. Yrityksen maine on yksi aineettomista hyödykkeistä, joka voi tuoda yritykseen enemmän arvoa, kuin aineelliset hyödykkeet. (White, 2015, s. 26.) Tämä korreloi hyvin myöhemmin esiteltävän sidosryhmäteorian kanssa. Kun yritys raportoi vastuullisuudestaan, kommunikoi hän samalla sidosryhmien kanssa. Tämä lisää läpinäkyvyyttä ja siten myös luottamusta sidosryhmien ja yrityksen välillä. Luottamuksen kasvattamisen myötä yrityksen maine sidosryhmien silmissä paranee, jolla on myös muita positiivisia vaikutuksia yritykselle. Esimerkiksi yritykset ovat havainneet, että julkaisemalla heidän positiivisia sosiaalisia ja ympäristöllisiä toimia, tuottaa se myös taloudellista hyötyä yritykselle. Vuonna 2014 toteutetussa tutkimuksessa (Clark, Feiner & Viehs, 2015) havaittiin, että yritykset, jotka harjoittavat kestävästä liiketoimintaa tuottivat myös parempia taloudellisia tuloksia (White, 2015, s. 17). Myös Niskala ym. (2019) toteavat, että erityisesti pörssiyhtiöiden näkökulmasta vastuullisuusraporteilla voidaan vaikuttaa osakkeen arvoon sekä pääoman kustannuksiin. Vastuullisuuden ajatellaan olevan hyvin johdetun ja menestyvän yrityksen merkki ja siksi oikea-aikainen kommunikointi yrityksen vastuullisuudesta herättää sijoittajien luottamuksen, joka taas tuottaa taloudellista hyötyä yritykselle. (Niskala ym., 2019, s. 112.)

Tuottamalla vastuullisuusraportteja, yritykset asettavat esimerkin myös muille yrityksille ja näin ollen luovat yhä suurempaa vaikutusta. Korostamalla omaa vastuullisuuttaan ja tuottamalla vastuullisuusraportteja, yritykset voivat vaikuttaa myös vastuullisuusraportoinnin standardien kehittämiseen. (White,

2015, s. 25.) Vaikka raportoiminen vastuullisuudesta on tärkeää, ei se välttämättä ole yksinkertaista, sillä vastuullisuuteen liittyvien toimien ja vaikutusten mittaaminen ei aina ole helppoa. Kaplan ja Ramanna (2021) ovat yhtä mieltä siitä, että ympäristövaikutuksia on helpoin mitata, koska niihin liittyy objektiivisia päästöjä, jotka ovat mitattavissa ja samalla vakavampi uhka yhteiskunnalle. Näin ollen myös niistä raportoiminen on melko vaivatonta. Toisaalta sosiaaliset ja hallintonaikohdat eivät ole helpoimmin mitattavissa, koska ne perustuvat mielipiteisiin ja prosesseihin. (Kaplan & Ramanna, 2021, s. 131.) Tämä voi aiheuttaa haasteita raportoida näistä teemoista luotettavasti.

Vastuullisuusraportointi ei ole lakisääteistä monessakaan maassa, mutta on monia tärkeitä syitä tuottaa vastuullisuusraportteja. Sidosryhmien lisäksi yritykset itse hyötyvät raporteista. He pystyvät raporttien avulla määrittelemään ja mittaamaan toimintansa kestävyyttä. Jos kestäväkehitys on osa yrityksen missiota ja strategiaa, he voivat käyttää kestävyysraportointia myös johtamisen välineenä ja arvioida yrityksen kehitystä vastuullisuudessa. (White, 2015, s. 19.) Vastuullisuusraportit toimivat myös riskienhallinnan välineenä. Raporttien avulla voidaan esimerkiksi havaita toimittajaketjuun, sidosryhmäsuhteisiin sekä yrityskuvaan liittyviä riskejä, jolloin yrityksen johto pystyy ennakoimaan näihin riskeihin liittyviä uhkia. (Niskala ym., 2019, s. 112.) Yritykset voivat hyödyntää vastuullisuusraportteja siis omien toimiansa ja riskien arviointiin, mutta myös kommunikoidakseen yrityksen ulkopuolisille tahoille toimistaan ja saavutuksistaan. (White, 2015, s. 19.)

Vaikka vastuullisuusraportointi on vuosien saatossa yrityksissä laajasti omaksuttu, niiden luotettavuus herättää silti usein kysymyksiä. Vastuullisuusraportointi on yhä monelle yrityksistä vapaaehtoista eikä vastuullisuusraportointiin ole kehitetty virallista tarkastusmekanismia. Siksi sidosryhmät ovatkin huolissaan siitä, että vastuullisuusraportteja saatetaan käyttää viher-, sini- tai valkopesun välineinä. (Laine ym., 2022, s. 85.) Luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, että vastuullisuusraporteilla esitetyn tiedon on havaittu olevan usein laadullista ja ei-mitattavaa sekä raportit ovat usein monimutkaisia ja niissä esitetyissä tiedoissa korostuu liiallisesti positiiviset elementit (Boiral & Henri, 2017, s. 306). Jos tietoa ei pysty mittaamaan yhteisesti hyväksytyin keinoin, miten tietoa pystyy tällöin myöskään varmentamaan ja siten luottamaan siihen? Uudella yritysten vastuullisuusraportoinnin direktiivillä saatetaan ratkaista ainakin osa yllä mainituista haasteista. Uuden CSRD-direktiivin johdosta, useamman yrityksen tulee vastaisuudessa julkaista vastuullisuustietoja verrattuna aikaisempaan ja vastuullisuusraporttien uskottavuus tulee kasvamaan, sillä raportit tulee varmentaa tilintarkastajan toimesta. (Krasodomska, Zarzycka & Zieniuk, 2023, s. 2.) Ulkopuolisen toimesta tehty vastuullisuusraporttien varmennus lisää raporttien uskottavuutta ja läpinäkyvyyttä. Kun ulkopuolinen taho varmentaa vastuullisuusraportit, se lisää todennäköisyyttä sille, että raporteilta voi löytyä virheitä. Tämän nähdään lisäävän tiedon laatua. Tämän lisäksi ulkopuolisen riippumattoman tahon varmentaessa raportit tiedon uskottavuus lisääntyy, jolloin ulkopuolinen lukija pystyy paremmin luottamaan raportin sisältöön. (Hodge, Subramaniam & Stewart, 2009, s. 181.) Orazalin ja Mahmood (2020, s. 155) havaitsivat tutkiessaan

Kazakstanilaisten listayhtiöiden vastuullisuusraportointia, että yritykset, jotka käyttivät vastuullisuusraporttiansa varmentamiseen ulkopuolista tahoa, tarkemmin ottaen Big Four- yrityksiä, raportoivat enemmän taloudellisesta suorituskyvystään sekä tuottivat yleisesti ottaen laadukkaampia vastuullisuusraportteja.

2.1 Olennaisuus osana vastuullisuusraportointia

Yksi oleellinen osa vastuullisuusraportointia on olennaisuuden määrittäminen. Yritysten tulee tunnistaa kaikkein merkittävimmät yrityksen vastuullisuustoimet- ja vaikutukset ja raportoida niistä. Oleellisimpien asioiden määrittely voi olla haastavaa juuri siitä syystä, että yritysten sidosryhmät ovat erilaisia ja vaativat näin ollen erilaista tietoa. (Laine ym., 2022, s. 114.) Uusi kestävyysraportointidirektiivi voi kuitenkin tuoda apua ja helpotusta yritysten olennaisten aiheiden määrittelyyn.

Olennaisuusanalyysi on yksi tärkeimmistä asioista, joita yritys voi tehdä tunnistaa vastuuolennaisuuden tärkeimmät komponentit (Papafloratos, Markidis, Kotzaivazoglou & Fragidis, 2023, s. 22). Olennaisuusanalyysillä yritykset tunnistavat merkittävimmät vastuullisuuden vaikutukset, riskit sekä mahdollisuudet, jotka ovat niin olennaisia, että niistä on raportoitava vastuullisuusraportilla. (Silvola, Peill, Aspholm & Kaisanlahti, 2024, s. 125). Whiteheadin (2017, s. 402) mukaan olennaisuusanalyysistä on tulossa yhä tärkeämpi työväline kestävä kehityksen arviointiin. Kun puhutaan taloudellisesta kontekstista, olennaisuudella määritetään se, onko jokin erä tarpeeksi merkittävä, että se tulisi mainita esimerkiksi tilinpäätöksessä (Whitehead, 2017, s. 402). Kuitenkin myös vastuullisuuden kontekstissa ajatus on sama. Esimerkiksi GRI vastuullisuusraportointi ohjeistuksessa (2023) neuvotaan, että yritysten tulee itse arvioida, mitkä vastuullisuuden aiheet yritys kokee olennaisiksi, ja raportoida näistä aiheista. Yritysten ei siis tarvitse raportoida asioista tai aiheista, joita eivät koe toimintansa ja sen vaikutuksien kannalta olennaisiksi. Whiteheadin (2017) mukaan taloudellisen olennaisuuden määrittelyssä keskitytään sijoittajiin, kun taas vastuullisuusasioiden olennaisuuden määrittelyssä on laajempi kohderyhmä, ja huomioon tulee ottaa kaikki yrityksen sidosryhmät. Farooq, Zaman, Sarraj ja Khalid (2021) havaitsivat, että se, miten paljon yritykset raportoivat olennaisten aiheiden arviointiprosessista, vaihtelee yrityskohtaisesti. Farooq ym. (2021) havaitsivat, että osa yrityksistä julkaisevat kattavasti tietoa olennaisten aiheiden määrittämisestä, kun taas osa yrityksistä jättävät tietoja raportoimatta. Tämä voi johtaa *johdon kaappaamiseen (managerial capture)* jolloin riskinä on, että yritys raportoi vain niitä hyödyttävistä asioista, ja saattavat jättää negatiivisten asioiden raportoimisen vähemmälle kuin todellisuudessa olisi syytä (Farooq ym., 2021, s. 990).

Uuden kestävyysraportointidirektiivin voimaantulemisen myötä uudet ESRS eli eurooppalaiset kestävyysraportointistandardit (European Sustainability Reporting Standards) määrittelevät kaikille direktiivin piiriin kuuluville yrityksille vastuullisuusraporttien sisältövaatimukset. Tämä lisää vastuullisuustietojen

vertailukelpoisuutta sekä helpottaa myös yritysten raportointia. Koska aikaisemmin standardisoituja vaatimuksia vastuullisuusraporteille ei ollut, eivät yrityksetkään olleet varmoja siitä, mitä tietoja heidän tulisi raportoida. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 38.) Kuitenkin osa yrityksistä on ollut jo tietoinen olennaisuusanalyysin tärkeydestä ja hyödyntäneet sitä vastuullisuusraportoinnissaan. Papafloratos ym. (2023) tutkivat 25 kansainvälisen kemianteollisuudessa toimivan yrityksen vastuullisuusraportteja ja havaitsivat, että kaikki yritykset ottivat olennaisuuden määrittelyn tosissaan. Tutkimukseen valitut suuret yritykset selvästi ymmärsivät olennaisuusanalyysin tärkeyden, ja tuottivat sen seuraten kansainvälisiä ohjeistuksia. Näistä yrityksistä 24/25 käyttivät GRI-standardeja raportoidessaan vastuullisuudesta. GRI-standardit vaativat yrityksiä tekemään olennaisuusanalyysin osana vastuullisuusraportointia (Papafloratos ym., 2023, s. 17).

Uuden direktiivin myötä myös olennaisuuden määrittely ja täten olennaisuusanalyysista tulee yrityksille pakollista. Standardi sisältää myös kaksinkertaisen olennaisuuden määritelmän. Kaksinkertainen olennaisuus tarkoittaa sitä, että yritysten tulee arvioida kestävyystekijöiden taloudellisen, että vaikutuksen olennaisuutta. Tilinpäätöstä raportoitaessa taloudellinen olennaisuus otetaan usein huomioon, mutta uuden direktiivin myötä yritysten tulee tarkastella toimintaansa myös vaikutuksen olennaisuuden kautta. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 48.) Raportoitavat asiat voivat olla olennaisia jommankumman olennaisuuden perusteella, tai molempien (Silvola ym., 2024, s. 126). Kaksinkertainen olennaisuus ottaa huomioon sekä sijoittajat taloudellisen olennaisuuden puolesta että muut sidosryhmät, ympäristön sekä yhteiskunnan laajemmin vaikutuksen olennaisuuden vuoksi. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 48.) Olennaisuusanalyysi tulee tehdä aina ennen vastuullisuusraportointia ja sitä tulee arvioida aina uudelleen ennen seuraavan vastuullisuusraportin tekoa (Silvola ym., 2024, s. 127). Kun yritykset arvioivat ja määrittelevät olennaisimpia raportoitavia vastuullisuusaiheita, tulisi Silvola ym. (2024) mielestä yritysten aloittaa pohtiminen vaikutusten olennaisuudesta ja siirtyä sen jälkeen miettimään, onko samalla asialla myös taloudellisia vaikutuksia. Harvoin tunnistetaan aiheita, jotka olisivat olennaisia vain toisessa olennaisuuden kategoriassa (Silvola ym., 2024, s. 131).

Olennaisuusanalyysin keskeinen osa on kommunikointi sidosryhmien kanssa, sillä kestävyysraportoinnin päätavoite on tuottaa vastuullisuustietoja yrityksen tärkeimmille sidosryhmille. (Silvola ym., 2024, s. 139). Jos yritykset eivät tunnista keskeisimpiä sidosryhmiään ja valitsevat ne sattumanvaraisesti, vääristyy olennaisuusanalyysin tulos. Tämä taas voi johtaa siihen, että yritys ei raportoi olennaisimpia vastuullisuusasioita. (Silvola ym., 2024, s. 140). Papafloratos ym. (2023) havaitsivat tutkiessaan kansainvälisten kemianteollisuuden yritysten vastuullisuusraportteja, että oleelliset keinot toteuttaa olennaisuusanalyysi olivat sidosryhmien haastattelut ja kyselyt, vaikutusten arvioiminen koko tuotantoketjussa sekä alan toimijoiden ja asiantuntijoiden konsultointi. Näiden avulla yritykset pystyvät paremmin suunnittelemaan tapoja ja työkaluja, joilla hallita yrityksen vaikutuksia talouteen, ympäristöön sekä yhteiskuntaan (Papafloratos ym., 2023, s. 20). Garst, Maas & Suijs (2022) toteavatkin, että oikein käytettynä olennaisuuden määrittely tarjoaa yrityksille merkityksellistä tietoa

vastuullisuusasioista, jotka vaativat tarkastelua. Garst ym. (2022) mielestä olennaisuuden määrittelyn oikein kommunikoidessaan yritykset voivat jopa välttää sen, että sidosryhmät syyttäsivät heitä viherpesusta. Paremman kommunikoinnin avulla yritykset myös luovat avoimemman ja rehellisen keskustelupohjan erilaisia vastuullisuuden haasteita kohtaan, joita yritykset kokevat (Garst ym., 2022, s. 85). Olennaisuuden määrittelystä GRI-ohjeistuksen mukaisesti kerrotaan lisää kappaleessa 2.4 Global Reporting Initiative (GRI).

2.2 Vastuullisuusraportoinnin taustateoriat

On olemassa monia eri taustateorioita, jotka selittävät, miksi vastuullisuusraportteja tuotetaan ja seuraavaksi esitellään niistä kaksi yleisintä teoriaa, jotka nousevat esiin useimmissa vastuullisuusraportointiin liittyvissä tutkimuksissa.

2.2.1 Legitimiteetti- teoria

Legitimiteettiteoria korostaa yritysten vastuunottoa. Yritysten on osoitettava, miten he ovat edistäneet hyvinvointia yhteiskunnassa. Tähän yritykset tarvitsevat esimerkiksi juuri vastuullisuusraportointia, jolla he kommunikoivat merkitystään yhteiskunnallisen arvon näkökulmasta. (Greiling & Grüb, 2014, s. 211.) Suchmanin (1995, s. 574) mukaan yrityksen legitiimiys onkin riippuvainen kollektiivisesta yleisöstä ja on monia syitä, miksi organisaatiot etsivät legitiimiyttä. Legitiimiys lisää sekä organisaation toiminnan vakautta että ymmärrettävyyttä, ja vakaus ja ymmärrettävyys lisäävät usein toisiaan, vaikeivat samassa suhteessa (Suchman, 1995, s. 574). Legitimiteettiteorian mukaan, mitä suurempi organisaatio, sitä enemmän se pyrkii julkaisemaan tietoa toiminnastaan parantaakseen mainettaan sekä mielikuvaa, jonka se yleisölle luo (Garde Sánchez ym., 2017, s. 637). Garde Sánchez ym. (2017) totesivat tämän tutkiessaan espanjalaisia valtiomisteisiä yrityksiä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että mitä suurempi valtio-omisteinen yhtiö, sitä enemmän he raportoivat yhteiskuntavastuullisuudestaan. Tämän voidaan nähdä myös johtuvan siitä, että yrityksen on huomioitava suurempi joukko sidosryhmiä.

Legitimiteetti vaikuttaa siihen, miten ihmiset toimivat organisaatioita kohtaan, mutta myös siihen, miten he ymmärtävät organisaatioita. Tällöin esimerkiksi legitimiteetin saavuttanut organisaatio näyttäytyy yleisölle arvokkaampana, ennakoitavampana sekä luotettavana. (Suchman, 1995, s. 575). Suchman (1995) kuvailee legitimiteettiä rakentavia yrityksiä proaktiivisiksi, sillä usein se tarkoittaa sitä, että yrityksessä tiedostetaan legitimiteettiyden tarve. Suchman (1995) esittelee kolme erilaista strategista tapaa rakentaa legitimiteettiä; a) yritykset voivat mukautua jo olemassa olevaan ympäristöön ja yleisön tarpeisiin, b) yritykset valitsevat uuden ympäristön, josta tiedetään löytyvän tukea yritykselle tai c) organisaatio voi pyrkiä luomaan uusia ympäristöjä, luomalla ensin uusia sidosryhmiä sekä uskomuksia organisaatiota kohtaan. Valitsisipa yritys, minkä

strategian tahansa rakentaa omaa legitimiyyttään Suchman (1995) toteaa, ettei mikään organisaatio voi täysin tyydyttää kaikkia olemassa olevia yleisöjä, vaikka kuinka sitä yrittäisikin.

Vastuullisuusraportointi on yksi keino vaikuttaa yrityksen maineeseen ja täten legitimiuden saavuttamiseen. Yritysten kuitenkin tulee olla tietoisia, mitä asioita vastuullisuusraporteilla tulee raportoida ja kuinka laajasti. Pérezin ja Lopez-Gutierrezin (2017) tutkiessa espanjalaisten listayhtiöiden vastuullisuusraportointia, havaitsivat he, että vastuullisuusraporteilla esitetyn tiedon laadulla että tiedon määrällä on vaikutusta sidosryhmiin. Jos yritys raportoi vastuullisuudesta jonkun kansainvälisen organisaation standardien mukaisesti, kuten GRI tai YK:n asettamien standardien mukaisesti, tiedon vastaanottaja luottaa siihen, että raportoitu tieto on linjassa yleisesti hyväksytyjen standardien kanssa ja tällöin heijastaa yrityksen todellisia toimia vastuullisuuteen liittyen. Tämä heijastuu silloin myös yrityksen maineeseen positiivisella tavalla. (Pérez & Lopez-Gutierrez, 2017, s. 103-104.)

Legitiimiyden ylläpitäminen voi kuitenkin olla haastavaa monista eri syistä. Ympäristöt, joissa organisaatiot toimivat ja joissa kohdeyleisöt ovat, ovat heterogeenisiä. Sidosryhmien odotukset yrityksiä kohtaan muuttuvat ajansaatossa, ja mikä joskus oli sidosryhmän mielestä hyväksyttävää, ei välttämättä nykypäivänä enää ole sitä (Deegan, 2002, s. 296). Tämä ominaisuus kertoo nimenomaan siitä, että legitimiys ei ole organisaation omaisuutta, vaan se muodostuu suhteessa yleisönsä. Lisäksi legitimiys voi tuoda vakautta, mutta vakauden mukana tulee usein myös jäykkyyttä ja institutionalisoituminen saattaa usein herättää vastustusta osassa kohdeyleisössä. (Suchman, 1995, s. 594.) Rodriguez Bolivar, Garde Sanchez ja Lopez Hernandez (2015) tutkivat espanjalaisten valtio-omisteisten yritysten yhteiskuntavastuullisuutta johdon näkökulmasta. Tutkimustulosten perusteella valtio-omisteisten yritysten johto näkee yhteiskuntavastuullisuuden selkeimmän hyödyn liittyvän juuri yrityksen toimien legitimoimiseen. Tämä on tärkeää hyvän taloudellisen tuloksen saavuttamisen kannalta. Kun yritys on vastuullisilla toimillaan saavuttanut legitimiuden, joka parantaa yrityksen kuvaa ja mainetta, mahdollistaa se pienemmät toiminnalliset kustannukset, rahoituksen saamisen sekä uusien sopimusten solmimisen. (Rodriguez Bolivar ym., 2015, s. 794.)

Jotta yritys pystyy siis saavuttamaan legitimiuden, sen tulee proaktiivisesti pyrkiä siihen valitsemalla oikeanlainen strategia. Suurta osaa strategiassa näyttelee yrityksen sidosryhmät, joihin se pyrkii positiivisesti vaikuttamaan. Seuraavassa kappaleessa esitelläänkin legitimititeetti-teoriaan sidoksissa oleva sidosryhmäteoria.

2.2.2 Sidosryhmä- teoria

Sidosryhmäteoria on teoria organisaation etiikasta sekä johtamisesta. Teorian keskeisyydessä on huomioida niiden sidosryhmien edut sekä hyvinvointi, jotka voivat joko auttaa tai aiheuttaa haittaa organisaatiolle ja sen tavoitteiden saavuttamiselle. (Phillips & Freeman, 2003, s. 15-16.) Freeman (2010, s. 9) kiteyttää

sidosryhmäteorian vastaavan kysymykseen, miten liiketoiminta toimii parhaimmillaan ja miten siihen päästään.

Freeman (1984) on ensimmäisten joukossa määritellyt sidosryhmät seuraavasti: *"A stakeholder in organisation is (by definition) any group or individual who can affect or is affected by the achievement of the organization's objectives."* (1984, s. 46.) Freemanin (1984) mukaan sidosryhmät ovat siis erilaisia ryhmiä tai yksilöitä, jotka pystyvät vaikuttamaan organisaation toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen tai ryhmiä ja yksilöitä, joihin organisaatio itse toiminnallaan vaikuttaa. Freemanin jälkeen kirjallisuudessa on nähty sekä kapeampia että laajempia määritelmiä sidosryhmistä. Esimerkiksi Whiten (2015) mukaan yrityksen sidosryhmiksi voidaan lukea kaikkia ne, joihin yrityksen taloudelliset, ympäristölliset ja sosiaaliset toimet vaikuttavat. Sidosryhmiksi voidaan esimerkiksi lukea työntekijät, velkojat, sijoittajat, asiakkaat, valtio, toimittajat sekä yhteisöt. Yritykset ovat riippuvaisia sidosryhmistään ja vastaavasti sidosryhmät odottavat yrityksiltä jotain vastineeksi. Vaikka kaikilla sidosryhmillä on erilainen suhde yrityksiin, heitä yhdistää yhteinen hyöty siitä, että yritys toimii vastuullisesti. (White, 2015, s. 6.)

Sidosryhmistä voidaan eritellä ensisijaiset sekä toissijaiset sidosryhmät (Mitchell, Agle & Wood, 1997, s. 853-854). Heihin voidaan lukea muun muassa sekä omistajat että velkojat, ne, jotka ovat vapaaehtoisessa tai tahattomassa suhteessa yrityksen kanssa, urakoitsijat tai resurssien tarjoajat. Organisaation johdolla onkin haastava tehtävä toteuttaa toimintaansa niin, että kaikki sidosryhmät otetaan huomioon tasapuolisesti. Oman haasteensa luo vielä valtio, jolla on sidosryhmänään kaksoisrooli sekä omistajana, että lakien säätäjänä (Yamak & Süer, 2005, s. 117). Rodriguez Bolivar ym. (2015) havaitsivat tutkiessaan valtio-omisteisten yritysten johdon näkökulmia vastuullisuuteen liittyen, että juuri sidosryhmillä, erityisesti asiakkailla ja työntekijöillä, on suuri vaikutus yrityksen vastuulliseen toimintaan. Yrityksen suunnitellessaan yhteiskuntavastuullisia käytäntöjä, yrityksen työntekijöillä ja asiakkailla on suurempi vaikutus niihin kuin esimerkiksi valtiolla ja osakkeenomistajilla. (Rodriguez Bolivar ym., 2015, s. 794.) Myös suomalaisissa listayhtiöissä tiedostetaan asiakkaiden ja työntekijöiden merkittävyys sidosryhminä. Suomalaiset listayhtiöt nimeävätkin tärkeimmiksi sidosryhmikseen asiakkaat ja työntekijät. Suurin osa Kotosen (2009) tutkittavista suomalaisista yrityksistä nimesi toiseksi tärkeimmiksi sidosryhmikseen sijoittajat. Näiden lisäksi muita tärkeitä sidosryhmiä olivat yhteistyökumppanit, lähialueen asukkaat, oppilaitokset, viranomaiset ja yhteisöt, jossa yritykset toimivat. Suomalaisissa listayhtiöissä vastuullisuusraportit nähtiin keinona keskustella sidosryhmien kanssa ja mahdollisuutena avoimempaan kommunikointiin. (Kotonen, 2009, s. 195.)

Yritys voi lisätä läpinäkyvyyttään osallistamalla sidosryhmiään (Steurer, 2010, s. 62). Vastuullisuusraportointi onkin yksi tapa tähän. White (2015) toteaa, että vastuullisuusraportointi rohkaisee osallistamaan ja luomaan yhteyksiä sidosryhmiinsä. Kommunikoimalla sidosryhmien kanssa yritys pystyy lisäämään läpinäkyvyyttään, joka on kriittistä luottamuksen luomiselle yrityksen ja

sidosryhmien välille. Nämä ovat myös yhteydessä aikaisemmin esiteltyyn legitimititeettiteoriaan.

Vastuullisuusraportointi on myös yrityksen strateginen väline. Yrityksen johto saattaa raportoida asioista enemmänkin strategisista kuin vastuullisista syistä. Erityisesti johdolla saattaa olla kannuste raportoida asioista, joiden se ajattelee vaikuttavan positiivisesti vaikutusvaltaisimpiin sidosryhmiinsä. (Deegan, 2002, s. 295.)

2.3 Vastuullisuusraportointi Suomessa

KPMG on tuottanut tutkimusta vastuullisuusraportoinnista jo vuodesta 1993 lähtien. Koska vastuullisuusraportointi on ollut viimeisen 20 vuoden aikana pääosin vapaaehtoista, on heidän tutkimuksiensa tarkoituksena ollut tarjota tärkeitä vinkkejä vastuullisuusraportoinnin parantamiseen yritysten johtohenkilöille, vastuullisuuden asiantuntijoille sekä yritysten hallituksille. KPMG:n viimeisimmän teettämän tutkimuksen (2022) perusteella pohjoismaisten yritysten vastuullisuusraporttien tuottaminen on ollut korkealla tasolla. Vuonna 2022 Suomen vastuullisuusraportoinnin aste oli 94 %. (KPMG, 2022.)

Yrityksille on olemassa monia erilaisia ohjeistuksia, miten raportoida vastuullisuudestaan. Suomessa esimerkiksi valtio-omistaja odottaa, että yhtiöt seuraavat erilaisia kansainvälisesti tunnustettuja periaatteita sekä ohjeita yritys vastuuseen liittyen. Näitä ohjeita ovat esimerkiksi OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, hiiliriskien TCFD-raportointiviitekehys, YK:n Global Compact aloite, ISO 2600- yhteiskuntavastuustandardi, Science Based Targets- aloite sekä YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet. (Valtioneuvoston kanslia, 2020, s. 10.) GRI- standardit ovat yksi globaalisti käytetyimmistä vastuullisuuden raportointistandardeista. GRI-standardeja voi hyödyntää raportoinnissa joko täsmällisesti tai hyödyntää niitä kyseisen organisaation tarpeisiin nähden. GRI-standardit on tarkoitettu kenen tahansa raportoijan käyttöön. Niitä voi siis hyödyntää niin pienet kuin suuret yritykset sekä järjestöt ja muut julkiset tahot. (Kurittu, 2018, s. 9.) GRI-standardeihin pohjautuva raportointi alkoi Suomessa vuonna 2000, kun Kesko Group julkaisi ensimmäisenä suomalaisena listayhtiönä vastuullisuusraporttinsa GRI-standardeja hyödyntäen (Schadewitz, & Niskala, 2010, s. 102). GRI-standardien pohjalta tuotettujen vastuullisuusraporttien määrä on sen jälkeen kasvanut suuresti. KPMG:n teettämän tutkimuksen (2022) perusteella 87 % heidän tutkimuksensa suomalaisista yrityksistä hyödynsivät GRI-ohjeistoa vastuullisuusraportoinnissaan. KPMG:n tutkimusaineisto koostui Suomen sadasta parhaasta yrityksestä, jotka on valittu joko kansallisen tunnustuksen mukaan tai markkina-arvon perusteella (KPMG, 2022, s. 73).

Vastuullisuusraporteille on olemassa monia erilaisia nimiä, erityisesti englannin kielessä on olemassa erilaisia termejä ja lyhenteitä, vaikka raporttien sisältö on samankaltaista riippumatta siitä, millä nimellä niitä kutsutaan. CSR- lyhenteellä viitataan englannin kielen termiin corporate social responsibility, joka

viittaa yrityksen yhteiskuntavastuuseen. Euroopan komissio (2011) määrittelee yritysten yhteiskuntavastuun seuraavasti; yrityksillä on vastuu yhteiskuntavai-
kutuksistaan sekä vastuu määrittellä, mitä yrityksen tulee tehdä, jotta he täyttävät
tämän vastuun. ESG- on toinen sanalyhenne, joka nousee esiin englanninkieli-
sissä vastuullisuusraportointitutkimuksissa. ESG- lyhenteellä viitataan englan-
nin kielen sanoihin environmental, social ja governance, eli ympäristö, yhteis-
kunta ja hallinto. ESG viittaa siihen, miten yritykset sekä sijoittajat yhdistävät
ympäristö-, yhteiskunta- ja hallintonäkökohdat liiketoimintaansa (Gillan, Koch,
& Starks, 2021, s. 2.) ESG on terminä laajempi ja termit eroavat esimerkiksi siinä,
että ESG termi pitää sisällään hallinnon nimenomaisesti, kun taas CSR pitää hal-
linto- ja sosiaalisuudet sisällään epäsuorasti, koska ne liittyvät ympäristöön ja sosiaali-
siin lähtökohtiin (Gillan ym., 2021, s. 2). Tutkiessaan suomalaisten listattujen yhtiöiden
vastuullisuusraportteja, Kotonen (2009) kuitenkin havaitsee, että se, millä
nimellä raporteista englanniksi puhutaan, vaihtelee yhtiökohtaisesti. Kuten to-
dettu CSR termi viittaa yrityksen yhteiskuntavastuuseen, mutta Kotosen (2009)
tutkimuksen yritykset ovat nimenneet raporttinsa joko yritysenvastuurapor-
tiksi (CSR-reports), ympäristövuorokirjaksi (environmental reports) tai vas-
tuullisuusraportiksi (sustainability reports). Osa tutkijoista sanoo, että yhteis-
kuntavastuullisuus (CSR) on välivaihe, jolla saavutetaan vastuullisuus/kestä-
vyys (sustainability), joka on yritysten perimmäinen tavoite (Sánchez-Teba,
Benítez-Márquez, Bermúdez-González & María del Mar, 2021, s. 17). Voisi siis
ajatella, että yrityksen yhteiskuntavastuullisuus sisältää kaikki ne toimet, joiden
avulla yritys pyrkii olemaan vastuullinen ja yrityksestä riippuen, he nimeävät
raportin haluamallaan tavalla.

Suuret suomalaiset listayhtiöt raportoivat vastuullisuudestaan suurelta
osin Elkingtonin (1997) Triple Bottom Line (TBL) teemojen mukaisesti, joita ovat
talous, sosiaaliset ja ympäristölliset aiheet. Näiden yläteemojen kautta yritykset
implementoivat yhteiskuntavastuullisuutta. Nämä ovat myös GRI-standardien
pääteemat. Suomalaisilla yrityksillä on monia motiiveja toimia ja olla vastuullisia
ja samat motiivit pätevät myös vastuullisuusraportointiin. Osa yrityksistä kokee,
että heidän tulee toimia vastuullisesti sidosryhmiään kohtaan. Tämän lisäksi
myös osakkaiden sekä asiakkaiden vaatimukset motivoivat vastuullisuusrapor-
tointiin. Monet yritykset myös näkevät positiivisen yhteyden tuottavuuden, vas-
tuullisuuden ja vastuullisuusraportoinnin välillä; yritysten tulee olla sekä tuotta-
via että kilpailukykyisiä ollakseen vastuullisia, ja vastuullinen toiminta taas on
edellytys sille, että yritykset voivat luoda tulevaisuudessakin mahdollisuuksia
tuottavuudelle ja kilpailukyvyille. (Kotonen, 2009, s. 18.)

Kotosen (2009) mukaan suomalaisten listayhtiöiden välillä on eroja siinä,
kuinka laajoja vastuullisuusraportteja yritykset tuottavat. Suurin osa yrityksistä
tuottavat integroituja vastuullisuusraportteja, eli he julkaisevat vuosiraportoin-
nin yhteydessä vastuullisuusraportin ja tämän nähdään olevan kasvava trendi
vastuullisuusraporttien julkaisemisessa. Vain harva tutkittavista yrityksistä
tuotti erillisiä vastuullisuusraportteja. (Kotonen, 2009, s. 188.) Integroitu raportti,
jolla raportoidaan sekä taloudellisia että ei-taloudellisia tietoja, on nähty innova-
tiivisena ja läpinäkyvänä kommunikoinnin työkaluna (Nicolò, Zanellato, &

Tiron-Tudor, 2020, s. 13). Myös kansainvälisyyden on havaittu vaikuttavan vastuullisuusraportointiin. Yritykset, jotka toimivat kansainvälisesti muissakin maissa kuin vain Suomessa, tuottavat monimuotoisempia ja laajempia raportteja kuin vain kansallisesti toimivat yritykset. Kuitenkin myös kansainvälisesti toimivien yritysten vastuullisuusraporttien välillä on löydetty eroavaisuuksia. (Kotonen, 2009, s. 188.)

Suomalaisten yritysten vastuullisuusraportointiin vaikuttaa myös yrityksen toimiala. Erityisesti yritykset, jotka toimivat metsäalalla sekä siihen liittyvillä toimialoilla, ovat erityisesti keskittyneet vastuullisuusraporttien tuottamiseen. Kotonen (2009) kuitenkin toteaa, ettei tämä aina tarkoita sitä, että laajat raportit olisivat positiivinen asia, sillä esimerkiksi Stora Enson vastuullisuusraportteja on kritisoitu niiden monimutkaisuudesta, jonka vuoksi yritys onkin yrittänyt vähentää raportoidun tiedon määrää. (Kotonen, 2009, s. 188.) Myös muissa tutkimuksissa on havaittu, että yritysten tuottamien vastuullisuusraporttien laajuus ei aina välttämättä korreloi positiivisesti yrityksen vastuullisuuden kanssa. Nunez & Nunez (2019) toteavat, että vaikka yritys raportoi laajasti vastuullisuudesta, ei se välttämättä tarkoita, että yritys olisi sitoutunut suuremmalla tasolla vastuullisuuteen. Suuryritykset saattavat julkaista laajoja vastuullisuusraportteja, jotta pystyvät luomaan positiivisen kuvan yrityksen vastuullisuustoimista, vaikka todellisuudessa yritys suoriutuisi niissä heikosti. (Nunez & Nunez, 2019, s. 57.) Myös Mihai ja Aleca (2023, s. 19) toteavat tutkimuksessaan, että yritysten tuottamien vastuullisuusraporttien sivumäärällä ei esimerkiksi ole vaikutusta siihen, kuinka luotettavia raportit ovat, tai kerro siitä, millainen yrityksen taloudellinen suorituskyky todellisuudessa on. Laajojen vastuullisuusraporttien tuottaminen ei siis aina tarkoita sitä, että yritys suoriutuu hyvin vastuullisuuden kentällä. Syynä laajojen raporttien tuottamiseen voikin olla pyrkimys luoda vastuullinen ja positiivinen kuva itsestään sidosryhmilleen ja näin ollen parantamaan mainettaan, joka tuo taloudellisia etuja yritykselle. Näin ollen myöskään siis suppeasta vastuullisuusraportista ei pitäisi suoraan tehdä negatiivisia johtopäätöksiä.

Suomalaisten listayhtiöiden vastuullisuusraporttien aiheet jakautuvat taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten vastuiden raportointiin. (Kotonen, 2009, s. 190.) Aiheet ovat siis linjassa GRI-standardien aiheiden kanssa. Kuitenkin raportointi ei ole tasasuhteista aiheiden välillä. Eniten suomalaisten yritysten vastuullisuusraporteissa havaittiin raportointiin ympäristöllisistä asioista. Tämä voi johtua siitä, että vastuullisuusraportointi on alkanut ympäristöön liittyvien vastuiden raportoinnista ja siitä, että Suomessa viranomaiset vaativat tiettyjä ympäristöön liittyvien vastuiden raportointia. (Kotonen, 2009, s. 190.) Tieto on myös linjassa Kaplan ja Ramannan (2021) tutkimustulosten kanssa siinä, että ympäristöllisistä asioista voi olla helpointa raportoida, sillä ne ovat helpommin mitattavissa kuin esimerkiksi sosiaaliseen vastuuseen liittyvät asiat. Taloudellisista asioista oli vähiten raportoitu suomalaisten listayhtiöiden vastuullisuusraporteilla, sillä näistä asioista yritykset usein raportoivat tilinpäätöksen tai vuosikertomusten yhteydessä. (Kotonen, 2009, s. 190.) Tutkiessaan suomalaisten listayhtiöiden vastuullisuusraportointia Kotonan (2009) ei kuitenkaan käyttänyt mitään

ulkoista listausta raportoitaviin aiheisiin liittyen, ja siksi hän ehdottaa, että tulevaisuuden tutkimuksia ajatellen, esimerkiksi GRI-ohjeistoa voisi käyttää apuna syvemmän sisällönanalyysin tekemiseksi. (Kotonen, 2009, s. 191.)

Niskanen & Nieminen (2001) osoittavat tutkimuksessaan, että suomalaiset yritykset raportoivat sekä positiivisista että negatiivisista vastuullisuuteen liittyvistä toimistaan. Kuitenkin raportoinnissa on korostunut enemmän positiivisten toimien raportointi. Negatiivisten asioiden esiin tuominen on kuitenkin kehittynyt ajan saatossa, sillä esimerkiksi Niskasen & Niemisen (2001) 1985-1991 väliltä kerätyssä aineistoissa, ei suomalaiset yritykset olleet raportoineet yhtäkään negatiivista vastuullisuuteen liittyvää tapahtumaa. (Niskanen & Nieminen, 2001, s. 33-34.)

2.4 Valtio-omisteisuuden vaikutukset vastuullisuusraportointiin

Teoreettisesti yritykset, joissa valtion omistusosuus on suurempaa, odotetaan olevan sitoutuneempia yritysten yhteiskuntavastuuseen, sillä nähdään, että valtion tehtävänä on edustaa yhteiskunnan etuja, edistää sosiaalista hyvinvointia ja ympäristönsuojelua sekä toimia läpinäkyvästi toimintansa legitimoimiseksi (Garde Sánchez ym. 2017, s. 638). Omistajuuden vaikutuksesta yrityksen vastuullisuus raportointiin, on tehty paljon tutkimusta, joista kuitenkin suurin osa on suuntautunut kehittyvillä markkinoilla toimiviin yrityksiin (Mohd Ghazali, 2007; Muttakin & Subramaniam, 2015; Li, Luo, Wang & Wu, 2013).

Valtio-omisteisilla yrityksillä voi olla enemmän sidosryhmiä, joita heidän tulee miellyttää. Tämä voi aiheuttaa tarpeen raportoida enemmän tietoa, jotta yritys pystyy vastaamaan erilaisiin odotuksiin, jotka heihin kohdistuvat. (Argento, Grossi, Persson & Vingren, 2019, s. 523.) Tämä näkökulma tulee esiin useissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Alshbili, Elamer ja Beddewela (2019, s. 156) tutkivat libyalaisen yritysten omistajuuden vaikutuksia vastuullisuusraportointiin, ja havaitsivat positiivisen yhteyden valtio-omisteisuuden ja vastuullisuustietojen määrän raportoinnissa. Myös Garde Sánchez ym. (2017) havaitsivat tutkiessaan espanjalaisia valtio-omisteisiä yrityksiä, että suuremmat valtio-omisteiset yritykset raportoivat enemmän vastuullisuustietoja kuin pienemmät valtio-omisteiset yhtiöt. Samoja piirteitä nousee esiin myös legitimititeetti-teoriassa. Legitimititeetti-teorian mukaan valtionyhtiöiden toiminnan on vastattava sidosryhmiensä odotuksiin. Siksi yritykset, joissa valtion omistusosuus on suurempaa, kohtaavat todennäköisesti suurempaa painetta olla sosiaalisesti vastuullisia. (Garde Sánchez ym., 2017, s. 638.) Samaan johtopäätöksen tulevat myös Tagesson, Blank, Broberg ja Collin (2009) tutkiessaan ruotsalaisten yritysten vastuullisuusraportointia. Tagesson ym. (2009) havaitsivat, että valtio-omisteiset yritykset raportoivat enemmän sosiaaliseen vastuuseen liittyvää tietoa, kuin yksityisomisteiset yritykset. Tähän nähdään olevan syynä juuri se, että valtio-omisteiset yritykset pyrkivät toimimaan hyvänä esimerkkinä muille. Suuremmilla valtio-omisteisilla yhtiöillä on enemmän ja suurempia sidosryhmiä, jotka heidän tulee

huomioida, ja tästä syystä raportoida kattavasti vastuullisuustietoja. Näiden lisäksi on havaittu, että toimiala sekä yrityksen ikä, vaikuttavat myös raportoitavan vastuullisuustiedon määrään valtio-omisteisissa yrityksissä. (Garde Sánchez ym., 2017, s. 652.)

Valtion omistusosuuden suuruudella on myös havaittu olevan vaikutuksia yrityksen vastuullisuusraportointiin. Argento ym. (2019) havaitsivat tutkiessaan 45 kokonaan tai osittain valtio-omisteista Ruotsalaista yritystä, että yritykset, jotka olivat kokonaan valtio-omisteisia, raportoivat vähemmän vastuullisuustietoja, kuin yritykset, jotka olivat vain osittain valtio-omisteisia. Tämä voi johtua siitä, että vain osittain valtio-omisteiset yhtiöt saattavat kohdata keskittyneempää painetta julkistaa vastuullisuutta koskevia tietoja tiettyjen sidosryhmien osalta, kun taas kokonaan valtio-omisteiset yritykset joutuvat ottamaan huomioon koko yhteiskunnan eikä näin ollen mitkään tietyt sidosryhmät painosta heitä julkistamaan vastuullisuuteen liittyvää tietoa toiminnastaan. (Argento ym., 2019, s. 524.) Tämä taas on ristiriidassa Garde Sánchez ym. (2017) tutkimustiedon kanssa. He havaitsivat tutkiessaan espanjalaisia valtio-omisteisiä yrityksiä, että valtio-omisteisuudella ei ole niin paljon merkitystä yrityksen yhteiskuntavastuullisuutta koskevien tietojen julkaisemiseen. Tämän nähdään johtuvan siitä, että valtio-omisteisten yritysten rahoitus tulee suurimmaksi osaksi julkiselta puolelta, eikä valtio-omisteisten yritysten näin ollen tarvitse hakea varoja pääomamarkkinoilta. Tämä tilanne taas on päinvastainen yksityisillä yrityksillä, jotka tarvitsevat rahoituksen pääomamarkkinoilta ja näin ollen julkaisemalla yhteiskuntavastuullisuuteen liittyviä tietoja, he pyrkivät parantamaan imagoaan helpottaakseen taloudellisten resurssien saantiaan. (Garde Sánchez ym., 2017, s. 652.) Kuitenkin osittain valtio-omisteisillä yhtiöillä voi olla samankaltaisempi rahoituksen tarve kuin yksityisomisteisilla yrityksillä, jolloin heidän tulee hakea osa rahoituksesta pääomamarkkinoilta. Tämä selittäisi myös, miksi osittain valtio-omisteiset yritykset raportoisivat enemmän vastuullisuuteen liittyvää informaatiota, kuten Argentokin ym. (2019) tutkimuksessaan toteavat.

Valtion omistusosuuden suuruuden lisäksi omistettavan yrityksen koolla on löydetty olevan vaikutusta vastuullisuusraportointiin ja sen määrään. Mohd Ghazali (2007) havaitsi tutkiessaan Malesialaisten yritysten vuosiraportointia, että muun muassa yrityksen koolla sekä valtion omistuksella oli merkittävä vaikutus siihen, miten laajasti yritys raportoi vastuullisuudestaan. Tutkimuksessa havaittiin, että yritykset, joissa valtio omisti merkittävän osan yrityksen osakkeista, julkisti huomattavasti enemmän vastuullisuuteen liittyviä tietoja, kuin esimerkiksi yksityisomisteiset yritykset.

Kuten aikaisemmin todettu, yritykset raportoivat vastuullisuudestaan joko tilinpäätöksen yhteydessä julkaistuissa vuosikertomuksissaan tai erillisillä vastuullisuusraporteillaan. Yritysten vuosikertomukset tai vastuullisuusraportit eivät kuitenkaan välttämättä yksinään kerro kaikkea yrityksen yhteiskuntavastuullisuuteen liittyvää tietoa. Tämä johtuu siitä, että yrityksillä voi olla muitakin kanavia, joita kautta he julkistavat tietoja yhteiskunnallisista teoistaan, kuten uutiskirjeet, sanomalehdet ja yrityksen verkkosivut. Myös näitä lähteitä olisi hyvä tarkastella tulevaisuudessa, mikäli haluttaisiin saada kokonaisvaltaisempi kuva

yrityksen yhteiskuntavastuullisuudesta. (Mohd Ghazali, 2007, s. 261.) Myös Muttakin ja Subramaniam (2015, s. 158) toteavat tämän rajoittavaksi tekijäksi tutkimuksessaan, sillä yritysten johto voi käyttää myös muita tiedottamiskanavia kommunikoidessaan yhteiskuntavastuullisuudesta kuin vain vastuullisuusraportteja. Joissakin tutkimuksissa on myös havaittu, että yritykset eivät välttämättä raportoi kaikkea yhteiskuntavastuullista toimintaansa, mutta tämä ei tarkoita, etteikö yritys sellaiseen osallistuisi (Mohd Ghazalin, 2007, s. 261.)

Valtion ollessa omistajana yrityksessä, yrityksen vastuullisuustoimet voivat heijastaa sitä, miten valmiita he ovat panostamaan sekä yrityksen tavoitteisiin mutta myös yhteiskunnan hyvinvointiin. Näin ollen, valtio omistajana on suuremmalla todennäköisyydellä luomassa painetta yrityksilleen raportoida enemmän lisätietoja vastuullisuustoimistaan. Tämä johtuu siitä, että valtio on luotettu toimielin yhteiskunnan silmissä, jonka on täytettävä sidosryhmiensä odotukset. Julkaisemalla vastuullisuustietoja valtion omistamat yritykset oikeuttavat toimensa. (Muttakin ym., 2015, s. 146.)

Useissa tutkimuksissa on havaittu, että valtio-omisteiset yritykset suoriutuvat vastuullisuuden kentällä yksityisomisteisia yrityksiä paremmin (Zheng ja Zhan, 2016, s. 436). Kuitenkin Zheng ja Zhan (2016) tuovat tutkimuksellaan esiin, että oikeastaan valtio-omisteisuudella ei välttämättä ole vaikutusta siihen, miten yritys suoriutuu vastuullisuuden saralla. Syynä siihen, miksi valtio-omisteiset yritykset ovat suoriutuneet vastuullisuuden saralla paremmin selittyy yrityksen koolla. Valtio-omisteiset yritykset ovat usein isompia kuin yksityisomisteiset yritykset, ja suuremmat yritykset suoriutuvat yleisesti ottaen paremmin vastuullisuudessa kokonsa takia. (Zheng & Zhan, 2016, s. 436.) Sama näkökulma tulee esiin Nunez ja Nunez (2019) tutkimuksessa. Kuten todettu, vastuullisuusraportointi vie yritykseltä resursseja, ja Nunez ja Nunez (2019) toteavat, että suurilla yrityksillä näitä resursseja on enemmän käytettävissä ja täten ne voivat panostaa raportointiin enemmän. Zheng ja Zhan (2016) ovatkin sitä mieltä, että omistajuudella ei ole vaikutusta yrityksen suoriutumiseen vastuullisuuden saralla.

2.5 Global Reporting Initiative (GRI)

GRI eli Global Reporting Initiative on itsenäinen kansainvälinen järjestö, joka tarjoaa yrityksille apua ja ohjeita, miten ottaa vastuuta yrityksen toiminnasta ja sen vaikutuksista, sekä miten raportoida tästä kaikesta sidosryhmille (GRI, 2023). Kun yritykset raportoivat vastuullisuudestaan GRI-standardien mukaisesti, yrityksillä on mahdollisuus olla läpinäkyvämpiä sekä vastuullisempia sidosryhmille, mutta samalla täyttää EU:n direktiivin asettamat tavoitteet ei-taloudellisten tietojen raportoinnille (GRI, 2017, s. 3). GRI:llä on ollut tärkeä osa vastuullisuustiedon raportointikäytäntöjen kehittymisessä. GRI-standardit ovat toimineet myös uuden Euroopan unionin kestävyysraportointidirektiivin esikuvana. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 16.)

Kirjanpitolain muutos tuli voimaan 2017, joka velvoittaa muun muassa listayhtiöitä raportoimaan yhteiskuntavastuustaan. Tämä lainsäädäntö perustuu EU:n direktiiveihin, jotka velvoittavat listayhtiöitä raportoimaan ympäristöön, työntekijöihin ja sosiaalisiin asioihin sekä ihmisoikeuksiin, korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyvistä toimintalinjoista. (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.) GRI-standardit ovat linjassa kyseisten EU:n direktiivien kanssa, ja siksi standardeja käyttämällä yritykset täyttävät myös lakisääteiset raportointivelvoitteet. Vaikka kirjanpitolaki velvoittaa yrityksiä raportoimaan vastuullisuudestaan ja ei-taloudellisista tiedoista, on tällä hetkellä suurella osalla yrityksistä vielä vapaus valita, mitä asioita he raportoivat eli vastuullisuusraporttien sisällöstä. Valitsemalla vastuullisuustietojen raportoinnin GRI-standardeilla, yrityksillä on mahdollisuus tuoda esiin heidän merkittävimmät vaikutukset talouteen, ympäristöön ja ihmisiin, mukaan lukien vaikutukset ihmisoikeuksiin ja miten yritys hallitsee näitä vaikutuksia. Tämä lisää yritysten läpinäkyvyyttä ja täten myös vastuullisuutta. GRI-standardien sisältöjen avulla yritykset pystyvät raportoimaan vastuullisuudestaan johdonmukaisesti ja uskottavasti. Tämä parantaa raportoitavan tiedon laatua sekä vertailukelpoisuutta jopa globaalilla tasolla. Kun raportoitu tieto on läpinäkyvää ja luotettavaa, auttaa se tiedon käyttäjiä tekemään parempia, tietoisia päätöksiä. (GRI, 2023, s. 4.) Vaikka yritys raportoisi GRI-standardistolla, se ei välttämättä tarkoita, että yrityksen vastuullisuusraportti sisältää kaiken yrityksen toimintaan liittyvän vastuullisuustiedon. Ordóñez-Castaño, Herrera-Rodríguez, Franco Ricaurte ja Perdomo Mejía (2021) havaitsivat tutkimuksessaan, että menestyvät yritykset pyrkivät lisäämään läpinäkyvyyttään raportoimalla GRI-standardeilla. Kuitenkin he myös totesivat, että mitä suuremmaksi yritykset kasvavat, sitä vähemmän ne enää raportoivat GRI-standardien mukaisia toimia. Ordóñez-Castaño ym. (2021) mukaan suuremmat yritykset sen sijaan julkaisevat enemmän vastuullisuuteen liittyvää tietoa kotisivuillaan tai vastuullisuusraporteillaan, mutta eivät raportoisi sitä GRI-standardien mukaisesti. Näin yritykset pystyvät silti välttämään tiedon epäsymmetrian, vaikka eivät raportoisi GRI-standardien mukaisesti (Ordóñez-Castaño ym., 2021, s. 9).

GRI-standardit perustuvat vastuullista liiketoimintaa koskeviin odotuksiin, joita on asettanut esimerkiksi Taloudellisen yhteistyön kehityksen järjestö (OECD) ja Yhdistyneiden kansakuntien (YK) liiketoimintaa ja ihmisoikeuksia ohjaavat periaatteet. (GRI, 2023, s. 4.) Kun yritys raportoi standardien mukaisesti vastuullisuudestaan, raporttien tiedon käyttäjä tietää, että yritys täyttää tällöin myös edellä mainittujen järjestöjen odotukset. On kuitenkin tärkeää huomioida, että GRI-standardit eivät aseta vastuullisuusraporteille raja-arvoja, tavoitteita tai muita vertailuarvoja hyvälle tai huonolle suorituskyvylle (GRI, 2023, s. 4). Tämä jää siis lukijan arvioitavaksi, onko yrityksen tuottama vastuullisuusraportti ja täten yrityksen toiminta vastuullisuuden saralla hyvää vai huonoa.

Kuten aikaisemmin todettu, GRI-standardien käyttö vastuullisuusraportoinnissa on hyödyllistä sen kattavuuden vuoksi. Kun yritys käyttää hyväkseen GRI-standardeja, tulee yrityksen samalla noudatettua muita lainalaisuuksia ja eri järjestöjen asettamia periaatteita. GRI-standardien käyttö ei ole myöskään rajattu

pelkästään suur- tai listayhtiöiden käytettäväksi, vaan kaikki yritykset, koosta, tyypistä, sijainnista tai raportointikokemuksesta riippumatta voivat hyödyntää GRI-standardeja vastuullisuusraportoinnissaan (GRI, 2023, s. 4). Vaikka kaiken kokoiset yritykset voivat käyttää GRI-standardeja, niin esimerkiksi Nunez ja Nunez (2019, s. 56) havaitsivat tutkimuksessaan vertaillen suur- ja pienyritysten vastuullisuusraportointia GRI-standardeja hyödyntäen, että suuret yritykset raportoivat laajemmin ja laadukkaammin vastuullisuudesta kuin pienet yritykset. Yhtenä syynä tähän nähtiin resurssit, joita suurilla yrityksillä on enemmän ja siten myös vastuullisuusraportointiin on mahdollista panostaa enemmän.

GRI- standardien käyttö ei tarkoita sitä, että ainoastaan yrityksen ulkopuoliset sidosryhmät hyötyisivät vastuullisuusraporteista ja niiden sisällöstä, vaan yritys voi myös itse käyttää tuottamiaan raportteja. GRI-standardien esittelyssä mainitaankin, että yritykset itse voivat käyttää raporttoimaansa tietoa hyödyksi päätöksenteossa, kun esimerkiksi yritys asettaa uusia tavoitteita tai arvioi ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja (GRI, 2023, s. 4). Saman toteaa myös esimerkiksi White (2015) tutkiessaan yritysten vastuullisuusraportointia, että yritykset itse hyötyvät myös monin eri tavoin tuottamistaan vastuullisuusraporteista.

Aikaisemmin on tullut ilmi, että yritysten vastuullisuusraportteja hyödyntävät monet eri sidosryhmät. Sidosryhmät pystyvät vastuullisuusraportteja luke-malla arvioimaan esimerkiksi, miten yrityksen toiminta vaikuttaa heihin tai miten se voisi mahdollisesti tulevaisuudessa vaikuttaa. Erityisesti sijoittajat hyödyntävät yritysten vastuullisuusraportteja arvioimaan yritysten toiminnan vaikutusta ja miten yritykset integroivat kestävän kehityksen osaksi liiketoimintaansa. Vastuullisuusraporteista sijoittajat pystyvät myös tunnistamaan taloudellisia riskejä ja mahdollisuuksia yrityksen toimintaan liittyen sekä arvioida niiden pitkäaikaista menestymistä. (GRI, 2023, s. 5.) Roca ja Searcy (2012) havaitsivat tutkiessaan vastuullisuusraportointia kanadalaisissa yrityksissä, että juuri yritysten eri sidosryhmien huomiointi vaikuttaa siihen, mitä aiheita ja teemoja vastuullisuusraporteilla raportoidaan. Koska yrityksillä on erilaisia sidosryhmiä, eroavat yritysten vastuullisuusraporttien sisällöt myös sen mukaisesti, mille sidosryhmille yritys vastuullisuusraportteja pyrkii tuottamaan (Roca & Searcy, 2012, s. 116).

Yritykset saattavat tunnistaa omassa toiminnassaan monia erilaisia vaikutuksia talouteen, ympäristöön, ihmisiin ja ihmisoikeuksiin, joista he voisivat raportoida. Kuitenkin käyttäessään GRI-standardeja, yritysten tulee priorisoida, mistä vaikutuksista he päättävät raportoida. Näitä kutsutaan GRI-standardeissa olennaisiksi aiheiksi (material topics). Esimerkkinä olennaisesta aiheesta voi olla korruption vastaisuus. Kuitenkin raporttoitaessa olennaisesta aiheesta, ei sen tarvitse rajoittua ainoastaan vaikutuksiin talouteen, ympäristöön ja ihmisiin vaan se voi kattaa myös vaikutukset näissä kaikissa kolmessa ulottuvuudessa. Jos yritys määrittelee, että se pitää olennaisena aiheena ”Vesi ja jätevedet”, GRI-standardeista löytyy erilaisia vesiin ja jätevesiin liittyviä vaikutuksia, joista yritys voi valita olennaiset vaikutukset oman toimintansa kannalta. Tämä aiheiden ryhmitely auttaa yrityksiä raporttoimaan yhtenäisesti samaan aihealueeseen liittyvistä vaikutuksista. (GRI, 2023, s. 8.) GRI-ohjeissa kuitenkin todetaan myös, että jotta

yritys pystyy määrittelemään olennaiset aiheensa, joista raportoida, vaatii se yritykseltä jatkuvaa oman toiminnan vaikutusten tunnistamista ja arviointia. Koska yritykset itse saavat määrittellä olennaiset raportoivat aiheet, voi se odotetusti aiheuttaa sen, että jostain teemasta, taloudellinen, ympäristö- tai sosiaalinen vastuu, raportoidaan enemmän kuin toisesta, sen mukaan kuin se koetaan olennaiseksi. Tämä tulee esiin monessa eri tutkimuksessa. Greiling, Traxler ja Stötzer (2015) havaitsivat tutkiessaan vastuullisuusraportointia julkisen sektorin organisaatioissa Itävallassa, Saksassa ja Sveitsissä, että yritykset raportoivat eniten taloudellisen vastuun aiheista, toiseksi eniten ympäristövastuusta ja vähiten sosiaalisesta vastuusta. Myös Khan ym. (2023) havaitsivat tutkiessaan pakistanilaisia listayhtiöitä, että vastuullisuustietojen raportointi ei ollut tasaista vastuullisuuden kolmella eri osa-alueella ja eniten kyseiset tutkimukseen valitut yhtiöt olivat raportoineet taloudellisen vastuun tietoja. Hayat ym. (2021) taas havaitsivat tutkiessaan monikansallisten pakistanilaisten yritysten vastuullisuusraportointia, että eniten yritykset olivat raportoineet sosiaalisen vastuun alaista tietoa. Greiling ym. (2015) mukaan epätasainen raportointi aiheiden välillä voi johtua siitä, että GRI:n raportoitavien aiheiden standardit eivät jakaudu tasaisesti, koska aiheet eivät sisällä yhtä paljon raportoitavia standardeja. He ehdottavatkin, että GRI-standardeja kehitettäisiin niin, että aiheista olisi mahdollista raportoida tasapuolisemmin.

Yritysten on määriteltävä raportoitavat olennaiset aiheet toimintaolosuhteiden perusteella ja tässä yritysten apuna on GRI-sektoristandardit. Sektoristandardit on asetettu muutamalle eri liiketoiminnan sektorille. Sektoristandardit tarjoavat yrityksille tietoa niiden todennäköisimmistä olennaisista aiheista. Jos yritykselle löytyy sektoristandardi, joka sopii tämän toimialaan, on sen käytettävä standardia hyväksi valitessaan olennaisia aiheita. Tällä hetkellä sektoristandardia löytyy öljy- ja kaasu sektorille, hiilisektorille sekä maatalous-, vesiviljely- ja kalastusalojen sektorille. Jos yritys kuuluu johonkin näistä sektoreista, tulee sen tarkastaa jokainen sovellettavissa oleva oleellinen aihe kyseisestä sektoristandardista ja määriteltävä, onko se kyseiselle yritykselle olennainen aihe. (GRI, 2023, s. 12.) Jos yritys ei tunnista sektoristandardeissa määriteltyä olennaista aihetta oman toiminnan kannalta olennaiseksi aiheeksi, tulee yrityksen raportoida, miksi aihe ei ole heille olennainen (GRI, 2023, s. 13). Jos yritys ei toimi millään edellä mainituista sektoreista, ei sektoristandardeja tarvitse käyttää. Mihai ja Aleca (2023) havaitsivat tutkiessaan romanialaisten yritysten vastuullisuusraportointia, että toimiala, jolla yritys toimii, vaikuttaa siihen, mistä GRI:n kolmesta vastuullisuuden pääteemasta yritys raportoi eniten. Esimerkiksi he havaitsivat, että yritykset jotka toimivat öljy- ja kaasusektorilla, raportoivat enemmän ympäristövastuun alaista tietoa kuin taloudelliseen tai sosiaaliseen vastuuseen liittyvää tietoa.

Yritykset raportoivat aiheista, jotka kokevat olennaisiksi yrityksen toiminnan ja niiden vaikutuksien kannalta eikä heidän tarvitse siis raportoida aiheista, joita eivät koe olennaisiksi. GRI-standardeissa ei aseteta vähimmäismäärää raportoitavista tiedoista vaan yrityksen raportoitavan tiedon määrään vaikuttaa heidän arvionsa siitä, mitkä tiedot ovat olennaisia. Kuitenkin yritykset voivat

joutua käyttämään useampaa kuin yhtä eri aihestandardia raportoidakseen kaikista olennaisista aiheista. Yritysten tulee raportoida riittävästi tietoa toimintansa vaikutuksista kunkin olennaisen aiheen osalta. GRI-ohjeistuksissa neuvotaan yrityksiä raportoimaan lisäselvityksistä, mikäli oleellisten aiheiden aihestandardit eivät anna riittävästi tietoa yrityksen vaikutuksista. Lisäselvitys voi olla esimerkiksi yrityksen itse kehittämää tietoa, mutta sen tulee olla yhtä tarkasti raportoitu kuin GRI-standardeissa ohjeistetaan. Jos tämä olennainen aihe on jokin sellainen aihe, joka ei kuulu GRI-standardien olennaisiin aiheisiin, tulee yrityksen raportoida miten se hallitsee kyseistä olennaista aihetta käyttäen erityistä GRI-standardia 3-3 tähän tarkoitukseen. Esimerkkinä GRI-ohjeistuksessa annetaan aihe sananvapaus. Sananvapaus aihetta ei löydy GRI:n olennaisista aiheista, joten yrityksen tulee joko raportoida muista lähteistä saatuja raportteja aiheeseen liittyen tai luoda oma raportointitapa aiheen raportoimiseksi. Tämän lisäksi yrityksen tulee raportoida sananvapauden hallitsemisesta GRI:n 3-3 standardia hyödyntäen. (GRI, 2023, s. 13.)

Kotonen (2009, s. 191) havaitsi tutkiessaan listattujen suomalaisten yritysten vastuullisuusraportteja, että suurin osa noudattaa GRI-ohjeistoa raporteissaan. Samalla hän kuitenkin toteaa, että vaikka yritykset käyttävät samaa raportointiohjeistoa, yritysten raportointitavat ovat erilaisia ja siksi niitä on haastava vertailla. Saman toteavat Luque-Vílchez, Cordazzo, Rimmel ja Tilt (2023). Luque-Vílchez ym. (2023) mielestä vastuullisuusraportointi kaipaa selkeämpiä ohjeistuksia vastuullisuuden mittaamiseen sekä raportoinnille olisi asetettava pakollisia vaatimuksia, jotta vastuullisuusraportteja pystyttäisiin luotettavasti vertailemaan. Kotosen (2009) mielestä yhtenäisen ohjeiston noudattaminen kuitenkin takaa, että raporteissa raportoitavien aihealueiden sisältö ja määrä pysyy tasapainossa eikä yksi aihealue korostu ylitse muiden. Ordóñez-Castaño ym. (2021) nostavat esiin tiedon epäsymmetrian, jota voi ilmetä, vaikka yritys raportoisi GRI-standardiston mukaisesti. Tähän yhtenä syynä Ordóñez-Castaño ym. (2021) näkevät yrityksen velkaantumisen. Jos yritys on suurissa veloissa, ei sillä ole tarpeeksi resursseja tuottaa kattavaa vastuullisuusraportointia, joka taas voi johtaa kasvaneeseen tiedon epäsymmetriaan. Ordóñez-Castaño ym. (2021) havaitsivatkin tutkiessaan Kolumbialaisia yrityksiä, että mitä enemmän ympäristöön liittyviä indikaattoreita yritykset raportoivat vastuullisuusraporteillaan, sitä enemmän he pystyvät vähentämään tiedon epäsymmetriaa, osoittamaan läpinäkyvyyttään ja vahvistamaan sidosryhmien luottamusta. Menestyneimmät yritykset pyrkivätkin vähentämään juuri tiedon epäsymmetriaa raportoimalla vastuullisuudestaan GRI-standardeilla (Ordóñez-Castaño ym., 2021, s. 9).

Seuraavalla sivulla on taulukossa esitelty GRI-standardien teemat, mitä aihealueita (201-418) teemoihin sisältyy ja, millä yksittäisillä indekseillä (201-1 - 418-1) näistä raportoidaan.

TAULUKKO 1 GRI-standardit sekä -indeksit (GRI, 2023).

Teema	GRI-standardit ja indeksit
Taloudellinen vastuu	201 Taloudellinen suorituskyky 201-1, 201-2, 201-3, 201-4 202 Markkina-asema 202-1, 202-2 203 Epäsuorat taloudelliset vaikutukset 203-1, 203-2 204 Hankintakäytännöt 204-1 205 Korruption vastaisuus 205-1, 205-2, 205-3 206 Kilpailunvastainen käyttäytyminen 206-1 207 Verot 207-1, 207-2, 207-3, 207-4
Ympäristövastuu	301 Materiaalit 301-1, 301-2, 301-3 302 Energia 302-1, 302-2, 302-3, 302-4, 302-5 303 Vesi ja jätevedet 303-1, 303-2, 303-3, 303-4, 303-5 304 Biodiversiteetti 304-1, 304-2, 304-3, 304-4 305 Päästöt 305-1, 305-2, 305-3, 305-4, 305-5, 305-6, 305-7 306 Jätevedet ja jätteet 2016 306-1, 306-2, 306-3, 306-4, 306-5 (vain 306-3 voimassa, muut aiheet korvattu standardeissa 303 Vesi ja jätevedet sekä 306 Jätteet) 306 Jätteet 2020 306-1, 306-2, 306-3, 306-4, 306-5 308 Toimittajan ympäristöarviointi 308-1, 308-2
Sosiaalinen vastuu	401 Työllisyys 401-1, 401-2, 401-3 402 Henkilöstön/johdon väliset suhteet 402-1 403 Työterveys ja turvallisuus 403-1, 403-2, 403-3, 403-4, 403-5, 403-6, 403-7, 403-8, 403-9, 403-10 404 Valmennus ja koulutus 404-1, 404-2, 404-3 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet 405-1, 405-2 406 Syrjimättömyys 406-1 407 Yhdistymisvapaus ja työehtosopimukset 407-1 408 Lapsityövoima 408-1 409 Pakkotyövoima 409-1 410 Turvallisuuskäytänteet 410-1 411 Alkuperäiskansojen oikeudet 411-1 413 Paikallisyhteisöt 413-1, 413-2 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi 414-1, 414-2 415 Poliittiset kannanotot 415-1 416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus 416-1, 416-2 417 Markkinointi ja merkitseminen 417-1, 417-2, 417-3 418 Asiakkaiden yksityisyys 418-1

3 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

Tutkimusaineistona toimii kymmenen Suomen valtio-omisteisten tai osittain valtio-omisteisten pörssiyritysten sekä kymmenen suomalaisen yksityisen pörssiyrityksen, niin sanotun verrokkirytyksen, julkiset vastuullisuusraportit tilikaudelta 2022. Kuten aikaisemmin todettiin, suurin osa Suomalaisista pörssiyrityksistä julkaisee vastuullisuusraportin integroituna eli vuosiraportoinnin yhteydessä ja harva yritys tuottaa erillisiä vastuullisuusraportteja. Jos tutkimukseen valikoitunut yritys on julkaissut erillisen vastuullisuusraportin, valitaan se tarkasteluun. Jos taas yritys on julkaissut vastuullisuusraportin osana vuosiraportointia, valitaan kyseinen raportti tutkimukseen. Tarkoituksena on valita mahdollisimman samankaltaisia yrityksiä, jotka toimivat joko samankaltaisilla toimialoilla tai ovat liikevaihdon perusteella samankokoisia yrityksiä, jotta tiedot olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia keskenään. Jos ei ole mahdollista löytää vertailuyhtiötä samalta toimialalta, pyrin valitsemaan yrityksiä, jotka ovat samansuuruisia liikevaihdoltaan. Lisäksi valitaan yritykset, jotka soveltavat vastuullisuusraporteillaan GRI-standardeja.

3.1 Tutkimusaineiston hankinta ja valitut yritykset

Valtiolla on osakeomistuksia vuoden 2024 alussa 17 eri pörssiyrityksessä (Valtioneuvoston kanslia, n.d.). Tutkimukseen on valtio-omisteisiksi tai osittain valtio-omisteisiksi pörssiyrityksiksi valittu näistä kymmenen yritystä, joissa valtiolla on mahdollisimman suuri omistusosuus. Yritysten toimialaluokitukset on katsottu Nasdaq OMX Helsingin toimialaluokituksista. Valitut yritykset, niiden omistusosuudet sekä toimialat ovat Finnair (55,80 %, kulutushyödykkeet), Fortum (51,26 %, yleishyödylliset palvelut), Neste (44,22 %, energia), Anora Group (19,40 %, peruskulutustuotteet), Outokumpu (15,50 %, perusteollisuus), Metso Oyj (14,90 %, teollisuustuotteet ja -palvelut), Konecranes (11,10 %, teollisuustuotteet ja -palvelut), Nokian Renkaat (10,10 %, kulutushyödykkeet), Valmet (10,10 %, teollisuustuotteet ja -palvelut) ja Elisa (10 %, telekommunikointi). Koska ensin

tutkimukseen on valittu valtio-omisteiset pörssiyritykset, määrittivät kyseisten yritysten toimialat jo paljon, mitä yrityksiä voisi valikoitua tutkimuksen verrokkiyrityksiksi yksityisomisteisista pörssiyrityksistä. Jokaisen valtio-omisteisen pörssiyrityksen kohdalla käytiin läpi Nasdaq OMX Helsingin listaus yrityksistä ja valittiin sieltä samalta toimialalta yksityisomisteiset verrokkiyritykset. Valikoidut yksityisomisteiset verrokkiyritykset ja niiden Helsingin pörssin mukaiset toimialat ovat Tokmanni Oyj (kulutushyödykkeet), Fiskars Oyj (kulutushyödykkeet), Lassila & Tikanoja Oyj (yleishyödylliset palvelut), Atria Oyj (peruskulutustuotteet), UPM-Kymmene Oyj (perusteollisuus), Wärtsilä Oyj (teollisuustuotteet ja -palvelut), Kone Oyj (teollisuustuotteet ja -palvelut), Cargotec Oyj (teollisuustuotteet ja -palvelut), Nokia Oyj (telekommunikointi) ja KESKO Oyj (peruskulutustuotteet). Kaikille muille valtio-omisteisille yrityksille löytyi yksityisomisteinen verrokkiyritys vertailuun samalta toimialalta, paitsi Neste Oyj:lle. Neste Oyj on Suomen pörssiyrityksistä ainoa energia-toimialaluokkaan kuuluva yritys ja täten sille ei löydy samalta toimialalta verrokkiyritystä. Neste Oyj:n liikevaihto on myös suuri, mistä syystä liikevaihtoa vertailemalla on haastavaa löytää samankokoista verrokkiyritystä. Näistä syistä Kesko Oyj valikoitu vielä tutkimukseen, koska sen liikevaihto vuonna 2023 on yksi suurimmista yksityisomisteisistä suomalaisista pörssiyrityksistä, vaikka se on silti vain puolet Neste Oyj:n liikevaihdosta. Alla olevassa taulukossa yhteenveto tutkimukseen valituista yrityksistä. Sinisellä korostetut yritykset ovat osittain valtio-omisteiset yritykset.

TAULUKKO 2 Tutkimukseen valitut yritykset.

Yritys	Valtion omistusosuus	Toimiala	Liikevaihto M€ 2023
Finnair Oyj	55,80 %	Kulutushyödykkeet	2 988,50
Tokmanni Oyj	-	Kulutushyödykkeet	1 208,60
Fortum Oyj	51,26 %	Yleishyödylliset palvelut	6 711,00
Lassila & Tikanoja	-	Yleishyödylliset palvelut	802,1
Neste Oyj	44,22 %	Energia	22 927,00
Kesko Oyj	-	Peruskulutustuotteet	11 783,80
Anora Group Oyj	19,40 %	Peruskulutustuotteet	726,4
Atria Oyj	-	Peruskulutustuotteet	1 752,70
Outokumpu Oyj	15,50 %	Perusteollisuus	6 961,00
UPM-Kymmene C	-	Perusteollisuus	10 460,00
Metso Oyj	14,90 %	Teollisuustuotteet ja -palvelut	5 390,00
Wärtsilä Oyj	-	Teollisuustuotteet ja -palvelut	6 015,00
Konecranes Oyj	11,10 %	Teollisuustuotteet ja -palvelut	3 972,20
Kone Oyj	-	Teollisuustuotteet ja -palvelut	10 952,30
Nokian Renkaat C	10,10 %	Kulutushyödykkeet	1 173,60
Fiskars Oyj	-	Kulutushyödykkeet	1 129,80
Valmet Oyj	10,10 %	Teollisuustuotteet ja -palvelut	5 532,00
Cargotec Oyj	-	Teollisuustuotteet ja -palvelut	4 568,80
Elisa Oyj	10 %	Telekommunikointi	2 180,50
Nokia Oyj	-	Telekommunikointi	22 258,00

Kaikilla yrityksillä tilikausi on niin sanottu normaali tilikausi, eli kalenterivuosi. Tutkimuksessa tarkastellaan täten tilikauden 1.1-31.12.2022 vastuullisuusraportteja. Vastuullisuusraportit löytyivät kaikkien yritysten osalta yritysten nettisivuilta, josta ne käytiin lataamassa.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jossa käsitellään laadullista aineistoa. Laadullisen aineiston niin sanottu perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi, koska se soveltuu lähes poikkeuksetta kaiken laadullisen aineiston analyysitavaksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103). Laadullisen aineiston analyysin on tarkoitus selkeyttää aineistoa ja tiivistää sen sisältöä niin, että hajanaisesta aineistosta saadaan mielekästä ja selkeää (Eskola & Suoranta, 1998). Sisällönanalyysin lisäksi käytän aineiston analysoinnissa sisällön erittelyä eli aineiston kvantifiointia. Yritysten raporttien analysoinnissa käytän pohjana GRI-raportointiohjeistusta.

Laadullisen tutkimusaineiston analysointimenetelmänä käytän sisällönanalyysia, ja vielä tarkemmin teemoittelua ja tyypittelyä. Tutkimuskysymys koskee vastuullisuutta, ja jo tämä aihe jakautuu itsessään erilaisiin teemoihin tutkimuksen teorian ja GRI-standardien pohjalta, jonka vuoksi aineiston analysointi näiden teemojen pohjalta on luontevaa. Kun aineisto on analysoitu teemojen perusteella, on sitä kätevää lähteä tyypittelemään. Kuten Eskola ja Suoranta (1998) toteavat, tyypittely edellyttää, että aineistosta jäsennellään niin sanottuja tarinajoukkoja eli toisin sanoen teemoitellaan aineisto. Tämän vuoksi teemoittelun jälkeen on luontevaa lähestyä aineiston analysointia tyypittelyn kautta. Tyypittelyn avulla aineistoa ryhmitellään samankaltaisiksi tarinoiksi (Eskola & Suoranta, 1998, s. 181). Tyypittelyn avulla aineistosta löytää siis luontevasti samankaltaisuuksia sekä eroavuuksia, joita on helppo vertailla keskenään.

Teemoittelua lähdetään havainnoimaan tutkimuksen teorian pohjalta eli GRI-standardien kautta. GRI standardit mahdollistavat raportoimisen yrityksen merkittävimmistä vaikutuksista talouteen, ympäristöön, ihmisiin sekä ihmisoikeuksiin ja kuinka yritykset näitä vaikutuksia hallitsevat (GRI, 2023, s. 7). GRI-standardien mukaan yritykset pystyvät vapaasti määrittelemään, mitkä ovat tärkeimmät vastuullisuuden osa-alueet, joihin yritys kokee toiminnallaan olevan vaikutusta ja raportoivat näistä osa-alueista (GRI, 2023, s. 11). Nämä standardien reunaehdot toimivat myös teemoittelun pohjana. Teemoittelussa, aineistosta voidaan määritellä erilaisia luokkia, tässä tapauksessa GRI-standardien pää- sekä alateemat, ja lasketaan, kuinka monta kertaa nämä luokat esiintyvät aineistossa ja esiintyvyys voidaan laskea taulukoita hyödyntäen. Kyseessä on siis aineiston pilkkomista sekä ryhmittelyä pienempiin osiin aihepiirien mukaisesti. Tämä mahdollistaa sen, että erilaisten teemojen esiintyvyyttä on helppo vertailla keskenään. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105.) Sisällönanalyysia on mahdollista jatkaa luokittelun jälkeen, esimerkiksi juuri laskemalla aineistosta esiintyvyyksiä ja

esittää näitä kvantitatiivisessa muodossa. Tätä kutsutaan aineiston kvantifioimiseksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 135.) Samanlaista sisällönanalyysitekniikkaa ovat käyttäneet Hayat ym.(2021) tutkiessaan pakistanilaisten monikansallisten yritysten vastuullisuusraportointia aikavälillä 2016–2019. Heidän tutkimukseensa valittujen yritysten vastuullisuusraportit käytiin manuaalisesti läpi etsien pääteemoja taloudellinen-, ympäristö- ja sosiaalinen vastuu, sekä näiden alateemoja ja niiden indeksejä. GRI standardit tuotiin exceliin ja kaikki standardien indeksit jaoteltiin kolmen pääteeman alle. Tämän jälkeen raporteilta merkattiin ja laskettiin jokaisen indeksin esiintyvyys ja tuotiin tieto aikaisemmin tehtyyn exceliin. Jos GRI-standardi ja indeksi oli esitetty, merkattiin se numerona 1 exceliin kyseisen indeksin kohdalle. (Hayat ym., 2021, s. 7-8.) Exceliin tuodun tiedon avulla vastuullisuusraporttien sisältö on helppo analysoida, laskea sekä vertailla. Tutkimustuloksissa Hayat ym. (2021) ovat analysoineet tuloksia prosentuaalisesti sekä esittäneet tulokset erilaisin taulukoin. He ovat ensin esittäneet prosentuaalisen tuloksen siitä, missä suhteessa raporteilla esiintyvät pääteemat taloudellinen-, ympäristö- ja sosiaalinen vastuu, jonka jälkeen näitä pääteemoja on analysoitu erikseen ja käyty läpi, missä suhteessa raporteilla eri indeksit esiintyvät. Samanlaista sisällönanalyysitekniikkaa ovat käyttäneet myös esimerkiksi Alazzani ja Wan-Hussin (2013) tutkiessaan öljy- ja kaasuyhtiöiden vastuullisuusraportointia sekä Orazalin ja Mahmood (2020) tutkiessaan listattuja Kazakstanilaisia yrityksiä.

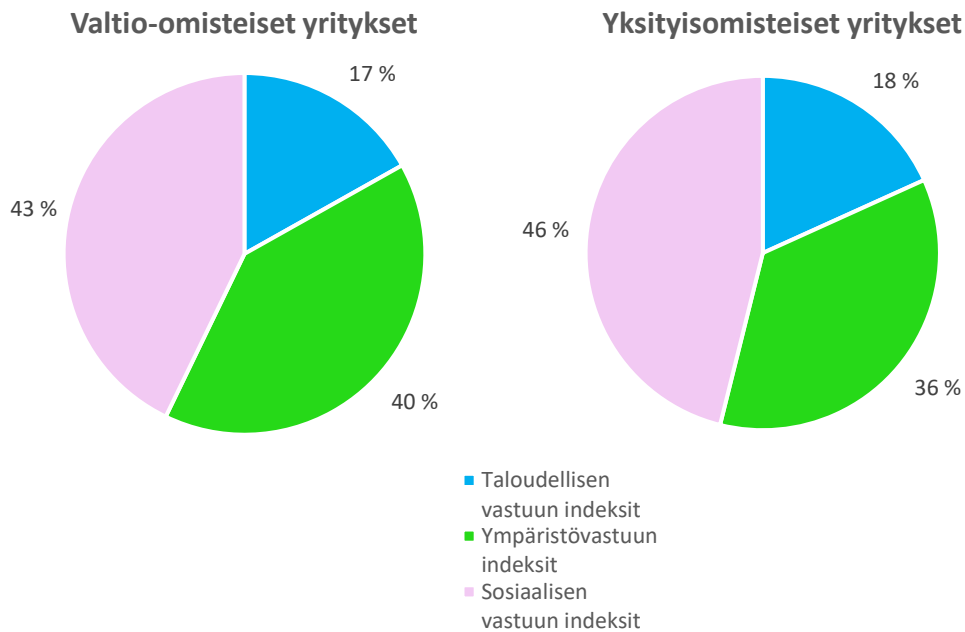
Hayat ym. (2021) sisällönanalyysiin perustuen tutkielmaani valittujen yhtiöiden vastuullisuusraporteista havainnoidaan teemat taloudellinen-, ympäristö- ja sosiaalinen vastuu, joihin GRI-standardien olennaiset teemat jakautuvat. Kun teemat on tunnistettu, tyypitellään niiden sisältö ala-teemojen (201-207, 301-308, 401-418) ja niiden indikaattorien mukaisesti. Tähän käytän hyödyksi exceliä, jonne tuon tiedot GRI-standardeista, kuten Hayatin ym. (2021) tutkimuksessa on tehty.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksessa analysointiin yhteensä 20 suomalaisen pörssiyrityksen vastuullisuusraportteja. 10 yrityksistä on osittain valtio-omisteisia ja 10 yrityksistä, niin sanotut verrokkiyritykset, ovat yksityisomisteisia yrityksiä. Tutkimusaineistot ladattiin ensin jokaisen yrityksen omilta nettisivuilta, jonka jälkeen yritykset sekä GRI-standardit koottiin exceliin taulukkoon tarkasteltavaksi. Tämän jälkeen käytiin jokainen vastuullisuusraportti yrityskohtaisesti läpi ja analysoitiin sisältöä GRI-standardien mukaisesti. Taulukkoon merkattiin jokaisen standardin kohdalle, mikäli yritys oli standardin raportoinut ja lopuksi laskettiin raportoitujen standardien yhteissummaa yrityksittäin sekä tutkimusryhmittäin. Seuraavissa kappaleissa on käyty läpi sisällönanalyysin tuloksia vastuullisuusteemoittain.

4.1 Pääteemojen raportoinnin jakautuminen yhtiöiden välillä

Analysoitujen vastuullisuusraporttien välillä ei ole suuria eroja, kun tarkastellaan valtio-omisteisten sekä yksityisomisteisten yhtiöiden raportointia pääteemojen taloudellinen-, ympäristö- ja sosiaalinen vastuu osalta. Sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten vastuullisuusraporttien sisältö painottuu prosentuaalisesti lähes samalla tavalla. Suurin ero on sosiaalisen vastuun sekä ympäristövastuun alaisen tiedon raportoinnissa. Myöhemmin analysoidaan kuitenkin vielä yhtiöiden raportoinnin eroavaisuuksia näiden pääteemojen sisällä eli mitä standardeja sekä indeksejä on raportoitu. Sekä valtio-omisteisten että yksityisomisteisten yhtiöiden osalta taloudellisen vastuun indeksit olivat vähiten raportoituja indeksejä, kun vertaa ympäristö- sekä sosiaalisen vastuun raportoituihin indeksimääriin. Noin 20 % raportoiduista vastuullisuustiedoista liittyivät taloudelliseen vastuuseen. Alla olevassa kuviossa näkyy tutkimusryhmittäin, miten raportoیدut standardit jakautuivat aihealueittain.

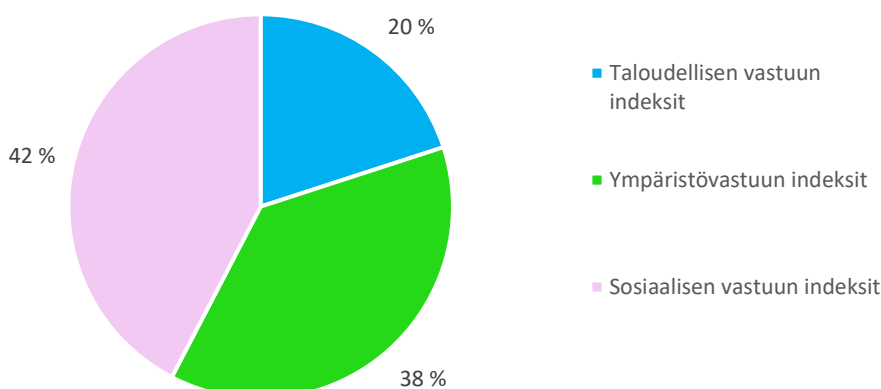

KUVIO 1 Vastuullisuustietojen raportointi teemoittain.

Valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet yhteensä 73 taloudellisen vastuun indeksiiä, joka on 17 % kaikista valtio-omisteisten yritysten raportoiduista vastuullisuusindekseistä. Ympäristövastuun indeksejä he olivat raportoineet 179, joka on 40 % kaikista raportoiduista indekseistä. Sosiaalisen vastuun indeksejä oli raportoitu yhteensä eniten kaikista kolmesta vastuullisuuden aiheista, 188 indeksiiä, joka on 43 % kaikista valtio-omisteisten yritysten raportoiduista indekseistä. Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet taloudellisen vastuun indeksejä yhteensä 87, joka on 18 % kaikista yksityisomisteisten yritysten raportoiduista vastuullisuusindekseistä. Ympäristövastuun indeksejä he olivat raportoineet hieman vähemmän kuin valtio-omisteiset yritykset, 170, joka on 36 % kaikista raportoiduista vastuullisuusindekseistä. Sosiaalisen vastuun indeksejä he olivat raportoineet eniten ja enemmän kuin valtio-omisteiset yritykset, yhteensä 222 muodostaen 46 % kaikista yksityisomisteisten yritysten raportoiduista vastuullisuusindekseistä.

Kuitenkaan tästä ei voi vielä päätellä sitä, että taloudelliseen vastuuseen liittyviä asioita pidettäisiin yhtiöissä vähemmän tärkeämpinä kuin ympäristö- ja sosiaalista vastuuta. Laskettaessa GRI-indeksejä, taloudellisen vastuun alateemoja sekä indeksejä on vähiten. Alla kuvio, joka havainnollistaa vastuullisuusraportin sisällön jakautumista teemoittain, jos kaikki GRI:n pääteemojen indeksit raportoitaisiin.

GRI-indeksi jakauma teemoittain

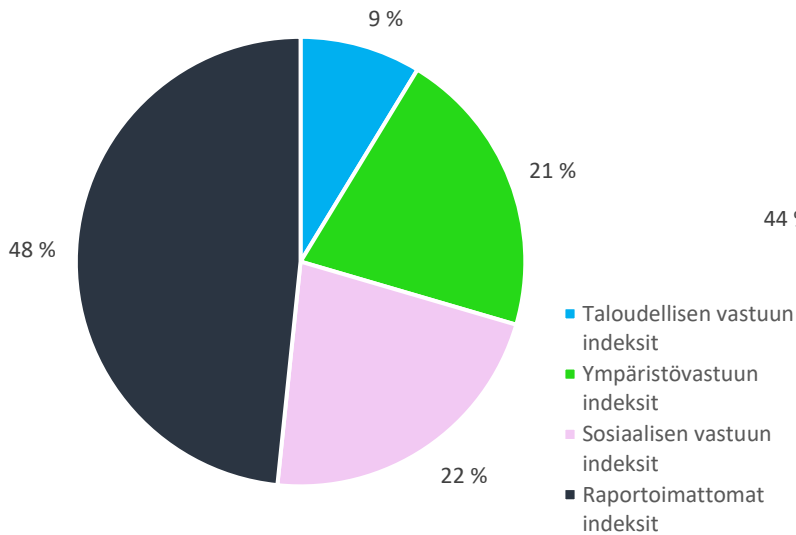

KUVIO 2 GRI-indeksien jakautuminen teemoittain.

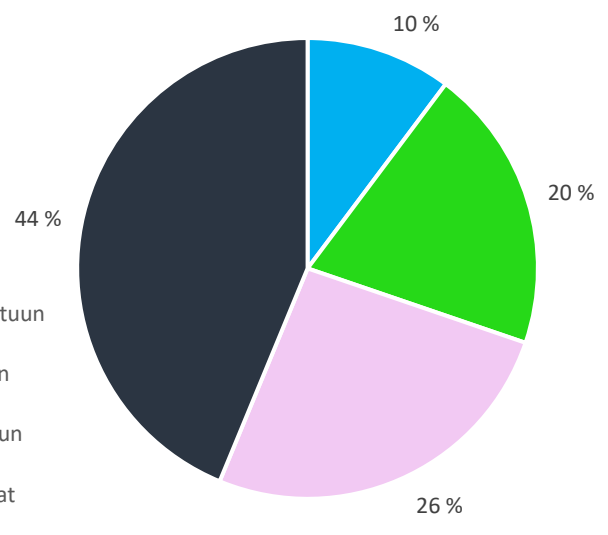
Taloudellisen vastuun alateemoja on seitsemän ja ne ovat Taloudellinen suori-tuskyky, Markkina-asema, Epäsuorat taloudelliset vaikutukset, Hankintakäytän-nöt, Korruption vastaisuus, Kilpailunvastainen käyttäytyminen sekä Verot. Nämä alateemat sisältävät yhteensä 17 eri indeksiä. Ympäristövastuu jakautuu kahdeksaan eri alateemaan, joita ovat Materiaalit, Energia, Vesi- ja jätevedet, Bio-diversiteetti, Päästöt, Jätevedet ja jätteet, Jätteet sekä Toimittajan ympäristöarviointi. Nämä alateemat sisältävät yhteensä 32 raportoitavaa indeksiä. Eniten ala-teemoja sekä raportoivia indeksejä kuuluu sosiaalisen vastuun raportointiohjeis-tukseen. Se sisältää yhteensä 36 indeksiä, jotka jakautuvat 17 alateemaan. Niitä ovat Työllisyys, Henkilöstön/johdon väliset suhteet, Työterveys ja turvallisuus, Valmennus ja koulutus, Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet, Syr-jimättömyys, Yhdistymisvapaus ja työehtosopimukset, Lapsityövoima, Pakko-työvoima, Turvallisuuskäytänteet, Alkuperäiskansojen oikeudet, Paikallisyhteisöt, Toimittajien sosiaalinen arviointi, Poliittiset kannanotot, Asiakkaiden terveys ja turvallisuus, Markkinointi ja merkitseminen sekä Asiakkaiden yksityi-syys alle. Näistä syistä on luonnollista, että raporttien teemojen painopiste jakau-tuu myös epäsuhtaisesti.

Yksityisomisteiset yritykset ovat vastuullisuusraporttien sisällön perus-teella raportoineet enemmän tietoa sosiaaliseen vastuuseen liittyvistä asioista kuin valtio-omisteiset yritykset. Valtio-omisteisten yritysten vastuullisuusrapor-teilla taas ympäristövastuullisuus kattaa suuremman osan raporteista kuin yksi-tyisomisteisten yritysten vastuullisuusraporteilla. Jos otetaan tarkasteluun mu-kaan myös raportoimattomat indeksit, havaitaan, että yhtiöt ovat raportoineet suhteellisesti saman verran ympäristövastuuseen liittyviä indeksejä. Alla oleva kuvio havainnollistaa raportoitujen sekä raportoimattomien indeksien määriä.

Valtio-omisteiset yritykset

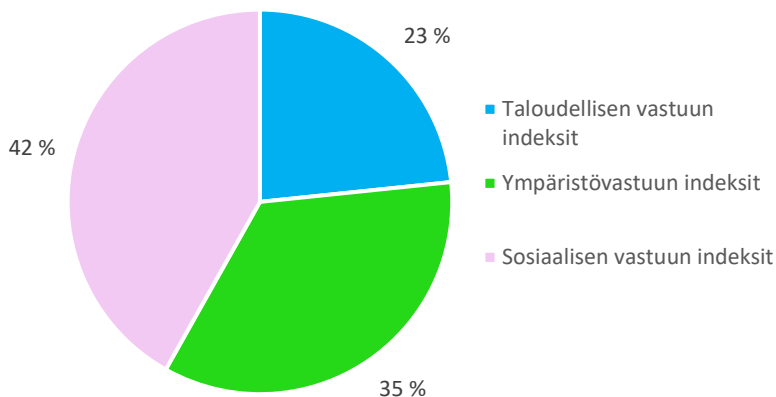
Yksityisomisteiset yritykset

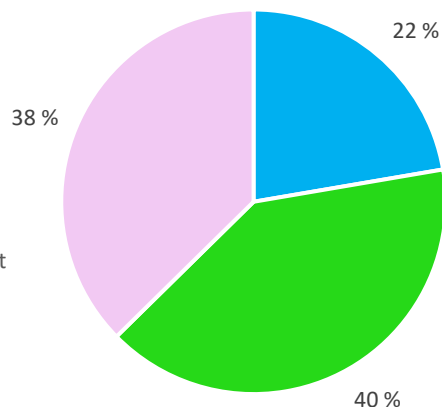
KUVIO 3 Raportoimattomien ja raportoitujen indeksien jakautuminen teemoittain.

Tuloksista havaitaan myös se, että valtio-omisteiset yhtiöt ovat jättäneet suhteellisesti enemmän indeksejä raportoimatta kuin yksityisomisteiset yritykset. Valtio-omisteiset yritykset, ovat jättäneet noin puolet, 48 % kaikista mahdollisista vastuullisuusindekseistä raportoimatta. Yksityisomisteisillä yhtiöillä luku on hieman pienempi, 44 %. Alla olevasta kuviosta havaitsee myös eron sosiaalisen vastuun indeksien raportoimisesta. Yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet 4 prosenttiyksikköä enemmän sosiaalisen vastuun indeksejä kuin valtio-omisteiset yritykset. Taloudellisen sekä ympäristövastuun indeksien raportointin taso on melko sama riippumatta omistajapohjasta. Alla vielä havainnollistavana kuvio, josta ilmenee raportoimattomien indeksien jakautuminen yhtiöittäin sekä teemoittain.

Valtio-omisteiset yritykset

Yksityisomisteiset yritykset

KUVIO 4 Raportoimattomien indeksien jakautuminen teemoittain.

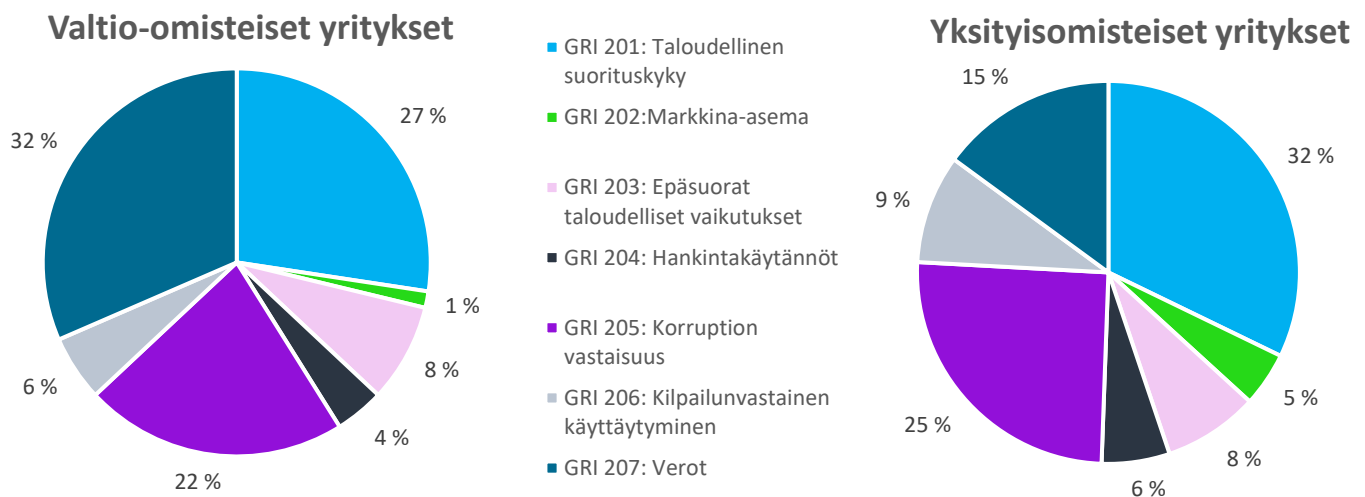
4.2 Taloudellinen vastuu

Ensimmäisen pääteeman eli taloudellisen vastuun standardeilla ja indekseillä yritykset raportoivat olennaisimmista taloudellisista vaikutuksistaan sekä miten he hallitsevat niitä. GRI (2023) määrittelee taloudelliset vaikutukset talouden tuotantopotentialin muutoksiksi, joilla on vaikutusta yhteisön tai sidosryhmien hyvinvointiin ja kehitysnäkymiin. Tämä pitää sisällään myös epäsuorat taloudelliset vaikutukset, jotka syntyvät suorien taloudellisten vaikutusten seurauksina. (GRI, 2023, s. 426.) Taloudellisen vastuun raportointiohjeistus jakautuu seitsemään alateemaan eli standardeihin ja näihin kuuluu yhteensä 17 raportoitavaa indeksiä. Alla olevassa taulukossa kaikki taloudellisen vastuun standardit sekä indeksit.

TAULUKKO 3 Taloudellinen vastuu ja sen indeksit.

Taloudellinen vastuu	201 Taloudellinen suorituskyky	201-1, 201-2, 201-3, 201-4	
	202 Markkina-asema	202-1, 202-2	
	203 Epäsuorat taloudelliset vaikutukset	203-1, 203-2	
	204 Hankintakäytännöt	204-1	
	205 Korruption vastaisuus	205-1, 205-2, 205-3	
	206 Kilpailunvastainen käyttäytyminen	206-1	
	207 Verot	207-1, 207-2, 207-3, 207-4	

Taloudellisen vastuun standardeja on yhteensä 17. Koska tarkasteluun valittuja yrityksiä on molemmissa omistuskategorioiden kymmenen, tekee se yhteensä 170 raportoitavaa taloudellisen vastuun indeksiä sekä valtio- että yksityisomisteisissa yrityksissä. Valtio-omisteiset yritykset ovat raportoineet näistä yhteensä 73/170 indeksiä, kun taas yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet 87/170 indeksiä. Yksityisomisteiset yritykset ovat siis raportoineet hieman enemmän taloudelliseen vastuuseen liittyvää tietoa kuin valtio-omisteiset yritykset. Taloudellisen vastuun standardien raportointi aiheittain on jakautunut alla olevan kuvion mukaisesti.

KUVIO 5 Taloudellisen vastuun standardien raportointi yhtiöittäin.

Valtio-omisteisten yritysten kolme eniten raportoitua standardia ja indeksiä ovat 207 Verot 23 indeksiä, 201 Taloudellinen suorituskyky 20 indeksiä ja 205 Korruption vastaisuus yhteensä 16 indeksiä. Yksityisomisteisillä yrityksillä kolme eniten raportoitua standardia ovat olleet samat, mutta eri järjestyksessä. Eniten raportoitu standardi ja indeksit olivat 201 Taloudellinen suorituskyky ja yhteensä 28 indeksiä, 205 Korruption vastaisuus 22 indeksiä sekä 207 Verot 13 indeksiä. Selkeästi kaikki yritykset siis omistuksesta riippumatta välittävät samoista taloudellisen vastuun aiheista, mutta hieman eri painotuksilla.

Valtio-omisteiset yritykset ovat raportoineet eniten veroihin liittyvää taloudellisen vastuun tietoa. Kaikista 73 raportoiduista taloudellisen vastuun indekseistä 23 on ollut veroihin liittyviä. GRI:n 207 Verot-standardin avulla yritykset voivat raportoida sekä verotukseen liittyvistä vaikutuksistaan, että miten he hallitsevat näitä vaikutuksia. Yritykset voivat raportoidessaan tällä standardilla tarjota tietoa siitä, miten he hallinnoivat veroja tai tietoa tuloistaan, verotuksestaan

ja maakohtaisesta liiketoiminnastaan. (GRI, 2023, s. 469.) Yksityisomisteisilla yrityksillä verojen raportointi ei ole ollut tärkeimpiä taloudellisen vastuun aiheita, joista raportoida. Yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet yhteensä 13 veroihin liittyvää indeksiä, kaikista 87 raportoiduista taloudellisen vastuun indekseistä ja se oli kolmanneksi raportoiduin aihe yksityisomisteisilla yrityksillä. Tämä on melkein puolet vähemmän kuin valtio-omisteisilla yrityksillä. Eniten valtio-omisteisista yrityksistä raportoi veroista Finnair Oyj, Neste Oyj sekä Elisa Oyj. He raportoivat kaikki neljä 207 Verot standardin indekseistä. Yksityisomisteisista UPM-Kymmene Oyj sekä Kesko Oyj olivat raportoineet kaikki neljä veroihin liittyvää indeksiä. Kuitenkin molemmissa omistuspohjissa oli yrityksiä, jotka eivät raportoineet ollenkaan veroihin liittyvää vastuullisuustietoa. Valtio-omisteisista yrityksistä Metso Oyj, Nokian renkaat sekä Valmet Oyj ja yksityisomisteisista L&T Oyj, Atria Oyj, Wärtsilä Oyj, Fiskars Oyj, Cargotec Oyj sekä Nokia Oyj eivät raportoineet yhtään verotuksen indeksiä.

Yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet eniten taloudellisen suorituskykyyn liittyviä indeksejä. Näitä oli raportoitu yhteensä 28 indeksiä, kun taas sama luku valtio-omisteisilla yrityksillä oli 20, joka oli toiseksi eniten raportoitu standardi valtio-omisteisten yritysten joukossa. 201 Taloudellinen suorituskyky-standardi käsittelee taloudellisen suorituskyvyn aiheita, kuten organisaation tuottaman sekä jakaman taloudellisen arvon, sen etuus pohjaisten järjestelyjen velvoitteet, miltä tahansa hallitukselta saaman taloudellisen tuen sekä ilmastonmuutoksen taloudellisten vaikutusten raportoinnin (GRI, 2023, s. 396). Kaikki yritykset paitsi Nokian renkaat Oyj, olivat raportoineet vähintään yhdestä taloudellisen suorituskyvyn indekseistä vastuullisuusraporteillaan. Raportoiduin indeksi oli 201-1 *Luotu ja jaettu suora taloudellinen arvo*, jonka kaikki yritykset, Nokian renkaat Oyj:ta lukuun ottamatta, olivat raportoineet. Tätä indeksiä varten, yhtiöt kokoavat taloudellisia tietoja muun muassa tilinpäätöksistään (GRI, 2023, s. 400).

Toiseksi eniten yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet 205 Korruption vastaisuuteen liittyvistä indekseistä. Tämä on valtio-omisteisilla yrityksillä ollut kolmanneksi raportoiduin standardi. 205 Korruption vastaisuus-standardilla yritykset voivat raportoida toimista, joihin voi liittyä korruptiota, korruptiovastaisuuden koulutuksista sekä toimintamalleista ja vahvistetuista korruptiotapauksista ja niiden selvittämisestä. GRI (2023) määrittelee korruptioksi toiminnan, joka voi sisältää muun muassa lahjomista, petoksia tai kiristystä, salaisia yhteistöitä tai rahanpesua, lainojen, palkkioiden tai muiden edun tarjoamista sekä vastaanottamista kannustimena tekemään jotain epärehellistä tai laitonta. (GRI, 2023, s. 444.) Yksityisomisteisista yrityksistä Fiskars Oyj ja valtio-omisteisista Nokian Renkaat Oyj eivät olleet raportoineet ollenkaan korruption vastaisuudesta. Kaikki muut yritykset olivat raportoineet vähintään yhden indeksin kyseisestä standardista.

Seuraavaksi raportoiduimmat standardit molemmissa omistuskategorioidissa olivat 203 Epäsuorat taloudelliset vaikutukset ja 206 Kilpailunvastainen käyttäytyminen. 203 Epäsuorat taloudelliset vaikutukset-standardi ottaa kantaa epäsuoriin taloudellisiin vaikutuksiin sisältäen yritysten infrastruktuuriin

tekemien sijoitusten sekä tarjottujen palveluiden vaikutukset. Epäsuora taloudellinen vaikutus voi olla joko rahallista tai ei-rahallista. (GRI, 2023, s. 426.) *206 Kilpailunvastainen käyttäytyminen*-standardi sisältää vain yhden indeksin ja sen avulla yritykset voivat raportoida kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen liittyvistä vaikutuksistaan sekä siitä, miten yritykset pyrkivät hallitsemaan näitä vaikutuksia (GRI, 2023, s. 458). Kuitenkin nämä standardit ovat selkeästi jo sellaisia, jotka eivät raportoinnin perusteella ole tärkeimpiä aiheita, joista yhtiöt raportoivat. Valtio-omisteisista yrityksistä vain neljä olivat raportoineet sekä epäsuorista taloudellisista vaikutuksista että kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä. Yksityisomisteisista yrityksistä hieman useampi. Yksityisomisteisista yrityksistä viisi eli puolet olivat raportoineet epäsuorista taloudellisista vaikutuksista, ja kahdeksan olivat raportoineet kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä.

Taloudellisen vastuun standardeista jäljelle jäävät vielä *202 Markkina-asema* ja *204 Hankintakäytännöt*. *202 Markkina-asema* standardi käsittelee aihetta yrityksen läsnäolosta markkinoilla ja kattaa sen panoksen taloudelliseen kehitykseen paikallisilla alueilla tai yhteisöissä, joissa se toimii. Tämä voi sisältää esimerkiksi lähestymistapoja paikalliseen rekrytointiin tai palkitsemiseen (GRI, 2023, s. 413). Standardi pitää sisällään kaksi eri indeksiä ja valtio-omisteisista yrityksistä ainoastaan Neste Oyj on raportoinut indeksin *202-2 Paikallisyhteisöstä palkatun ylimmän johdon osuus*. Tämä standardi on valtio-omisteisten että yksityisomisteisten yritysten vähiten raportoitu taloudellisen vastuullisuuden standardeista. Yksityisomisteisista yrityksistä kolme ovat raportoineet kyseisen standardin mukaisia vastuullisuustietoja. *204 Hankintakäytännöt*-standardi sisältää yhden indeksin *204-1* ja sillä raportoidaan yrityksen tuesta paikallisia toimittajia kohtaan tai haavoittuvien ryhmien jäsenten omistamille tavarantoimittajille. Standardin avulla raportoidaan myös, miten yritysten hankintakäytännöt joko aiheuttavat tai edistävät kielteisiä vaikutuksia toimitusketjussa. (GRI, 2023, s. 435.) Valtio-omisteisistä kolme yritystä ovat raportoineet standardin mukaista tietoa, ja yksityisomisteisistä puolet eli viisi yritystä. Nokia Oyj on raportoinut kyseisestä aiheesta vastuullisuusraportillaan yrityksen oman mittaustavan mukaisesti eivätkä he siksi ole raportoineet *204-1* indeksin käyttöä. Kuitenkin standardin aihe 'Hankintakäytännöt' on raportoitu vastuullisuusraportilla, ja siksi yrityksen raportointi tästä aiheesta on laskettu mukaan.

Kaikki yritykset paitsi Nokian renkaat Oyj, olivat raportoineet ainakin yhdestä taloudellisen vastuun indeksistä. Valtio-omisteisista yrityksistä Neste Oyj oli raportoinut eniten taloudellisen vastuun indeksejä, yhteensä 15/17. Yksityisomisteisista yrityksistä UPM-Kymmene Oyj oli raportoinut eniten taloudellisen vastuun indeksejä, yhteensä 16/17.

4.3 Ympäristövastuu

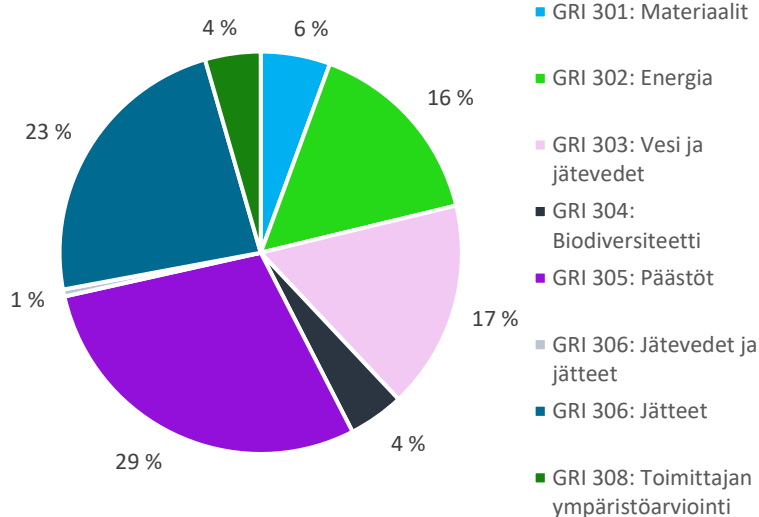
Ympäristövastuun standardeilla ja indekseillä yritykset voivat raportoida ympäristöön liittyvistä vaikutuksistaan sekä niiden hallinnoimisesta. Yritykset voivat joutua kohtaamaan erilaisia negatiivisia ympäristövaikutuksia esimerkiksi joko oman toimintansa kautta tai seurauksena liiketoimista muiden yhtiöiden tai henkilöiden kanssa (GRI, 2023, s. 620). Ympäristövastuusta voidaan raportoida kahdeksalla eri standardilla ja 32 indeksillä. Alla olevassa taulukossa yhteenveto näistä.

TAULUKKO 4 Ympäristövastuu ja sen indeksit.

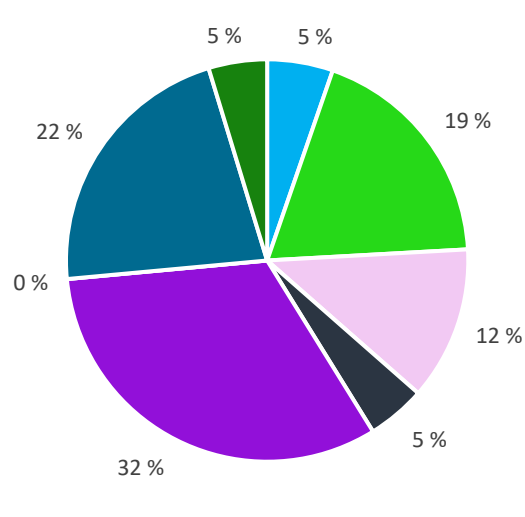
Ympäristövastuu	301 Materiaalit	301-1, 301-2, 301-3
	302 Energia	302-1, 302-2, 302-3, 302-4, 302-5
	303 Vesi ja jätevedet	303-1, 303-2, 303-3, 303-4, 303-5
	304 Biodiversiteetti	304-1, 304-2, 304-3, 304-4
	305 Päästöt	305-1, 305-2, 305-3, 305-4, 305-5, 305-6, 305-7
	306 Jätevedet ja jätteet 2016	306-3
	306 Jätteet 2020	306-1, 306-2, 306-3, 306-4, 306-5
	308 Toimittajan ympäristöarviointi	308-1, 308-2

Yritysten vastuullisuusraporteilla ympäristövastuusta oli raportoitu toiseksi eniten heti sosiaalisen vastuun jälkeen. Koska ympäristövastuun indeksejä on yhteensä 32, tarkoittaa se kaikki yhtiöt laskettuna yhteensä 320 raportoitavaa indeksiä sekä valtio-omisteisilla että yksityisomisteisilla yhtiöillä. Valtio-omisteiset yritykset olivat vuoden 2022 vastuullisuusraporteillaan raportoineet yhteensä 179/320 indeksiä, joka on noin 55 % kaikista mahdollisista ympäristövastuun indekseistä. Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet 170/320 ympäristövastuun indeksiä eli hieman vähemmän kuin valtio-omisteiset yritykset. Kaikki yhtiöt olivat raportoineet ympäristövastuun standardeilla ja indekseillä. Valtio-omisteisista yrityksistä oli vähimmillään raportoitu 9/32 indeksiä ja enimmillään 29/32 indeksiä. Samat luvut yksityisomisteisissa yrityksissä olivat 10/32 ja 27/32 indeksiä. Alla olevassa kuviossa näkyy prosentuaalinen jakautuminen yhtiöiden ja raportoitujen standardien välillä.

Valtio-omisteiset yritykset

Yksityisomisteiset yritykset

KUVIO 6 Ympäristövastuun standardien raportointi yhtiöittäin.

Neljä eniten raportoitua standardia olivat sekä valtio- että yksityisomisteisissa yrityksissä 302 Energia, 303 Vesi ja jätevedet, 305 Päästöt ja 306 Jätteet. Näiden raportoitujen standardien indeksit kattoivat sekä valtio- että yksityisomisteisissa yrityksissä n. 85 % kaikista vastuullisuusraporteilla raportoituista ympäristövastuun indekseistä.

Kaikki yhtiöt olivat raportoineet 305 Päästöt-standardin indekseillä suorista kasvihuonepäästöistä sekä epäsuorista energiaan liittyvistä kasvihuonepäästöistä. 305 Päästöt-standardin avulla yritykset voivat raportoida päästöihin liittyvistä vaikutuksistaan. Standardi pitää sisällään seitsemän eri indeksiä, joiden avulla raportoidaan yritysten aiheuttamista päästöistä ilmaan. Päästötyyppejä ovat esimerkiksi kasvihuonekaasut, otsonikerrosta heikentävät aineet sekä typen oksidit ja sikin oksidit. (GRI, 2023, s. 555.) Lähes kaikki yritykset olivat myös raportoineet saman standardin indekseillä muista kasvihuonepäästöistä sekä kasvihuonepäästöjen intensiteetistä. 305 Päästöt standardin indekseistä valtio-omisteiset pörssiyritykset olivat raportoineet 52/70 ja yksityisomisteiset 55/70. Suurin ero indeksien raportoinnissa on indeksin 305-5 kohdalla, jolla raportoidaan kasvihuonepäästöjen vähentämisestä. Yksityisomisteisistä yrityksistä melkein kaikki, 9/10 yritystä ovat raportoineet kasvihuonepäästöjen vähentämiseen liittyvistä toimista, kun taas valtio-omisteisista vain 6/10 olivat raportoineet samasta aiheesta.

305 Päästöt-standardi on kuitenkin yksi ainoista standardeista ja sen indekseistä, jonka kaikki yritykset sekä valtio- että yksityisomisteiset yritykset ovat

kattavasti raportoineet. Muissa standardeissa raportointi hajonta on selvästi suu-
rempaa yhtiöiden välillä. Tästä voisi päätellä, että päästöt ovat selkeästi yksi tär-
keimpinä pidetyistä vastuullisuuden aiheista.

Toiseksi eniten yhtiöt olivat raportoineet 306 Jätteet- standardin alaista tie-
toa. Kyseisellä standardilla yritykset voivat raportoida jätteisiin liittyvistä vaiku-
tuksista sekä, miten he hallitsevat niitä. Standardin avulla yritykset voivat antaa
tietoja siitä, miten he ehkäisevät jätteiden syntymistä tai käsittelevät jätteitä, joi-
den syntymistä ei voida estää. Yritykset voivat standardin avulla raportoida jät-
teisiin liittyvistä asioista sekä omassa toiminnassaan että arvoketjussaan. (GRI,
2023, s. 592.) Sekä valtio- että yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet lä-
hes yhtä kattavasti kyseisestä aiheesta. Suurin ero oli indeksin 306-1 kohdalla,
jolla yritykset raportoivat jätteiden syntymisestä ja merkittävimmistä jätteisiin
liittyvistä vaikutuksista. Valtio-omisteisista yrityksistä kaikki paitsi Nokian ren-
kaat olivat raportoineet kyseisestä indeksistä, kun taas yksityisomisteisistä 6/10
yrityksistä olivat raportoineet samasta indeksistä.

Valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet kolmanneksi eniten 303 Vesi
ja jätevedet- standardin alaista tietoa. Tällä standardilla raportoidaan veteen liit-
tyvistä vaikutuksista ja kuinka niitä hallinnoidaan ja se pitää sisällään viisi eri-
laista aiheeseen liittyvää indeksiä (GRI, 2023, s. 516). Valtio-omisteiset olivat ra-
portoineet yhteensä 30/50 kaikista vesiin ja jätevesiin liittyvistä indekseistä. Yk-
sityisomisteista yrityksistä sama luku oli 21/50 ja standardi oli heillä neljänneksi
eniten raportoitu ympäristövastuun aiheista. Kuitenkin standardin raportoin-
nissa on paljon hajontaa myös valtio-omisteisissä sekä yksityisomisteisissä yri-
tyksissä. Valtio-omisteisista yrityksistä oli raportoinut 4-5 indeksiä Fortum Oyj,
Neste Oyj, Outokumpu Oyj sekä Elisa Oyj ja yksityisomisteisista UMP-Kymmene
Oyj sekä Fiskars Oyj. Valtio-omisteisista Finnair Oyj sekä Konecranes eivät olleet
raportoineet yhtään vesiin ja jätevesiin liittyvää indeksiä, kun taas yksityisomis-
teisista Kone Oyj, Tokmanni Oyj sekä Nokia Oyj eivät olleet raportoineet yhtään
vesiin ja jätevesiin liittyvää indeksiä.

Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet kolmanneksi eniten 302
Energia- standardin alaisista indekseistä. 302 Energia- standardi sisältää indek-
sejä, joiden avulla yritykset voivat raportoida energian kulutuksestaan sekä siitä,
miten he ovat energian kulutusta pyrkineet hillitsemään. Valtio-omisteisillä yri-
tyksillä tämä oli neljänneksi eniten raportoitu standardi. Suurta eroa yritysten
välillä ei kuitenkaan ollut. Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet 32/50
indeksiä ja valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet 28/50 indeksiä. Kaikki
yritykset olivat raportoineet indeksin 302-1 Energian kulutus yrityksessä- alaista
tietoa. Muiden indeksien osalta oli enemmän hajontaa raportoinnissa.

Loput 15 % raportoiduista ympäristövastuista olivat sekä valtio- että yksi-
tisomisteisissä yrityksissä raportoitu lähes yhtä kattavasti eikä niiden välillä ol-
lut suurta hajontaa. Nämä standardit olivat 301 Materiaalit, 304 Biodiversiteetti,
306 Jätevedet ja jätteet sekä 308 Toimittajan ympäristöarviointi.

4.4 Sosiaalinen vastuu

Eniten alateemoja sekä raportoivia indeksejä kuuluu sosiaalisen vastuun raportointiohjeistukseen. Se sisältää yhteensä 36 indeksiä, jotka jakautuvat 17 alateemaan. Näitä teemoja ovat Työllisyys, Henkilöstön/johdon väliset suhteet, Työterveys ja turvallisuus, Valmennus ja koulutus, Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet, Syrjimättömyys, Yhdistymisvapaus ja työehtosopimukset, Lapsityövoima, Pakkotyövoima, Turvallisuuskäytänteet, Alkuperäiskansojen oikeudet, Paikallisyhteisöt, Toimittajien sosiaalinen arviointi, Poliittiset kannanotot, Asiakkaiden terveys ja turvallisuus, Markkinointi ja merkitseminen sekä Asiakkaiden yksityisyys alle. Alla oleva taulukko havainnollistaa sosiaalisen vastuun standardit sekä raportoitavat indeksit.

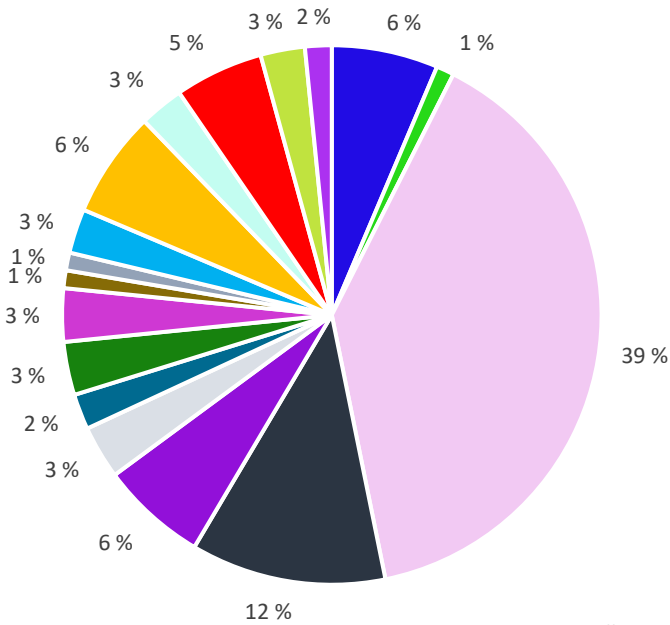
TAULUKKO 5 Sosiaalinen vastuu ja sen indeksit.

Sosiaalinen vastuu	401 Työllisyys
	401-1, 401-2, 401-3
	402 Henkilöstön/johdon väliset suhteet
	402-1
	403 Työterveys ja turvallisuus
	403-1, 403-2, 403-3, 403-4, 403-5, 403-6, 403-7, 403-8, 403-9, 403-10
	404 Valmennus ja koulutus
	404-1, 404-2, 404-3
	405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet
	405-1, 405-2
	406 Syrjimättömyys
	406-1
	407 Yhdistymisvapaus ja työehtosopimukset
	407-1
	408 Lapsityövoima
	408-1
	409 Pakkotyövoima
	409-1
410 Turvallisuuskäytänteet	
410-1	
411 Alkuperäiskansojen oikeudet	
411-1	
413 Paikallisyhteisöt	
413-1, 413-2	
414 Toimittajien sosiaalinen arviointi	
414-1, 414-2	
415 Poliittiset kannanotot	
415-1	
416 Asiakkaiden terveys ja turvallisuus	
416-1, 416-2	
417 Markkinointi ja merkitseminen	
417-1, 417-2, 417-3	
418 Asiakkaiden yksityisyys	
418-1	

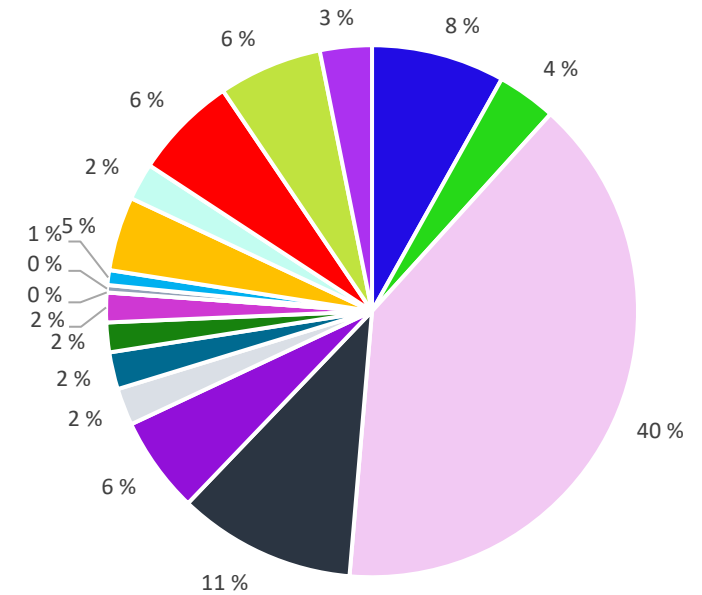
Sekä valtio- että yksityisomisteisilla yrityksillä sosiaalisen vastuun standardit kattoivat suurimman osan vastuullisuusraporttien raportoiduista indekseistä. Valtio-omisteisilla yrityksillä yhteenlaskettuna sosiaalisen vastuun standardit kattoivat 43 % kaikista raportoiduista standardeista ja yksityisomisteisilla yrityksillä luku oli hieman suurempi ja kattoi 46 % kaikista raportoiduista standardeista. Sekä valtio- että yksityisomisteisten yrityksiä osalta sosiaalisen vastuun

indeksejä oli yhteensä 360, ja näistä valtio-omisteiset olivat raportoineet 182 ja yksityisomisteiset 222. Alla olevissa kuvioissa näkyy prosentuaalinen jakautuminen yhtiöiden ja raportoitujen sosiaalisen vastuun standardien välillä.

Valtio-omisteiset yritykset

Yksityisomisteiset yritykset

- GRI 401: Työllisyys
- GRI 402: Henkilöstön/johdon väliset suhteet
- GRI 403: Työterveys ja turvallisuus
- GRI 404: Valmennus ja koulutus
- GRI 405: Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet
- GRI 406: Syrjimättömyys
- GRI 407: Yhdistymisvapaus ja työehtosopimukset
- GRI 408: Lapsityövoima
- GRI 409: Pakkotyövoima
- GRI 410: Turvallisuuskäytännöt
- GRI 411: Alkuperäiskansojen oikeudet
- GRI 413: Paikallisyhteisöt
- GRI 414: Toimittajien sosiaalinen arviointi
- GRI 415: Poliittiset kannanotot
- GRI 416: Asiakkaiden terveys ja turvallisuus
- GRI 417: Markkinointi ja merkitseminen
- GRI 418: Asiakkaiden yksityisyys

KUVIO 7 Sosiaalisen vastuun standardien raportointi yhtiöittäin.

Sekä valtio- että yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet eniten työterveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä indekseistä. 403 Työterveys ja turvallisuus-standardilla raportoidaan nimensä mukaisesti työterveyden ja turvallisuuden aiheita. Terveys ja turvalliset työolot on tunnustettu ihmisoikeudeksi. Terveys sekä turvalliset työolot sisältävät sekä fyysisten että henkisen haitan ehkäisemisen ja työntekijöiden terveyden edistämisen. Tällä standardilla yritykset voivat raportoida aiheeseen liittyvistä vaikutuksistaan ja miten he hallitsevat niitä. (GRI, 2023, s. 657.) Valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet 74/100 työterveyteen ja turvallisuuteen liittyvää indeksiä ja yksityisomisteiset 88/100 indeksiä. Vaikka yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet yli 10 indeksiä enemmän kuin valtio-omisteiset yritykset, kattaa tämän standardin alaiset indeksit molempien yhtiöryhmien osalta noin 40 % kaikista raportoiduista sosiaalisen vastuun indekseistä. Kuitenkin on huomioitava, että kyseinen standardi sisältää myös eniten indeksejä kuin mikään muu sosiaalisen vastuun standardi. 403 Työterveys ja turvallisuus-standardi sisältää 10 raportoitavaa indeksiä, kun muut sosiaalisen vastuun standardit sisältävät yhdestä kolmeen indeksiä. Yksityisomisteisista yrityksistä kaikki olivat raportoineet 5/10 raportoitavasta työterveyteen ja turvallisuuteen liittyvästä indeksistä. Näitä olivat 403-1 Työterveyden ja -turvallisuuden johtamisjärjestelmä, 403-2 Vaaran tunnistaminen, riskinarviointi ja vaaratilanteiden tutkimus, 403-5 Työterveys- ja työturvallisuuskoulutus sekä 403-9 Työtapaturmat. Valtio-omisteisista yrityksistä kaikki olivat raportoineet vain indeksin 403-9 Työtapaturmat.

Sosiaalisen vastuun standardeista sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten osalta toiseksi eniten oli raportoitu 404 Valmennus ja koulutus-standardin alaista tietoa. Tällä standardilla yhtiöt voivat raportoida työntekijöidensä kouluttamiseen ja taitojen parantamiseen liittyvää tietoa. Standardi sisältää myös indeksejä, joilla voidaan raportoida erilaisia siirtymävaiheen avustusohjelmia, joilla helpotetaan esimerkiksi jatkuvaa työllistymistä tai päätyneiden työsuhteiden hallintaa eläkkeelle siirtymisen tai irtisanomisen takia. (GRI, 2023, s. 690.) Yhtiöt olivat raportoineet kyseisestä standardista kattavasti. Valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet 22/30 raportoitavissa olevista indekseistä ja yksityisomisteiset 24/30. Raportoiduissa indekseissä ei siis havaittu suuria eroja.

Kolmanneksi eniten sosiaaliseen vastuuseen liittyvistä standardeista yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet 401 Työllisyys-standardin indekseistä. Yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet 18/30 raportoitavissa olevista indekseistä, ja se kattoi heillä 8 % kaikista sosiaalisen vastuun raportoiduista indekseistä. 401 Työllisyys-standardilla yritykset voivat raportoida esimerkiksi työpaikkojen luomiseen, kuten organisaation palkkaus, rekrytointi sekä työpaikkojen säilyttämiseen liittyviin käytäntöihin. Standardilla voi raportoida myös työsuhteista ja työoloista organisaation toimitusketjussa. (GRI, 2023, s. 632.) Valtio-omisteisilla yrityksillä tämä standardi oli myös yksi raportoiduimmista sosiaalisen vastuun standardeista. Heillä tämän standardin raportoiminen kattoi 12/30 työllisyyden indekseistä, joka tekee 6 % kaikista sosiaalisen vastuun indekseistä. Valtio-omisteisillä yrityksillä ei ollut yhtä selkeää sosiaalisen vastuun standardia, jota olisi raportoitu kolmanneksi eniten niin kuin yksityisomisteisillä

yrittäjillä. Valtio-omisteisilla yrityksillä myös 405 Monimuotoisuus ja yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä 414 Toimittajien sosiaalinen arviointi- standardit kattoivat 6 % kaikista sosiaalisen vastuun raportoiduista indekseistä 401 Työllisyysstandardin lisäksi. Myös yksityisomisteisilla yrityksillä samojen indeksien raportointi kattoi noin 5-6 % raportoiduista sosiaalisen vastuun indekseistä.

Loput 12 sosiaalisen vastuun standardia kattaa sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten osalta noin 30 % raportoiduista sosiaalisen vastuun indekseistä. Raportoidut indeksit jakautuvat melko tasaisesti sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten osalta. Ainoastaan standardin 402 Henkilöstön/johdon väliset suhteet raportoinnin osalta on suurempi ero yhtiöiden välillä. Kyseinen standardi sisältää vain yhden indeksin, 402-1 Vähimmäisilmoitusajat toiminnallisista muutoksista. Tällä standardilla GRI:n mukaan voidaan raportoida organisaation konsultointikäytännöt työntekijöiden sekä heidän edustajiensa kanssa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi työehtosopimusneuvotteluita ja niihin liittyviä yksityiskohtia. (GRI, 2023, s. 646.) Yksityisomisteisista yrityksistä 8/10 olivat raportoineet kyseisestä aiheesta vastuullisuusraporteillaan. Valtio-omisteisista yrityksistä vain 2/10 olivat raportoineet tästä standardista.

Osa tutkimukseen valituista yrityksistä olivat raportoineet sosiaalisen vastuun alaisia standardeja, jotka olivat osa aikaisempaa GRI-standardistoa. Nämä yritykset olivat Neste Oyj, Nokian renkaat Oyj, Atria Oyj, UPM-Kymmene Oyj sekä Nokia Oyj. Vuonna 2016 julkaistuissa standardeissa oli mukana indeksi 412 *Human rights assesment*, mutta tämä on vedetty pois uusimmassa GRI Universaalit standardi 2021- versiosta, sillä indeksi on tarkastettu ja sisällytetty eri tavalla uuteen versioon standardeista. (GRI, 2022, s. 11.) Tutkimuksessa ei siitä syystä laskettu mukaan tätä standardia, vaikka yritykset olisivat sen raportoineet, koska se ei kuulu uusimpaan GRI-standardistoon.

5 POHDINTA

Kaikki tutkielmaan valitut yhtiöt olivat raportoineet vastuullisuustietoja GRI-standardeilla. Sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten vastuullisuusraportit koostuivat n. 20 % taloudellisen vastuun indekseistä. Suurempi ero oli ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun raportoinnin välillä. Valtio-omisteisten yritysten vastuullisuusraportit koostuivat 40 % ympäristövastuun ja 43 % sosiaalisen vastuun indekseistä. Samat luvut olivat yksityisomisteisilla 36 % ja 46 %. Yksityisomisteiset yritykset olivat selkeästi raportoineet enemmän sosiaalisen vastuun indekseillä raportoitavaa tietoa, kuin valtio-omisteiset yritykset. Tarkasteltaessa raporttoimattomia indeksejä havaittiin, että valtio-omisteiset yritykset olivat kokonaisuudessaan raportoineet 4 % vähemmän indeksejä kuin yksityisomisteiset yritykset. Tietojen epätasaiseen raportointiin voi löytyä syy yritysten koosta. Ordóñez-Castaño ym. (2021) havaitsivat tutkiessaan Kolumbialaisia yrityksiä ja heidän vastuullisuusraportointiaan, että yrityksen kasvu vaikuttaa siihen, kuinka paljon vastuullisuustietoa yritys raportoi. He havaitsivat muun muassa sen, että mitä suuremmaksi yritys kasvaa, sitä vähemmän se raportoi vastuullisuustietoa GRI-standardien pohjalta. Jotta yritykset pystyvät silti välttämään tiedon epäsymmetrisyyden, he julkaisevat enemmän vastuullisuuteen liittyvää tietoa verkkosivuillaan tai vastuullisuusraporteillaan, mutta eivät välttämättä GRI-standardien mukaisesti. (Ordóñez-Castaño ym., 2021, s. 9.)

Prosentuaalinen jakautuminen ympäristö- ja sosiaalisen vastuun indeksien välillä voisi viitata siihen, että yksityisomisteiset yritykset pitävät sosiaalisen vastuun piiriin kuuluvaa tietoa tärkeämpänä kuin ympäristövastuuseen liittyvää tietoa, kun taas valtio-omisteiset yritykset pitävät sekä ympäristö että sosiaalisen vastuun aiheita lähes yhtä tärkeitä. Tämä tulos on ristiriidassa aikaisemman ruotsalaistutkimuksen kanssa. Tagesson ym. (2009) havaitsivat tutkiessaan ruotsalaisten yritysten sosiaalisen- ja ympäristövastuun raportointia, että valtio-omisteiset yritykset raportoivat enemmän sosiaaliseen vastuuseen liittyvää vastuullisuustietoa, kuin yksityisomisteiset yritykset. Heidän mielestään tämä voi johtua siitä, että valtio-omisteisten yritysten ajatellaan toimivan hyvänä

esimerkkinä muille. Erityisesti ajankohtaiset vastuullisuuskysymykset ovat aiheuttaneet paljon keskustelua ja tämän vuoksi myös paineita valtio-omisteisille yrityksille raportoida esimerkillisesti. (Tagesson ym., 2009, s. 360-361.)

Kuitenkaan näistä prosentuaalisista jakaumista ei välttämättä suoraan pysty tekemään johtopäätöstä siitä, mitä aiheita yritykset pitävät tärkeimpinä. Kun tarkastellaan GRI-standardien indeksien määrää ja jakautumista teemoittain, havaitaan, että vaikka yritykset raportoisivat kaikki mahdolliset indeksit vastuullisuuden teemoista, jakautuisivat tiedot epätasaisesti teemojen alle. Taloudellisen vastuun indeksejä on yhteensä 17 kattaen 20 % kaikista indekseistä, ympäristövastuun indeksejä on 32 kattaen 18 % indekseistä ja eniten indeksejä on sosiaalisen vastuun teeman alla, yhteensä 36, jotka kattavat 42 % kaikista indekseistä. Tästä syystä on luonnollista, että myös tutkielmaan valittujen yritysten vastuullisuuden teemojen raportoidut indeksimäärät noudattelevat kokonaisindeksijakaumaa. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu jakauman epätasaisuutta raportoitujen teemojen välillä. Greiling ym. (2015) havaitsivat tutkiessaan vastuullisuusraportointia julkisen sektorin organisaatioissa Itävallassa, Saksassa ja Sveitsissä, että vaikka yritykset raportoivat vastuullisuudesta GRI-standardien mukaisesti oli tietojen suhteen epätasaisuutta. Taloudellisesta vastuusta oli raportoitu kaikkein eniten, ja tämä voi heidän mukaansa johtua siitä, että taloudellisista tiedoista raportoiminen on pakollista, joten tiedot ovat jo valmiiksi helposti saatavilla vastuullisuusraporteille. (Greiling ym., 2015, s. 416). Toiseksi eniten raportoitiin tietoa ympäristövastuusta. Syy, miksi ympäristöön liittyvistä asioista raportoidaan enemmän kuin sosiaalisesta vastuusta, voi johtua siitä, että historiallisesti nähdään kestävän kehityksen juurien olevan ekologisessa ulottuvuudessa (Greiling ym., 2015, s. 417). Heidän tutkimuksensa havaittiin selkeää epäsuhtaisuutta kaikkien kolmen pääteeman suhteen. Myös Roca ja Searcy (2012) tutkiessaan kanadalaisten yritysten vastuullisuusraportointia, havaitsivat epäsuhtaisuutta pääteemojen suhteen sekä siinä, mitä indikaattoreita oli raportoitu. Heidän päätelmiensä mukaan tähän voi olla kaksi teorialähtöistä selitystä. Sidosryhmäteorian mukaan yrityksillä on velvollisuuksia erilaisia yksilöitä ja ryhmiä kohtaan, mutta sidosryhmäteoria kuitenkin tunnistaa myös sen, että eri yrityksillä on eri sidosryhmät, joille heillä on velvollisuuksia. Sen vuoksi on myös selvää, että eri yritykset raportoivat niistä asioista, jotka kokevat olevan tärkeitä yrityksen omille sidosryhmille. Tästä syystä voidaan myös olettaa, että keskenään erilaiset sidosryhmät voivat vaatia erilaista raportointia, mikä selittäisi eroavaisuudet myös yritysten vastuullisuusraporteilla. (Roca & Searcy, 2012, s. 116.) Toinen teoria, millä voidaan selittää yritysten vastuullisuusraporttien sisältöeroja, on legitimititeetti-teoria. Yritykset pyrkivät saavuttamaan legitimiuden vastaamalla yhteiskunnan odotuksiin (Suchman, 1995, s. 587). Tämä taas johtaa siihen, että erilaiset yritykset kohtaavat erilaisia odotuksia yhteiskunnalta, jolloin yritysten on välttämätöntä raportoida myös eri asioita vastuullisuusraporteillaan, mikäli haluavat säilyttää tai saavuttaa legitimiuden (Roca & Searcy, 2012, s. 116).

Sekä valtio- että yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet vähiten taloudellisen vastuun indekseistä vastuullisuusraporteillaan. Tulos on yhä

linjassa vuoden 2009 Kotosen tutkimustuloksen kanssa. Kotonen havaitsi, että taloudellisista asioista oli vähiten raportoitu suomalaisten listayhtiöiden vastuullisuusraporteilla, johon syynä voi olla se, että samoista asioista yritykset usein raportoivat tilinpäätöksen tai vuosikertomusten yhteydessä. (Kotonen, 2009, s. 190.) Voi siis olla, että yritykset eivät koe enää tarpeelliseksi raportoida niin kattavasti samoista asioista vastuullisuusraporteillaan. Tuoreemmissa kansainvälisissä tutkimuksissa on saatu myös eriäviä tutkimustuloksia ja tutkijat ovat havainneet, että taloudellinen vastuu on ollut eniten raportoitu teema yritysten vastuullisuusraporteilla. Esimerkiksi Mamun (2023) havaitsi tutkiesseen Australialaisia sähköyrityksiä, että eniten yhtiöt raportoivat taloudellisesta vastuustaan verraten sosiaaliseen ja ympäristövastuuseen. Tutkimuksessa myös nousi esiin, että yhtiöt raportoivat enemmän positiivisista asioista, eikä negatiivisia tietoja ollut juuri raportoitu (Mamun, 2023, s. 485). Samoin Khan ym. (2023), havaitsivat tutkiessaan pakistanilaisia listayhtiöitä, että eniten kyseiset yhtiöt olivat raportoineet taloudelliseen vastuuseen liittyviä tietoja. Tämä on Khan ym. (2023, s. 202) mielestä tavallista, sillä jokaisen yrityksen päällimmäinen tavoite on parantaa pitkän ajan taloudellista tulosta.

Analysoidessa taloudellisen vastuun raportoituja indeksejä yhtiöittäin, voi raporteilta havaita, että yhtiöt pitävät samoja alateemoja tärkeinä, kuitenkin hieman eri painotuksilla. Valtio-omisteiset yritykset olivat raportoineet eniten 207 Verot-standardin alaisia indeksejä. Heidän taloudellisen vastuun raportoiduista indekseistä 32 % olivat verostandardin alaisia, kun sama luku oli 15 % yksityisomisteisilla yrityksillä. Tulos puhuu aikaisemmin todetun verotuksen tärkeydestä valtio-omisteisissa yhtiöissä. Osana yritysvastuuta valtio-omisteisilta yhtiöiltä odotetaan läpinäkyvää verotietojen raportointia (Valtioneuvoston kanslia, 2020, s. 10). Tästä voidaan päätellä, että verotukseen liittyvää vastuullisuustietoa pidetään hieman tärkeämpänä valtio-omisteisissa yrityksissä kuin yksityisomisteisissa. Kuitenkin ristiriitaista on se, että Metso Oyj, Nokian renkaat Oyj sekä Valmet Oyj eivät olleet raportoineet yhtään veroihin liittyvää indeksiä. Yksityisomisteisista yli puolet yrityksistä eivät olleet raportoineet yhtään veroihin liittyvää indeksiä.

Yksityisomisteisilla yrityksillä raportoiduin standardi oli 201 Taloudellinen suorituskyky kattaen 32 % kaikista raportoiduista taloudellisen vastuun indekseistä. Valtio-omisteisilla yrityksillä standardi oli myös yksi raportoiduimmista, vaikka luku oli hieman matalampi, 27 %. Standardi voi olla yksi raportoiduimmista, koska tämä tieto on helposti saatavilla, sillä raportoitu data on melkein suoraan tilinpäätöksen raportoiduista luvuista koottavissa. Tämä myös selittäisi, miksi lähes kaikki yhtiöt ovat ainakin jostain kyseisen standardin indeksistä raportoineet, toisin kuin esimerkiksi veroissa, jossa moni yhtiö ei ollut raportoinut yhtäkään indeksiä.

GRI standardi 205 Korruption vastaisuus oli sekä valtio- että yksityisomisteisilla yrityksillä yksi raportoiduimmista taloudellisen vastuun standardeista. Kyseinen standardi on myös muissa tutkimuksissa noussut yhdeksi raportoiduimmaksi taloudellisen vastuun standardiksi. Mihai ja Aleca (2023) tutkivat romanialaisten yritysten vastuullisuusraportointia GRI-indeksien

mukaisesti ja havaitsivat, että eniten raportoitu taloudellisen vastuun indeksi oli 205 Korruption vastaisuus. Tämä voi heidän mukaansa johtua siitä, että monet kansalliset sekä eurooppalaiset säädökset korostavat paljon korruption vastaisuutta ja sen tärkeyttä. (Mihai & Aleca, 2023, s. 13.)

Muita eroavaisuuksia valtio- ja yksityisomisteisten taloudellisen vastuun raportoiduissa standardeissa oli standardin 206 Kilpailun vastainen käyttäytyminen raportointi. Yksityisomisteisista yrityksistä melkein kaikki, 8/10 yritystä olivat raportoineet kyseisen standardin alaista tietoa, kun taas valtio-omisteisista vain neljä olivat raportoineet samasta standardista. Kaikenkaikkiaan yksityisomisteiset olivat raportoineet enemmän taloudellisen vastuun alaisia indeksejä, yhteensä 87. Valtio-omisteiset olivat raportoineet vähemmän taloudellisen vastuun tietoja, yhteensä 73 indeksin verran.

Ympäristövastuu oli toiseksi eniten raportoitu tema sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten vastuullisuusraporteilla. Yritykset olivat raportoineet lähes yhtä paljon ympäristövastuun alaisia indeksejä, valtio-omisteiset yhteensä 179 indeksiä ja yksityisomisteiset 170 indeksiä. Tästä voi päätellä, että omistussuhteesta riippumatta yritykset pitävät ympäristöön liittyvien vastuiden raportointia yhtä tärkeänä. Myös ympäristövastuun raportoitujen alateemojen osalta jakauma oli yhtiöiden osalta samankaltainen. Molempien vastuullisuusraporteilla raportoiduimpia ympäristövastuun standardeja olivat 302 Energia, 303 Vesi ja jätevedet, 305 Päästöt ja 306 Jätteet, jotka kattoivat 85 % kaikista raportoiduista ympäristövastuun indekseistä. Standardi 305 Päästöt oli raportoiduin standardi. Se oli myös yksi ainoista standardeista ja sen indekseistä, jonka kaikki yritykset sekä valtio- että yksityisomisteiset yritykset ovat kattavasti raportoineet. Muissa standardeissa raportointihajonta on selvästi suurempaa yhtiöiden välillä. Tästä voisi päätellä, että päästöt ovat selkeästi yksi tärkeimpinä pidetyistä vastuullisuuden aiheista. Suurin ero yhtiöiden välillä oli standardin 303 Vesi ja jätevedet-standardin raportoimisessa. Valtio-omisteiset yhtiöt olivat raportoineet 5 % enemmän tämän standardin indekseistä kuin yksityisomisteiset yhtiöt. Tämä voi kuitenkin selittyä sillä, minkälaisia yrityksiä kuuluu valtio-omisteisten yritysten tutkimusjoukkoon. Esimerkiksi Neste Oyj, Fortum Oyj sekä Outokumpu Oyj toimivat toimialoilla, joissa vesiin ja jätevesiin liittyvät vastuut ovat lähemmin yhteydessä yritysten liiketoimintaan kuin esimerkiksi yksityisomisteisillä yrityksillä, joihin kuuluu paljon sellaisia yrityksiä, joita vesiin ja jätevesiin liittyvät vastuut eivät niin läheisesti kosketa.

Kaikista vastuullisuusteemoista sosiaalinen vastuu oli raportoiduin sekä valtio- että yksityisomisteisillä yrityksillä. Sosiaalinen vastuu kattoi kaikki yhtiöt ja raportoidut indeksit yhteenlaskettuna suurimman osan yhtiöiden vastuullisuusraporteilta. Valtio-omisteisillä yrityksillä sosiaalisen vastuun indeksit kattoivat 43 % raportoiduista indekseistä ja yksityisomisteisten yritysten osalta sosiaalisen vastuun indeksit kattoivat 46 % kaikista raportoiduista indekseistä. Tämä tutkimustulos eroaa aikaisemmasta Kotosen (2009) tutkimuksesta, jossa havaittiin, että eniten suomalaisten yritysten vastuullisuusraporteissa raportointi ympäristövastuusta. Tämä voi Kotosen (2009) mukaan johtua siitä, että vastuullisuusraportointi alkoi ympäristöön liittyvien vastuiden raportoinnista sekä

Suomen viranomaisten vaatimuksista ympäristöön liittyvien vastuiden raportoinnista (Kotonen, 2009, s. 190). Kuitenkin selkeästi nykypäivänä sosiaalisen vastuun alaiset aiheet ovat nousseet yhtä tärkeäksi ympäristövastuun rinnalle. Yksityisomisteisilla yhtiöillä ero ympäristö- ja sosiaalisen vastuun aiheiden raportoinnin välillä on selkeästi suurempi kuin valtio-omisteisilla, josta voisi päätellä, että yksityisomisteiset yritykset pitävät sosiaalisen vastuun alaisia aiheita vielä tärkeämpinä kuin ympäristövastuun aiheita verrattuna valtio-omisteisiin yrityksiin. Kansainvälisten tutkimusten osalta on päästy ristiriitaisiin tutkimustuloksiin siinä, mitä tulee sosiaalisen vastuun raportointiin. Esimerkiksi Hayat ym. (2021, s. 1) havaitsivat tutkiessaan monikansallisten pakistanilaisten yritysten vastuullisuusraportointia, että jopa 2/3 osa vastuullisuusraporteista koostui sosiaalisen vastuun raportoinnista. Kuitenkin toiseen tulokseen tulivat Khan ym. (2023), jotka havaitsivat tutkiessaan pakistanilaisia listayhtiöitä, että sosiaalisesta vastuusta raportointi oli kaikkein vähäisintä verrattuna talouden- ja ympäristövastuun aihealueisiin. Tämä voidaan heidän mukaansa nähdä johtuvan siitä, että joko yritykset eivät arvosta kaikkia GRI indikaattoreita yhtä paljon, tai osa indikaattoreista, kuten 408 Lapsityövoima- ei ole oleellinen raportoitava asia, sillä sitä ei tapahdu yrityksissä (Khan ym., 2023, s. 202).

Vaikka yksityisomisteiset yritykset ovat raportoineet enemmän sosiaalisesta vastuusta suhteessa valtio-omisteisiin, korostuu molempien vastuullisuusraporteilla standardien 403 *Työterveys ja turvallisuus* sekä 404 *Valmennus ja koulutus*-standardin kattava raportointi. Standardin 403 raportointi kattaa molempien tutkimusryhmien osalta n. 40 % kaikista sosiaalisen vastuun raportoiduista standardeista. Sama standardi nousi myös Mihain ja Alecan (2023) tutkimuksessa raportoiduimmaksi sosiaalisen vastuun standardeista. Tästä voidaan päätellä, että sekä valtio- että yksityisomisteisten yritysten kiinnostuksesta työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä asioissa.

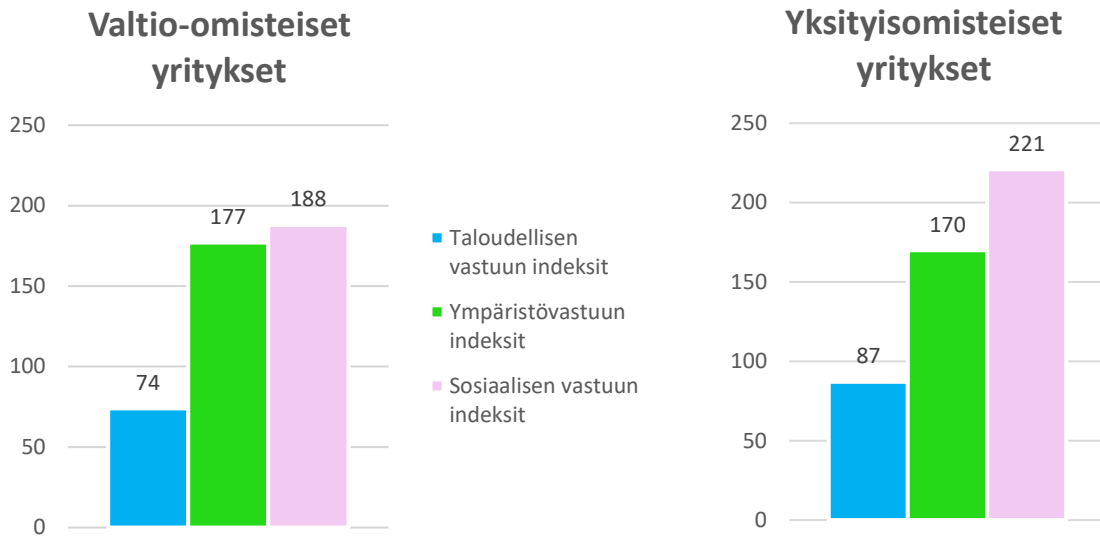
Vaikka vastuullisuusraportointia kehitettäisiin niin, että tiedot olisivat vertailukelpoisempia, ei niissä kuitenkaan luultavasti koskaan pystytä saavuttamaan täyttä vertailukelpoisuutta. Erityisesti, jos yritykset toimivat eri toimialoilla. Laine ym. (2022) tuovatkin esiin näkökulman siitä, että vaikka yrityksillä on erilaiset raportointitavat, se ei aina ole pelkästään negatiivinen asia. Vastuullisuusraportointi toimii työkaluna moneen eri tarkoitukseen, mutta erityisesti sen tehtävä on toimia vastuullisuusmekanismina yrityksen sidosryhmille. Tämä huomioiden on muistettava, että yritykset sekä heidän sidosryhmänsä ovat erilaisia, jonka vuoksi yhtenäisyyteen pyrkiminen vastuullisuusraportoinnissa ei ole hyödyllistä. (Laine ym., 2022, s. 90.) Tämä näkökulma tulee esille myös GRI-standardien ohjeistuksessa. Raportoidessaan vastuullisuudestaan GRI-standardien mukaisesti, yritykset itse arvioivat ja määrittelevät oleelliset aiheet, joista he raportoivat vastuullisuusraporteillaan, ottaen huomioon yrityksen toimintaympäristön ja olosuhteet. Jos joku GRI-standardien oleellisista aiheista ei ole yritykselle oleellinen aihe, josta raportoida, se voidaan jättää raportoimatta. Yrityksen on kuitenkin tuotava ilmi vastuullisuusraportillaan, miksi kyseinen aihe ei ole oleellinen yrityksen toiminnan kannalta. (GRI, 2023, s. 15.)

Miten sitten voidaan luottaa siihen, että yritykset oikeasti raportoivat kaikista oleellisista vastuullisuusaiheista. Yrityksillä on erilaisia motiiveja tuottaa vastuullisuusraportteja ja aikaisemmin on todettu, että yritysten sidosryhmät vaikuttavat paljon myös raportteihin. Niskala ja Palmuaro (2023, s. 15) toteavat, että vapaaehtoisten vastuullisuusraporttien sisältö, on saanut paljon vaikutteita sidosryhmiltä. Tällöin ne sidosryhmät, joilla on enemmän valtaa, vaikuttavat myös enemmän siihen, mitä yritys raportoi. (Niskala & Palmuaro, 2023, s. 15.) Vastuullisuusraportointi on siis myös strateginen työväline, jolla on tavoite. Sillä pyritään vaikuttamaan erityisesti vaikutusvaltaisimpiin sidosryhmiin. Tämä vaikutus voi näkyä vastuullisuusraportin sisältönä ja siinä, mitä halutaan raportoida tai olla raportoimatta. Miten lukija pystyy siis arvioimaan ja luottamaan siihen, että yritys raportoi oikeasti oleellisista aiheista, eikä vain niistä, joiden ajattelee olevan oleellisia sidosryhmiensä näkökulmasta. Deeganin (2002) mukaan yritykset voivat juuri vastuullisuusraporteilla pyrkiä korjaamaan sidosryhmien ajatuksia yrityksestä. Yritykset saattavat esimerkiksi raportoida enemmän aiheista, jotka mediassa ovat saaneet enemmän negatiivista huomiota, jotta saisivat täten luotua vastapainoa aiheen ympärille. Raportoidessaan yritykset voivat yrittää siirtää huomiota positiivisiin vaikutuksiin, kuten esimerkiksi hankittuihin ympäristösertifikaatteihin tai -tunnustuksiin. Tällä tavalla yritykset pyrkivät vähättelemään aiheuttamia negatiivisia ympäristö- tai vastuullisuusvaikutuksia. (Deegan, 2002, s. 297.) Tästä syystä tulevaisuuden tutkielmissa voisi samaa aihetta tutkia pidemmän aikavälin raportoinnissa, jolloin saataisi kattavampi kuva trendeistä, joita vastuullisuusraportoinnissa on. Lisäksi esimerkiksi johdon haastatteluilla saisi myös lisätietoja siitä, miksi tiettyjä raportointistandardeja on tai ei ole käytetty, sekä miksi tiettyjä indikaattoreita on päätetty käyttää ja mitkä asiat siihen ovat vaikuttanut.

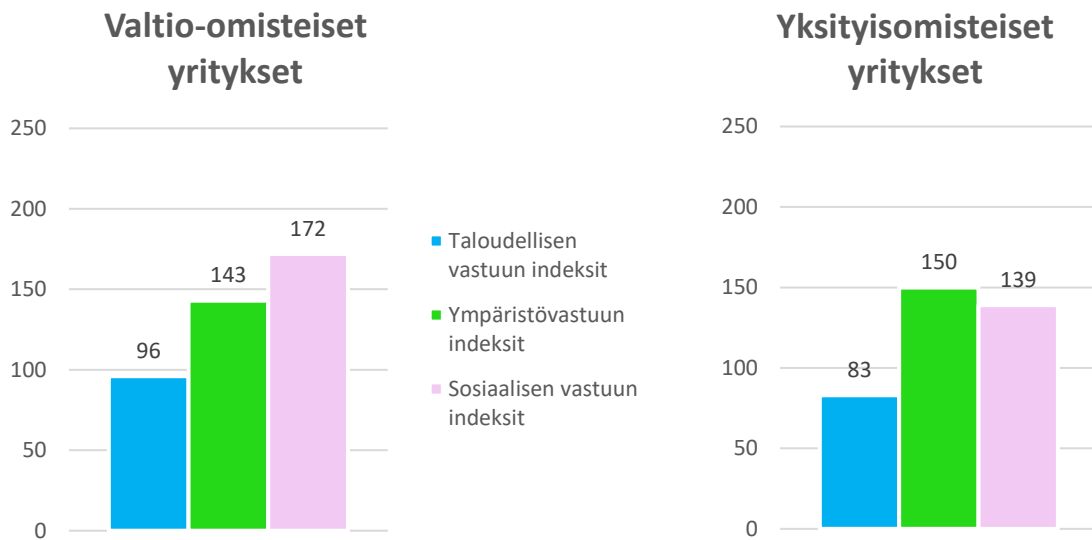
6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassa tarkasteltiin, miten yrityksen omistajuus vaikuttaa yrityksen vastuullisuusraportointiin. Tähän pyrittiin saamaan vastaus tarkastelemalla tutkimukseen valittujen yritysten vastuullisuusraportteja ja analysoimalla, mitä vastuullisuustietoja yhtiöt raportoivat vastuullisuusraporteillaan, sekä vertailemalla, miten nämä raportoidut tiedot eroavat omistajuudesta riippuen. Tutkielmaan valittujen yhtiöiden vastuullisuusraportteja analysoitiin sisällönanalyysimenetelmää hyödyntäen, käyttäen apuna GRI-standardeja.

Kaiken kaikkiaan yksityisomisteiset yritykset olivat raportoineet enemmän vastuullisuusindeksejä eli voisi sanoa, että he olivat myös raportoineet enemmän vastuullisuuteen liittyvää tietoa kuin valtio-omisteiset yritykset. Molempien tutkimusryhmien vastuullisuusraporteilla oli raportoitu eniten sosiaalisen vastuun alaista tietoa eniten. Valtio-omisteiset olivat kuitenkin raportoineet lähes yhtä paljon ympäristövastuun alaista tietoa, josta voi päätellä, että valtio-omisteiset yritykset pitävät näitä teemoja yhtä tärkeinä kuin sosiaalisen vastuunalaisia teemoja. Yksityisomisteisilla yrityksillä sosiaalisen vastuun tärkeys korostui enemmän ja se oli selkeästi tärkeimpänä pidetty teema vastuullisuusaiheista. Kuitenkin teemojen sisällä raportoitujen standardien alateemojen osalta ei ollut tutkimusryhmien välillä juurikaan eroavaisuuksia. Seuraavalla sivulla on vielä kuvioissa esitelty koosteet raportoiduista ja raportoimatta jätetyistä standardeista yhteensä aihealueittain sekä tutkimusryhmittäin.

KUVIO 8 Raportoidut GRI-standardit teemoittain ja tutkimusryhmittäin.

KUVIO 9 Raportoimatta jätetyt GRI-standardit teemoittain ja tutkimusryhmittäin.

Tutkielmalla on rajoituksensa, mitä tulee tutkimukseen ja tuloksien tulkinnaan. Tutkielmassani tarkastellaan valittujen yhtiöiden raportointia vain yhdeltä vuodelta. Jos vastuullisuusraportointia tarkasteltaisiin ja vertailtaisiin useammalta aikakaudelta, tulokset saattaisivat olla erilaiset. Saman toteaa Mamun (2023) tutkiessaan Australialaisten sähköyhtiöiden vastuullisuusraportointia vuodelta 2019 GRI-standardistoa hyödyntäen. Jos vastuullisuusraportointia tarkasteltaisiin useammalta ajanjaksolta esimerkiksi pitkittäistutkimuksella, voitaisiin paremmin tunnistaa muutokset vastuullisuusraportoinnissa (Mamun, 2023, s. 485). Myös sillä, että tarkasteltaisiin myös muita lähteitä ja yritysten tuottamia raportteja tai vastuullisuuteen liittyvää materiaalia, antaisi laajemman ja syvemmän kuvan siitä, mitä ja mistä asioista yritykset raportoivat. Kuten aikaisemmin todettu yritysten vastuullisuusraportit eivät yksinään kerro kaikkea niiden vastuullisuuteen liittyviä toimia ja vaikutuksia. Muttakin ja Subramaniam (2015) totesivat tämän saman näkökulman rajoittavaksi tekijäksi tutkimuksessaan, sillä yritysten johto voi käyttää vastuullisuusraporttien lisäksi muita tiedottamiskäsitteitä kommunikoidessaan vastuullisuudesta.

Myös tietojen vertailtavuus tuo omat rajoituksensa tutkielmalle. Vastuullisuustietojen vertailu on haastavaa yhtenäisestä standardistosta huolimatta. Boiral ja Henri (2017) tutkivat kaivostoimintaa harjoittavien yritysten vastuullisuusraportointia, joissa on käytetty GRI-standardeja. He toteavat, että raportteja on haastavaa, jopa melkein mahdotonta vertailla keskenään ja siihen on monia eri syitä. Tiedot, joita raporteilla esitetään, ovat usein laadullista, ei-mitattavaa ja raportit ovat usein monimutkaisia sekä niissä esitetyissä tiedoissa korostuu liiallisesti positiiviset elementit. Nämä haasteet eivät useinkaan näyntyä lukijalle heti, sillä raportit ovat kuitenkin yleensä ammattimaisesti kirjoitettu sekä jäsennelly. (Boiral & Henri, 2017, s. 306.) Boiral ja Henri (2017) kuitenkin toteavat, että yrityksillä ei yleisesti ottaen ole paljoa vielä kokemusta kestävän kehityksen raportoinnista. He eivät kuitenkaan sysää vastuuta vastuullisuusraporttien vertailukelvottomuudesta pelkästään yrityksillä vaan myös raportointistandardien kehittäjille (Boiral & Henri, 2017, s. 308). Vaikka GRI ohjeistuksessa (GRI, 2023) todetaan, että yhtenäiset vastuullisuusraportointiraamit parantavat raportoitavan tiedon laatua sekä vertailukelpoisuutta, ovat osa tutkijoista eri mieltä. Esimerkiksi Luque-Vílchez ym. (2023) ovat yhtä mieltä Boiralin ja Henrin kanssa siitä, että GRI-standardien pohjalta luotujen vastuullisuusraporttien vertailtavuus kaipaakaan vielä lisätyötä. Jotta vastuullisuusraportteja pystyttäisiin luotettavasti vertailemaan, kaivataan selkeämpää ohjeistusta siihen, miten asioita mitataan, huomioida datan erilaiset kontekstit sekä asettaa pakollisia vaatimuksia raportoinnille (Luque-Vílchez ym., 2023, s. 650).

LÄHTEET

- Alazzani, A., & Wan-Hussin, W. N. (2013). Global Reporting Initiative's environmental reporting: A study of oil and gas companies. *Ecological indicators*, 32, 19-24. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2013.02.019>
- Alshbili, I., Elamer, A. A., & Beddewela, E. (2019). Ownership types, corporate governance and corporate social responsibility disclosures: Empirical evidence from a developing country. *Accounting research journal*, 33(1), 148-166. <https://doi.org/10.1108/ARJ-03-2018-0060>
- Argento, D., Grossi, G., Persson, K., & Vingren, T. (2019). Sustainability disclosures of hybrid organizations: Swedish state-owned enterprises. *Meditari Accountancy Research*, 27(4), 505-533. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-07-2018-0362>
- Arjaliès, D., & Mundy, J. (2013). The use of management control systems to manage CSR strategy: A levers of control perspective. *Management Accounting Research*, 24(4), 284-300. Haettu 20.5.2023 osoitteesta [The use of management control systems to manage CSR strategy: a levers of control perspective - ProQuest](https://www.proquest.com/management-accounting-research/article-1311111111.html)
- BAHNEAN, P., BUNGET, O., & DUMITRESCU, A. (2023). Corporate Reporting Quality in Light of the New Sustainability Standards. Content Analysis Based on Environmental, Social, and Governance Factors. *Audit financiar (Bucharest, Romania)*, 21(172), 734-746. <https://doi.org/10.20869/AUDITF/2023/172/024>
- Boiral, O. & Henri, J. (2017). Is Sustainability Performance Comparable? A Study of GRI Reports of Mining Organizations. *Business & society*, 56(2), 283-317. <https://doi.org/10.1177/0007650315576134>
- Clark, G. L., Feiner, A., & Viehs, M. (2015). From the stockholder to the stakeholder: How sustainability can drive financial outperformance. *Available at SSRN 2508281*.
- Deegan, C. (2002). Introduction: The legitimising effect of social and environmental disclosures - a theoretical foundation. *Accounting, auditing, & accountability*, 15(3), 282-311. <https://doi.org/10.1108/09513570210435852>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2005). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/95/EU, annettu 22 päivänä lokakuuta 2014, neuvoston direktiivin 2013/34/EU muuttamisesta tietyiltä suurilta yrityksiltä ja konserneilta edellytettävien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamisen osalta ETA:n kannalta merkityksellinen teksti. EUVL L 330, 15.11.2014, s.1-9. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj>
- Farooq, M. B., Zaman, R., Sarraj, D., & Khalid, F. (2021). Examining the extent of

- and drivers for materiality assessment disclosures in sustainability reports. *Sustainability accounting, management and policy journal (Print)*, 12(5), 965-1002. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-04-2020-0113>
- Freeman, R. Edward (1984): *Strategic Management. A Stakeholder Approach*. Boston Pitman Publishing.
- Freeman, R. E. (2010). *Stakeholder theory: The state of the art*. Cambridge University Press.
- Garde Sánchez, R., Rodríguez Bolívar, M. P., & López Hernández, A., M. (2017). Corporate and managerial characteristics as drivers of social responsibility disclosure by state-owned enterprises. *Review of Managerial Science*, 11(3), 633-659. doi:<https://doi.org/10.1007/s11846-016-0199-7>
- Garst, J., Maas, K., & Suijs, J. (2022). Materiality Assessment Is an Art, Not a Science: Selecting ESG Topics for Sustainability Reports. *California management review*, 65(1), 64-90. <https://doi.org/10.1177/00081256221120692>
- Gillan, S. L., Koch, A., & Starks, L. T. (2021). Firms and social responsibility: A review of ESG and CSR research in corporate finance. *Journal of corporate finance (Amsterdam, Netherlands)*, 66. <https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2021.101889>
- Greiling, D., & Grüb, B. (2014). Sustainability reporting in Austrian and German local public enterprises. *Journal of economic policy reform*, 17(3), 209-223. <https://doi.org/10.1080/17487870.2014.909315>
- Greiling, D., Traxler, A. A., & Stötzer, S. (2015). Sustainability reporting in the Austrian, German and Swiss public sector. *The International journal of public sector management*, 28(4/5), 404-428. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-04-2015-0064>
- GRI. (2023). About GRI. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.globalreporting.org/about-gri/>
- GRI. (2023). Consolidated Set of the GRI Standards. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
- GRI. (2017). Linking the GRI Standards and the European Directive on non-financial and diversity disclosure. <https://www.globalreporting.org/media/mwydx52n/linking-gri-standards-and-european-directive-on-non-financial-and-diversity-disclosure.pdf>
- GRI. (2022). GRI Universal Standards 2021 – Frequently Asked Questions (FAQs). Haettu 25.2.2024 osoitteesta <https://www.globalreporting.org/media/zauil2g3/public-faqs-universal-standards.pdf>
- Hayat, M., Khan, S., & Malik, M. F. (2021). CSR's pattern based on GRI-G4: Insights from multinational enterprises operating in Pakistan. *City University Research Journal*, 11(1), 1-19.
- Hodge, K., Subramaniam, N., & Stewart, J. (2009). Assurance of Sustainability Reports: Impact on Report Users' Confidence and Perceptions of Information Credibility. *Australian accounting review*, 19(3), 178-194. <https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2009.00056.x>

- Kaplan, R. S., & McMillan, D. (2021, February 3). Reimagining the Balanced Scorecard for the ESG Era. *Harvard Business Review Digital Articles*. Haettu 20.5.2023 osoitteesta <https://hbr.org/2021/02/reimagining-the-balanced-scorecard-for-the-esg-era?ab=hero-main-text>
- Kaplan, R. S., & Ramanna, K. (2021). Accounting for Climate Change: The first rigorous approach to ESG reporting. *Harvard business review*, 99(6), 120. Haettu 20.5.2022 osoitteesta <https://hbr.org/2021/11/accounting-for-climate-change>
- Khan, I., Fujimoto, Y., Uddin, M. J., & Afridi, M. A. (2023). Evaluating sustainability reporting on GRI standards in developing countries: A case of Pakistan. *International journal of law and management*, 65(3), 189-208. <https://doi.org/10.1108/IJLMA-01-2022-0016>
- Kotonen, U. (2009). Formal corporate social responsibility reporting in Finnish listed companies. *Journal of Applied Accounting Research*, 10(3), 176-207. doi:<https://doi.org/10.1108/09675420911006406>
- KPMG, 2022. Survey of Sustainability Reporting 2022. Haettu 6.12.2023 osoitteesta: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/se/pdf/komm/2022/Global-Survey-of-Sustainability-Reporting-2022.pdf>
- Krasodomska, J., Zarzycka, E., & Zieniuk, P. (2023). Voluntary sustainability reporting assurance in the European Union before the advent of the corporate sustainability reporting directive: The country and firm-level impact of Sustainable Development Goals. *Sustainable development (Bradford, West Yorkshire, England)*. <https://doi.org/10.1002/sd.2744>
- Kurittu, K. (2018). *Yritysvastuuraportointi: Kiinnostavan viestinnän käsikirja*. Alma.
- Laine, M., Tregidga, H., & Unerman, J. (2022). *Sustainability accounting and accountability* (Third edition.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003185611>
- Li, Q., Luo, W., Wang, Y. and Wu, L. (2013), "Firm performance, corporate ownership, and corporate social responsibility disclosure in China", *Business Ethics: A European Review*, Vol. 22 No. 2, pp. 159-173.
- Luque-Vílchez, M., Cordazzo, M., Rimmel, G., & Tilt, C. A. (2023). Key aspects of sustainability reporting quality and the future of GRI. *Sustainability accounting, management and policy journal (Print)*, 14(4), 637-659. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-03-2023-0127>
- Mamun, M. (2023). Sustainability reporting of major electricity retailers in line with GRI: Australia evidence. *Journal of accounting & organizational change*, 19(3), 474-493. <https://doi.org/10.1108/JAOC-01-2022-0005>
- Mihai, F., & Aleca, O. E. (2023). Sustainability Reporting Based on GRI Standards within Organizations in Romania. *Electronics (Basel)*, 12(3), 690. <https://doi.org/10.3390/electronics12030690>
- Mitchell, R. K., Agle, B. R., & Wood, D. J. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts. *The Academy of Management review*, 22(4), 853-886. <https://doi.org/10.2307/259247>

- Mohd Ghazali, N. A. (2007). Ownership structure and corporate social responsibility disclosure: Some Malaysian evidence. *Corporate governance (Bradford)*, 7(3), 251-266. <https://doi.org/10.1108/14720700710756535>
- Nicolò, G., Zanellato, G., & Tiron-Tudor, A. (2020). Integrated Reporting and European State-Owned Enterprises: A Disclosure Analysis Pre and Post 2014/95/EU. *Sustainability (Basel, Switzerland)*, 12(5), 1908. <https://doi.org/10.3390/su12051908>
- Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J., & Pajunen, T. (2019). *Yritysvastuu: Raportointi- ja laskentaperiaatteet* (3. uudistettu painos.). ST-Akatemia.
- Niskala, M., & Palmuaro, S. (2023). *Uudet kestävyysraportointivaatimukset: Mitä ne tarkoittavat käytännössä?* Alma Talent.
- Niskanen, J., & Nieminen, T. (2001). The objectivity of corporate environmental reporting: A study of finnish listed firms' environmental disclosures. *Business Strategy and the Environment*, 10(1), 29. Retrieved from <https://www.proquest.com/scholarly-journals/objectivity-corporate-environmental-reporting/docview/213773214/se-2>
- Nunez, E., & Nunez, R. (2019). Comparison of CSR Reporting Using the GRI Framework for Small and Large Companies. *The Journal of business and economic studies (Fairfield, Conn.)*, 23(2), 42-63.
- Odobasa, R., & Marosevic, K. (2023). *EXPECTED CONTRIBUTIONS OF THE EUROPEAN CORPORATE SUSTAINABILITY REPORTING DIRECTIVE (CSRD) TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN UNION*.
- Orazalin, N., & Mahmood, M. (2020). Determinants of GRI-based sustainability reporting: Evidence from an emerging economy. *Journal of accounting in emerging economies*, 10(1), 140-164. <https://doi.org/10.1108/JAEE-12-2018-0137>
- Ordóñez-Castaño, I. A., Herrera-Rodríguez, E. E., Franco Ricaurte, A. M., & Perdomo Mejía, L. E. (2021). Voluntary Disclosure of GRI and CSR Environmental Criteria in Colombian Companies. *Sustainability (Basel, Switzerland)*, 13(10), 5405. <https://doi.org/10.3390/su13105405>
- Papafloratos, T., Markidis, I., Kotzaivazoglou, I., & Fragidis, G. (2023). Sustainability Material Topics and Materiality Analysis in the Chemical Industry. *Sustainability (Basel, Switzerland)*, 15(18), 14014. <https://doi.org/10.3390/su151814014>
- Pérez, A., & Lopez-Gutierrez, C. (2017). An empirical analysis of the relationship between the information quality of CSR reporting and reputation among publicly traded companies in Spain. *Academia (Consejo Latinoamericano de Escuelas de Administración)*, 30(1), 87-107. <https://doi.org/10.1108/ARLA-02-2016-0036>
- Phillips, R., & Freeman, R. E. (2003). *Stakeholder Theory and Organizational Ethics*. Berrett-Koehler Publishers, Incorporated.
- Roca, L. C., & Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. *Journal of cleaner production*, 20(1), 103-118. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2011.08.002>

- Rodriguez Bolivar, M. P., Garde Sanchez, R., & Lopez Hernandez, A. M. (2015). Managers as drivers of CSR in state-owned enterprises. *Journal of environmental planning and management*, 58(5), 777-801. <https://doi.org/10.1080/09640568.2014.892478>
- Sánchez-Teba, E., M., Benítez-Márquez, M. D., Bermúdez-González, G., & María del Mar Luna-Pereira. (2021). Mapping the knowledge of CSR and sustainability. *Sustainability*, 13(18), 10106. doi:<https://doi.org/10.3390/su131810106>
- Schadewitz, H., & Niskala, M. (2010). Communication via responsibility reporting and its effect on firm value in Finland. *Corporate social-responsibility and environmental management*, 17(2), 96-106. <https://doi.org/10.1002/csr.234>
- Silvola, H., Peill, E., Aspholm, I., & Kaisanlahti, T. (2024). *ESG kestävyysraportointi: Yritysjohdon vastuu ja mahdollisuus* (1. painos.). ST-Akatemia Oy.
- Steurer, R. (2010). The role of governments in corporate social responsibility: Characterising public policies on CSR in Europe. *Policy sciences*, 43(1), 49-72. <https://doi.org/10.1007/s11077-009-9084-4>
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *The Academy of Management review*, 20(3), 571-610. <https://doi.org/10.2307/258788>
- Tagesson, T., Blank, V., Broberg, P., & Collin, S. (2009). What explains the extent and content of social and environmental disclosures on corporate websites: A study of social and environmental reporting in Swedish listed corporations. *Corporate social-responsibility and environmental management*, 16(6), 352-364. <https://doi.org/10.1002/csr.194>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (1/2017). Opas OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille: TEM oppaat ja muut julkaisut 1/2017. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80005/TEM_oppaat_1_2017_Opas_OECDn_toimintaohjeisiin_monikansallisille_yrityksille.pdf?sequence=1
- Valtioneuvoston kanslia. (n.d.). Valtio-omistajan vastuullisuusodotukset. Haettu 5.5.2023 osoitteesta <https://vnk.fi/omistajaohjaus/vastuullisuus>
- Valtioneuvoston kanslia. (n.d.). Valtion omistamat yhtiöt ja omistusosuudet. Haettu 10.12.2023 osoitteesta <https://vnk.fi/omistajaohjaus/yhtiot>
- Valtioneuvoston kanslia. (8.4.2020). Vaurautta vastuullisella omistajuudella: Valtioneuvoston omistajapoliittinen periaatepäätös 8.4.2020. https://vnk.fi/documents/10616/5661433/Valtioneuvoston+omistajapoliittinen+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s_08042020.pdf/fde12e21-f85e-4ff8-f5c7-5110301944eb/Valtioneuvoston+omistajapoliittinen+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s_08042020.pdf?t=1590388199000
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuominen-Thuesen, M., Pekkala, H., Sievänen, R., Karlsson, S., Ali-Yrkkö, J., Pajarinen, M., & Ahonen, P. (2019). *Valtion omistajaohjauksen arviointi*. valtioneuvoston kanslia.

- Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). Vastuullisuusraportointi: Vastuullisuusraportointi velvoittavaksi – mitä vaaditaan ja keneltä? Haettu 8.5.2023 osoitteesta <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>
- White, G. B. (2015). *Sustainability Reporting, Second Edition*. Business Expert Press.
- Whitehead, J. (2017). Prioritizing Sustainability Indicators: Using Materiality Analysis to Guide Sustainability Assessment and Strategy. *Business strategy and the environment*, 26(3), 399-412. <https://doi.org/10.1002/bse.1928>
- Yamak, S., & Sürer, Ö. (2005). State as a stakeholder. *Corporate governance (Bradford)*, 5(2), 111-120. <https://doi.org/10.1108/14720700510562695>
- Zheng, H., & Zhang, Y. (2016). Do SOEs outperform private enterprises in CSR? Evidence from China. *Chinese management studies*, 10(3), 435-457. <https://doi.org/10.1108/CMS-10-2015-0225>